

สรุปบทเรียน
การดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชน
เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ
ประจำปี พ.ศ. 2559

สรุปบทเรียน
การดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชน
เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ
ประจำปี พ.ศ. 2559

สรุปบทเรียนการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการบริหารราชการ ประจำปี พ.ศ. 2559

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2559

จำนวนที่พิมพ์ 1,500 เล่ม

จัดทำโดย

กลุ่มพัฒนาระบบสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ

กองพัฒนาระบบราชการ 2

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

ถนนพิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ 0 2356 9999 ต่อ 9949

โทรสาร 0 2281 8328

จัดพิมพ์ที่

บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด

481/561 ถนนจรัญสนิทวงศ์ 37 แขวงบางขุนศรี

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทรศัพท์ 0 2864 5698

โทรสาร 0 2864 5889

เอกสารฉบับนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.ร.

การพิมพ์ซ้ำหรือการนำข้อมูลทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเอกสารนี้
ไปเผยแพร่ ไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม จะต้องได้รับการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร
จากสำนักงาน ก.พ.ร.

คำนำ

สำนักงาน ก.พ.ร. ได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้ส่วนราชการและจังหวัด เปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน (Collaboration) เพื่อให้ทุกส่วนราชการเห็นความสำคัญและดำเนินการตามหลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ. 2559 นี้ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และสำนักงาน ก.พ.ร. ได้กำหนดให้มีการมอบรางวัล “ความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” ขึ้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจ และเป็นแรงผลักดันให้เกิดการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลฯ ประจำปี พ.ศ. 2559 เน้นการทำงานร่วมกันในลักษณะหุ้นส่วนความร่วมมือที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ตั้งแต่เริ่มคิด เริ่มดำเนินการ ไปสู่การแก้ปัญหา และใช้ประโยชน์ร่วมกัน พร้อมทั้งผลักดันให้มีการถอดบทเรียนสู่การขยายผลในพื้นที่อื่นๆ ให้เกิดความยั่งยืน

ดังนั้น เพื่อเป็นการเผยแพร่แนวทางและวิธีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่ได้รับรางวัลดังกล่าว สำนักงาน ก.พ.ร. จึงได้จัดทำสรุปบทเรียนการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ประจำปี พ.ศ. 2559 ขึ้น โดยนำเสนอผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่ผ่านมาตรฐานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับความร่วมมือ และสรุปบทเรียนที่ดีของการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการบริหารราชการของหน่วยงานที่ได้รับรางวัลในระดับดีเยี่ยม เพื่อให้เห็นแนวทางและตัวอย่างของการดำเนินงานที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตามบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละหน่วยงานได้ต่อไป

สำนักงาน ก.พ.ร. หวังเป็นอย่างยิ่งว่า สรุปบทเรียนการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ประจำปี พ.ศ. 2559 เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนราชการ จังหวัด รวมทั้งผู้ที่สนใจ และจะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

กันยายน 2559

สารบัญ

	หน้า
1. บทนำ	1
2. สรุปผลการพิจารณาร่างวัล	21
3. สรุปผลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ	29
• สรุปผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่ผ่าน ระดับมาตรฐานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนในระดับความร่วมมือ	31
• สรุปบทเรียนการดำเนินการเปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ที่ได้รับรางวัลในระดับดีเยี่ยม	141
○ กรมทรัพยากรน้ำ	
○ กรมส่งเสริมการเกษตร	
○ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	
4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการบริหารราชการ	201

บทนำ

รางวัล “ความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” เป็นรางวัลอันทรงเกียรติที่มอบให้ส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า และจังหวัดมาอย่างต่อเนื่อง โดยมอบให้กับหน่วยงานที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติงาน และให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

ในปี พ.ศ.2559 คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการ เกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 โดยมุ่งเน้นให้เกิดการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า และจังหวัดในลักษณะหุ้นส่วนความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น รวมทั้ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการแผ่นดิน ให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และสอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556-2561 โดยในปี พ.ศ. 2559 นี้ รางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กำหนดให้มี 4 ประเภทรางวัล ประกอบด้วยรางวัลที่มอบให้กับส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า 3 ประเภทรางวัล และรางวัลที่มอบให้กับจังหวัด 1 ประเภทรางวัล รายละเอียดสรุปดังนี้

1. รางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง รางวัลที่มอบให้กับส่วนราชการที่มีผลการดำเนินงานที่แสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ และมีการทำงานแบบร่วมมือกันในลักษณะหุ้นส่วน หรือภาคีเครือข่าย โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการในระดับโครงการ (Project Level) ซึ่งเป็นการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม

เงื่อนไขการเสนอผลงานเพื่อสมัครรับรางวัลฯ

- 1) รับสมัครเฉพาะส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า
- 2) โครงการที่เสนอขอรับรางวัลฯ ต้องเป็นโครงการที่ยังไม่เคยเสนอขอรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หรือไม่เคยได้รับรางวัลฯ มาก่อน
- 3) โครงการที่เสนอขอรับรางวัลฯ ต้องเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานสอดคล้องตามภารกิจหลักของส่วนราชการ หรือสอดคล้องกับภารกิจ/ประเด็นที่เป็นนโยบายเร่งด่วนสำคัญของรัฐบาล เช่น ภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน การสาธารณสุข เกษตรกรรม อาชีวการกรม ฯลฯ
- 4) การดำเนินงานโครงการมีการส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (ภาคีเครือข่าย หรือหุ้นส่วนความร่วมมือ)

2. รางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง รางวัลที่มอบให้กับหน่วยงานที่มีผลการดำเนินงานที่แสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ และมีการทำงานแบบร่วมมือกันในลักษณะหุ้นส่วน หรือภาคีเครือข่าย โดยมีการขยายผลการดำเนินงานจากโครงการเดิมที่เคยได้รับรางวัล “ความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” ในระดับดี หรือระดับดีเยี่ยม (ได้รับรางวัลตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นไป) หรือการขยายผลการดำเนินงานจากโครงการเดิมที่เคยได้รับรางวัล UN ด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการนำรูปแบบหรือแนวทางการดำเนินโครงการเดิมที่ประสบผลสำเร็จและเคยได้รับรางวัลดังกล่าวข้างต้น ไปใช้ในการขยายผลการดำเนินโครงการในพื้นที่อื่น และ/หรือต่อยอดการดำเนินกิจกรรมที่เป็นนวัตกรรมในโครงการเพื่อเพิ่มมูลค่า ผลผลิตภาพ (Productivity) โดยพิจารณาการขยายผล และ/หรือต่อยอดที่ครอบคลุมพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3 แห่งขึ้นไป

เงื่อนไขการเสนอผลงานเพื่อสมัครรับรางวัลฯ

- 1) รับสมัครเฉพาะส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า
- 2) โครงการที่เสนอขอรับรางวัลฯ เป็นโครงการที่นำรูปแบบ/แนวทางการดำเนินงานจากโครงการที่เคยได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทรายางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับดี หรือระดับดีเยี่ยม ตั้งแต่การได้รับรางวัลปี พ.ศ. 2557 มาเป็นกรอบ/แนวทางในการขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่ใหม่
- 3) การดำเนินโครงการที่เสนอขอรับรางวัลฯ มีการนำรูปแบบ/แนวทางการดำเนินงานที่ได้จากโครงการที่เคยได้รับรางวัลฯ ข้างต้น ไปขยายการดำเนินงานในพื้นที่ครอบคลุมไม่น้อยกว่า 3 พื้นที่ และ/หรือมีการต่อยอดการดำเนินกิจกรรมในโครงการที่เป็นนวัตกรรมในพื้นที่ดังกล่าว
- 4) โครงการที่ดำเนินการมีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของส่วนราชการ หรือสอดคล้องกับภารกิจ/ประเด็นที่เป็นนโยบายเร่งด่วน/สำคัญของรัฐบาล เช่น ภารกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน การสาธารณสุข เกษตรกรรม อาชญากรรม ฯลฯ
- 5) การดำเนินงานโครงการมีการส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (ภาคีเครือข่าย หรือหุ้นส่วนความร่วมมือ)

3. รางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นเลิศ หมายถึง รางวัลที่มอบให้กับส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า ที่มีผลการดำเนินงานแสดงให้เห็นว่า มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการและมีการทำงานแบบร่วมมือกันในลักษณะหุ้นส่วน หรือภาคีเครือข่ายในภารกิจหลักหรือภารกิจสำคัญขององค์กร ที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาและการขยายผลการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางทั่วทั้งองค์กรที่เป็นรูปธรรม โดยมีการขยายผลและ/หรือต่อยอด

การดำเนินงานโครงการที่เคยได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับดีเยี่ยมในพื้นที่อื่น และมีการพัฒนาการดำเนินงานในโครงการใหม่ ๆ ทั้งนี้ รางวัลฯ นี้ จะทำให้เกิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืนในองค์กร ทั้งในเรื่องของการมีโครงสร้างองค์กรรองรับการทำงาน และการปรับระบบและวิธีการทำงาน รวมทั้ง มีวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่กว้างขวางทั่วทั้งองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะทำให้องค์กรมีการบริหารราชการระบบเปิดที่ได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการเป็นพลังขับเคลื่อนการบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

เงื่อนไขการเสนอผลงานเพื่อสมัครรับรางวัลฯ

- 1) รับสมัครเฉพาะส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า
- 2) ต้องเป็นส่วนราชการ ที่เคยได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมระดับดีเยี่ยม และประเภทรางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมระดับดีเยี่ยม ติดต่อกัน 2 ปี (ได้รับรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในปีแรก และได้รับรางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในปีที่ 2) หรือเป็นส่วนราชการที่เคยได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในประเภทรางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ระดับดีเยี่ยมติดต่อกัน 2 ปี
- 3) ต้องแสดงให้เห็นว่า ส่วนราชการมีการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยมีการดำเนินงานในโครงการที่เป็นการขยายผลและ/หรือต่อยอดการดำเนินงานในพื้นที่อื่น และมีการดำเนินงานในโครงการที่มีการพัฒนาการดำเนินงานใหม่

- 4) โครงการที่เสนอขอรับรางวัลฯ จะต้องประกอบด้วย
 - โครงการที่พัฒนาใหม่ที่ไม่เคยขอรับรางวัลฯ ตั้งแต่ 2 โครงการขึ้นไป และเป็นโครงการที่มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับความร่วมมือ
 - โครงการเดิมที่เคยได้รับรางวัลฯ ในระดับดีเยี่ยม ติดต่อกัน 2 ปี อย่างน้อย 1 โครงการขึ้นไป
- 5) โครงการใหม่ที่เสนอรับรางวัลฯ ต้องสอดคล้องกับภารกิจหลักของส่วนราชการ หรือสอดคล้องกับภารกิจ/ประเด็นที่เป็นนโยบายเร่งด่วนสำคัญของรัฐบาล เช่น ภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เกษตรกรรม การสาธารณสุข และอาชญากรรม ฯลฯ

4. รางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ หมายถึง รางวัลที่มอบให้กับจังหวัดที่มีผลการดำเนินงานแสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการในระดับจังหวัด และมีการทำงานแบบร่วมมือกันกับภาคประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดในลักษณะหุ้นส่วนหรือภาคีเครือข่าย โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดหรือยุทธศาสตร์จังหวัด และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานในระดับโครงการ (Project Level) เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในพื้นที่จังหวัด ที่เป็นการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารราชการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและการเป็นเจ้าของร่วมกันในผลสำเร็จที่ได้รับจากการดำเนินการ

เงื่อนไขการเสนอผลงานเพื่อสมัครรับรางวัลฯ

- 1) รับสมัครเฉพาะจังหวัด
- 2) โครงการที่เสนอขอรับรางวัลฯ ต้องเป็นโครงการที่ยังไม่เคยเสนอ

ขอรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
หรือไม่เคยได้รับรางวัลฯ มาก่อน

- 3) โครงการที่จังหวัดเสนอมาเป็นตัวอย่างต้องเป็นโครงการที่ดำเนินการตามภารกิจหลักหรือประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดหรือเป็นประเด็นที่นโยบายสำคัญ/เร่งด่วนของรัฐบาล เช่น ภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน การสาธารณสุข เกษตรกรรม อาชญากรรม ฯลฯ
- 4) โครงการที่จังหวัดเสนอมาเป็นตัวอย่าง ต้องมีการดำเนินการที่ครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัด และมีการกระจายพื้นที่การดำเนินงาน ไม่น้อยกว่า 3 พื้นที่ (อำเภอละ 1 พื้นที่)
- 5) การดำเนินงานโครงการที่มีการส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (ภาคีเครือข่าย หรือหุ้นส่วนการพัฒนา)

ระดับรางวัล

รางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทรางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และประเภทรางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ แบ่งระดับรางวัลออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับดีเยี่ยม	มีผลคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 90.00 ขึ้นไป
ระดับดี	มีผลคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80.00 – 89.99
ระดับชมเชย	มีผลคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70.00 – 79.99

สำหรับรางวัลประเภทรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นเลิศ ไม่มีการแบ่งระดับรางวัล

เกณฑ์การประเมิน

การประเมินผลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ เพื่อมอบรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กำหนดเกณฑ์การประเมิน ประกอบด้วย

1) เกณฑ์การประเมินสำหรับประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และประเภทรางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กำหนดเป็น 2 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 ความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ

มิติที่ 2 ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่างเป็นรูปธรรม

โดยกำหนดตัวชี้วัดและค่าคะแนนแยกตามประเภทรางวัล สรุปดังตารางต่อไปนี้

■ รางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
มิติที่ 1: ความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ		คะแนน (20)
1.	การกำหนดนโยบาย/ทิศทางที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ	5
2.	การสร้างระบบ/วิธีการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม และค่านิยมของหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	4
3.	การมีกลไกหรือหน่วยงานรองรับในการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	4

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
4.	การสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชน/ประชาสังคม/ ภาคเอกชน	7
มิติที่ 2: ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่าง เป็นรูปธรรม		คะแนน (80)
5.	การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความโปร่งใส ในการบริหารราชการ	6
6.	แผนหรือแนวทางในการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	4
7.	การประเมินผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อส่งเสริมการทำงาน ร่วมกับภาคส่วนอื่น แบบหุ้นส่วนความร่วมมือ ประเด็นการพิจารณา ประกอบด้วย 7.1 สรุปความเป็นมา/สภาพปัญหา และวัตถุประสงค์การ ดำเนินโครงการ 7.2 อธิบายการดำเนินโครงการและการสร้างกระบวนการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการในระดับ ความร่วมมือ (Collaboration) อย่างชัดเจน โดยแสดง ให้เห็นดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> • แนวคิดต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการ เพื่อ พัฒนา หรือปรับปรุง หรือแก้ปัญหา • การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการ ดำเนินโครงการ • รูปแบบหรือวิธีการดำเนินงาน และการริเริ่มการ ดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร • การทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง 	55

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
	<ul style="list-style-type: none"> • บทบาทของแต่ละภาคส่วนที่เข้ามาร่วมดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยอธิบายให้เห็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐด้วยว่ามีบทบาทอย่างไรในการดำเนินโครงการ (เป็น Key Actor หรือ Facilitator หรือ Network Manager หรือ Partnership) <p>7.3 จัดทำระบบฐานข้อมูลเครือข่ายภาคประชาชน/เครือข่ายภาคประชาสังคม หรือเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยมีการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลที่ได้จัดทำขึ้นดังกล่าวให้ถูกต้องและทันสมัย</p> <p>7.4 จัดทำสรุปผลสำเร็จ/ประโยชน์ที่ได้รับ และปัญหา/อุปสรรค รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการ</p> <p>7.5 จัดทำสรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินโครงการที่เป็นภาพหรือแผนภาพซึ่งมีทิศทาง/เป้าหมายที่ชัดเจน</p> <p>7.6 มีการประชาสัมพันธ์/ประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินโครงการต่อสาธารณะ</p>	
8.	ระดับความพึงพอใจของภาคประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ	15

■ **รางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม**

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
มิติที่ 1: ความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ		คะแนน (15)
1.	การกำหนดนโยบาย/ทิศทางที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ	4

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
2.	การสร้างระบบ/วิธีการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม และค่านิยมของหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	3
3.	การมีกลไกหรือหน่วยงานรองรับในการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	3
4.	การสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชน/ประชาสังคม/ภาคเอกชน	5
มิติที่ 2: ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ อย่างเป็นรูปธรรม		คะแนน (85)
5.	การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความโปร่งใสในการบริหารราชการ	6
6.	การขยายผลเพื่อส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	7
7.	การประเมินผลการดำเนินงานโครงการที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นแบบหุ้นส่วน (ระดับความร่วมมือ) ประเด็นการพิจารณา ประกอบด้วย 7.1 สรุปความเป็นมา/สภาพปัญหา และวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ 7.2 อธิบายการดำเนินโครงการและการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (Collaboration) อย่างชัดเจน โดยแสดงให้เห็นดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> • แนวคิดต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการ เพื่อพัฒนา หรือปรับปรุง หรือแก้ปัญหา • การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ 	55

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
	<ul style="list-style-type: none"> • รูปแบบหรือวิธีการดำเนินงาน และการริเริ่มการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร • การต่อยอดการดำเนินงานในกิจกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการดำเนินงานโครงการ อย่างน้อย 1 กิจกรรม • การทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง • บทบาทของแต่ละภาคส่วนที่เข้าร่วมดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยอธิบายให้เห็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐด้วยว่ามีบทบาทอย่างไรในการดำเนินโครงการ (เป็น Key Actor หรือ Facilitator หรือ Network Manager หรือ Partnership) 	
7.3	จัดทำระบบฐานข้อมูลเครือข่ายภาคประชาชน/เครือข่ายภาคประชาสังคม หรือเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยมีการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลที่ได้จัดทำขึ้นดังกล่าวให้ถูกต้องและทันสมัย	
7.4	จัดทำสรุปผลสำเร็จ/ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงาน และปัญหา/อุปสรรครวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการเป็นรายพื้นที่และครอบคลุมอย่างน้อย 3 พื้นที่	
7.5	จัดทำสรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินโครงการที่เป็นภาพหรือแผนภาพซึ่งมีทิศทาง/เป้าหมายที่ชัดเจน	
7.6	มีการประชาสัมพันธ์/ประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินโครงการต่อสาธารณะ	

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
8.	สรุปผลสำเร็จ/ประโยชน์ที่ได้รับจากการขยายผลการดำเนินงานและปัญหา/อุปสรรค รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการในภาพรวมของการขยายผลการดำเนินงาน	5
9.	ระดับความพึงพอใจของภาคประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ	12

2) เกณฑ์การประเมินสำหรับประเภทรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นเลิศ กำหนดให้ส่วนราชการระดับกรมหรือเทียบเท่า ที่สมัครขอรับรางวัล ในประเภทรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นเลิศ จะต้องเสนอผลการดำเนินโครงการที่เคยได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับดีเยี่ยม ที่ดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557 และได้รับรางวัลติดต่อกัน 2 ปีขึ้นไป โดยหลักเกณฑ์ในการประเมินผล สรุปดังนี้

■ รางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นเลิศ

การประเมินผล	
1. กรณีโครงการที่เคยได้รับรางวัลในระดับดีเยี่ยมติดต่อกัน 2 ปี	ประเมินผลจากเอกสารใบสมัครและเอกสารประกอบ และจะพิจารณาตรวจประเมิน เพื่อยืนยันผล โดย อ.ก.พ.ร. เกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เฉพาะส่วนราชการที่มีค่าคะแนนจากผลการประเมิน 90 คะแนนขึ้นไป
2. กรณีโครงการเสนอใหม่ (2 โครงการ)	ประเมินผลตามที่กำหนดในขั้นตอนการประเมินผลของประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนดังนี้

การประเมินผล	
	<ul style="list-style-type: none">■ <u>ขั้นตอนที่ 1</u> การประเมินจากเอกสารใบสมัครและเอกสารประกอบ■ <u>ขั้นตอนที่ 2</u> การประเมินการดำเนินงานในพื้นที่จริง (พิจารณาจากผลคะแนนเฉลี่ยของทั้ง 2 โครงการ ซึ่งต้องได้ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป จึงจะดำเนินการในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป)■ <u>ขั้นตอนที่ 3</u> การประเมินยืนยันผลโดย อ.ก.พ.ร. เกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ทั้งนี้ ส่วนราชการจะผ่านการประเมินและตัดสินใจได้รับรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นเลิศจะต้องได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินผลในทุกโครงการที่เสนอเป็นตัวอย่างเพื่อขอรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป

3) เกณฑ์การประเมินสำหรับประเภทรางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ กำหนดเป็น 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 ความสามารถขององค์กร

มิติที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด/ยุทธศาสตร์จังหวัดแบบมีส่วนร่วม

มิติที่ 3 ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่างเป็นรูปธรรม

■ **รางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ**

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
มิติที่ 1 : ความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ		คะแนน (20)
1.	การกำหนดนโยบาย/ทิศทางที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ	5
2.	การสร้างระบบ/วิธีการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม และค่านิยมของหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	4
3.	การมีกลไกหรือหน่วยงานรองรับในการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	4
4.	การสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชน/ประชาสังคม/ภาคเอกชน	7
มิติที่ 2: การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด/ยุทธศาสตร์จังหวัดแบบมีส่วนร่วม		คะแนน (20)
5.	ร้อยละของโครงการที่ผ่านเวทีประชาคมและปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัด	3
6.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด/ยุทธศาสตร์จังหวัด	10
7.	จังหวัดมีการขับเคลื่อนแผนพัฒนาจังหวัด/แผนยุทธศาสตร์จังหวัดที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่การปฏิบัติ	4
8.	จังหวัดกำหนดให้มีระบบ/กลไกในการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม/ประเมินผลการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาจังหวัด/ยุทธศาสตร์จังหวัด	3

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
มิติที่ 3: กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่างเป็นรูปธรรม		คะแนน (60)
9	การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความโปร่งใสในการบริหารราชการ	5
10.	<p>การประเมินผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นแบบหุ้นส่วน (ระดับความร่วมมือ) ประเด็นการพิจารณาประกอบด้วย</p> <p>10.1 สรุปความเป็นมา/สภาพปัญหา และวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ</p> <p>10.2 อธิบายการดำเนินโครงการและการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (Collaboration) อย่างชัดเจน โดยแสดงให้เห็นดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> • แนวคิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการ เพื่อพัฒนา หรือปรับปรุง หรือแก้ปัญหา • การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ • รูปแบบหรือวิธีการดำเนินงาน และการริเริ่มการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร • การทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง • บทบาทของแต่ละภาคส่วนที่เข้าร่วมดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยอธิบายให้เห็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐด้วยว่ามีบทบาทอย่างไรในการดำเนินโครงการ (เป็น Key Actor หรือ Facilitator หรือ Network Manager หรือ Partnership) 	45

รายการตัวชี้วัดและค่าคะแนน		
	<p>10.3 จัดทำระบบฐานข้อมูลเครือข่ายภาคประชาชน/เครือข่ายภาคประชาสังคม หรือเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยมีการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้ถูกต้องและทันสมัย</p> <p>10.4 สรุปผลสำเร็จ/ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานและปัญหา/อุปสรรค รวมทั้งสรุปปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการ</p> <p>10.5 จัดทำสรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินโครงการที่เป็นภาพหรือแผนภาพซึ่งมีทิศทาง/เป้าหมายที่ชัดเจน</p> <p>10.6 การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินโครงการต่อสาธารณะ</p>	
11.	ระดับความพึงพอใจของภาคประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ	10

ขั้นตอนการประเมิน

การประเมินผลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ เพื่อมอบรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินจากใบสมัครและเอกสารประกอบ

เป็นการประเมินผลจากเอกสารใบสมัครและเอกสารประกอบใบสมัคร โดยทีมผู้ตรวจประเมินของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของการดำเนินงานที่เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร

ราชการในระดับความร่วมมือของส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า หรือจังหวัด
ที่สมัครขอรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจประเมินผลการดำเนินงานในพื้นที่

เป็นการประเมินผลการดำเนินงานจริงในพื้นที่ของส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า หรือจังหวัด ที่มีคะแนนจากผลการประเมินในขั้นตอนที่ 1 ตั้งแต่ 50 คะแนนขึ้นไป โดยทีมผู้ตรวจประเมินของสำนักงาน ก.พ.ร. เพื่อสอบถามข้อมูลหรือข้อเท็จจริงการดำเนินงานที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ ตามผลการประเมินจากการประเมินใบสมัครและเอกสารประกอบใบสมัคร และเพื่อประเมินให้คะแนนการดำเนินงานที่แท้จริงประกอบการพิจารณารางวัลฯ ซึ่งการประเมินในขั้นตอนนี้จะเป็นการประเมิน ทั้งเชิงปริมาณตามตัวชี้วัด และประเมินในเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาหรืออธิบายเกี่ยวกับที่มาหรือสภาพปัญหาวัตถุประสงค์ รูปแบบหรือแนวทางการดำเนินงาน ปัญหา/อุปสรรค และปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ โดยผลการประเมิน (ค่าคะแนน) ในขั้นตอนนี้จะใช้ในการพิจารณาระดับรางวัลในเบื้องต้นของส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า หรือจังหวัดด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจประเมินเพื่อยืนยันผล

เป็นการประเมินเพื่อยืนยันผลสำเร็จในการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการเพื่อสอบถามข้อมูลการดำเนินงานเชิงประจักษ์ เฉพาะส่วนราชการที่มีผลคะแนนจากการประเมินในขั้นตอนที่ 2 อยู่ในเกณฑ์ได้รับรางวัลในระดับดีเยี่ยม (ตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป) โดยคณะทำงานตรวจประเมินยืนยันผลรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับดีเยี่ยม ซึ่งเป็นการประเมินเชิงคุณภาพของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ ที่แสดงให้เห็นการพัฒนาการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และมีผลสำเร็จที่เป็น

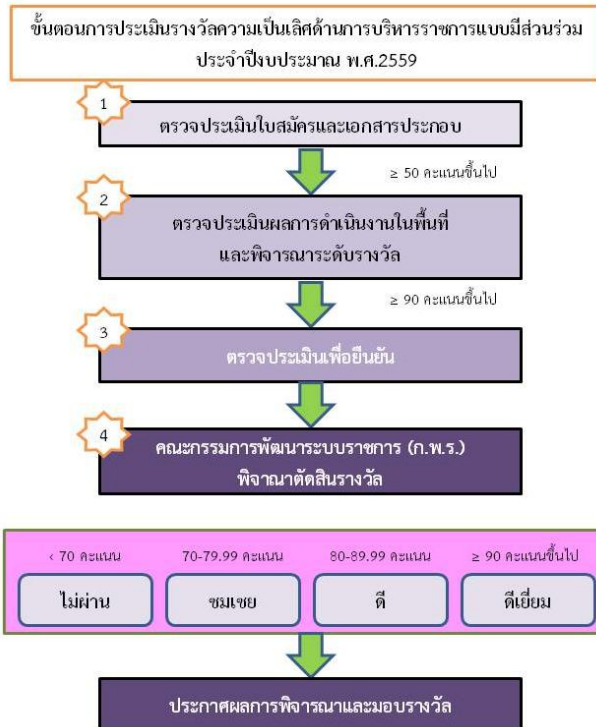
รูปธรรมโดยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนหรือสังคมในวงกว้างอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการได้รับรางวัลของส่วนราชการระดับกรมหรือเทียบเท่า หรือจังหวัด ตามผลการดำเนินงาน และเพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่เป็นบทเรียนที่ดี หรือนวัตกรรมที่จะพัฒนาเป็นองค์ความรู้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การพิจารณาตัดสินการได้รับรางวัล โดย คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

เป็นการพิจารณาผลการประเมินการดำเนินการเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการของส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า หรือจังหวัด โดย คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เพื่อพิจารณาตัดสินการได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในแต่ละประเภทรางวัล และแต่ละระดับรางวัล โดยนำไปสู่การประกาศรายชื่อหน่วยงานที่ได้รับรางวัลในแต่ละประเภท และระดับรางวัลต่อไป

ภาพแสดงขั้นตอนการประเมิน

สรุปผลการพิจารณารางวัล

สรุปผลการพิจารณารางวัล

ในปี พ.ศ. 2559 มีส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่าและจังหวัด ที่สมัครขอรับรางวัล “ความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” ประจำปี พ.ศ. 2559 จำนวน 31 หน่วยงาน 34 ประเภทรางวัล โดยมีบางส่วนราชการ สมัครขอรับรางวัล มากกว่า 1 ประเภทรางวัล รายละเอียดการสมัครขอรับรางวัลฯ สรุปดังตารางต่อไปนี้

ประเภท ส่วนราชการ	จำนวน หน่วยงาน ที่ยื่น ใบสมัคร	จำแนกตามประเภทรางวัล			
		รางวัล กระบวนการ มีส่วนร่วม ในการบริหาร ราชการ	รางวัลพัฒนา การบริหาร ราชการ แบบมีส่วนร่วม	รางวัลขยายผล การบริหาร ราชการ แบบมีส่วนร่วม	รางวัลการ บริหารราชการ แบบมีส่วนร่วม อย่างเป็นเลิศ
ส่วนราชการ ระดับกรม/ เทียบเท่า	25	-	22	6	-
จังหวัด	6	6	-	-	-
รวม	31	6	22	6	-
34					

จากการประเมินการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ตั้งแต่การประเมินจากใบสมัครและเอกสารประกอบ (ขั้นตอนที่ 1) การตรวจประเมินผลการดำเนินงานในพื้นที่จริง (ขั้นตอนที่ 2) และการประเมินเพื่อยืนยัน โดยคณะทำงานตรวจประเมินยืนยันผลรางวัล ความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับดีเยี่ยม (ขั้นตอนที่ 3) สรุปผลการประเมินมีส่วนราชการระดับกรมหรือเทียบเท่า และจังหวัด ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินและตัดสินใจได้รับรางวัล จำนวน 19 หน่วยงาน ใน 19 รางวัล ดังนี้

- รางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (13 หน่วยงาน)
 - ระดับดีเยี่ยม ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำ และกรมส่งเสริมการเกษตร
 - ระดับดี ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน กรมควบคุมโรค กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
 - ระดับชมเชย ได้แก่ กรมการค้าภายใน
- รางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (4 หน่วยงาน)
 - ระดับดีเยี่ยม ได้แก่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
 - ระดับดี ได้แก่ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และกรมสุขภาพจิต
 - ระดับชมเชย ได้แก่ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
- รางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ (2 หน่วยงาน)
 - ระดับดี ได้แก่ จังหวัดยะลา และจังหวัดสระแก้ว

โดยมีรายละเอียดแยกตามประเภทรางวัล ดังต่อไปนี้

รางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ลำดับ	ส่วนราชการ	ระดับรางวัล	ชื่อโครงการ
1	กรมทรัพยากรน้ำ	ดีเยี่ยม	โครงการกระบวนกรแกนหมุน ลุ่มน้ำวัง
2	กรมส่งเสริมการเกษตร	ดีเยี่ยม	โครงการสร้างรายได้และ พัฒนาการเกษตรแก่ชุมชน เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง: กรณีการจัดการแหล่งน้ำเพื่อ การเกษตรของชุมชนในพื้นที่ ตำบลเมืองจั่ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน
3	กรมการพัฒนาชุมชน	ดี	โครงการพัฒนากลุ่มจักสาน ผักตบชวบ้านบางตาแผ่นสู่สินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)
4	กรมควบคุมโรค	ดี	โครงการธรรมนูญสุขภาพชุมชน สู่มาตรการควบคุมการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อำเภอ ธาตุพนม จังหวัดนครพนม
5	กรมทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่ง	ดี	โครงการการบริหารจัดการ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วม: กรณีตัวอย่าง จังหวัดตรัง

ลำดับ	ส่วนราชการ	ระดับรางวัล	ชื่อโครงการ
6	กรมประมง	ดี	โครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมบริหารจัดการประมงโดยบูรณาการภาครัฐร่วมกับชุมชนในอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำอูน จังหวัดสกลนคร
7	กรมปศุสัตว์	ดี	โครงการเครือข่ายสัตว์พันธุ์ดีกรมปศุสัตว์ (ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่)
8	กรมป่าไม้	ดี	โครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและควบคุมไฟป่าในพื้นที่จังหวัดแพร่
9	กรมพัฒนาที่ดิน	ดี	โครงการการบริหารจัดการเครือข่ายหมอดินอาสาแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก
10	กรมสอบสวนคดีพิเศษ	ดี	โครงการการคืนสิทธิที่ดินการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา
11	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ดี	โครงการนำมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประเภทย่านชุมชนเก่าไปสู่การปฏิบัติ: แผนจัดการการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ลำดับ	ส่วนราชการ	ระดับรางวัล	ชื่อโครงการ
12	สำนักงานปลัดกระทรวง ยุติธรรม	ดี	โครงการพัฒนาและส่งเสริม ยุติธรรมชุมชนเพื่อการเข้าถึง ความยุติธรรมของประชาชน: กิจกรรมการขับเคลื่อนและ การจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน
13	กรมการค้าภายใน	ชมเชย	โครงการส่งเสริมด้านการตลาด เพื่อรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์

รางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ลำดับ	ส่วนราชการ	ระดับรางวัล	ชื่อโครงการ
1	กรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	ดีเยี่ยม	โครงการพัฒนาการมีส่วนร่วม ของชุมชนบริเวณแนวกันชน ในพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ กลุ่มป่าตะวันออก และกลุ่มป่า แก่งกระจาน
2	กรมสุขภาพจิต	ดี	โครงการพัฒนาเครือข่าย สุขภาพอำเภอเพื่อพัฒนาระบบ สุขภาพจิตชุมชนที่ยั่งยืน
3	กรมสนับสนุน บริการสุขภาพ	ดี	โครงการพัฒนาตำบลจัดการ สุขภาพดีวิสาหกิจชุมชนยั่งยืน
4	กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ	ชมเชย	โครงการยกธงขาวเพื่อเสริมสร้าง ความสมานฉันท์ในชุมชน

รางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

ลำดับ	จังหวัด	ระดับรางวัล	ชื่อโครงการ
1	จังหวัดยะลา	ดี	โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2	จังหวัดสระแก้ว	ดี	โครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุขภายใต้ 4 ดี วิธีพอเพียง (Sakaeo Happiness Model)

สรุปผลการดำเนินการ
เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการบริหารราชการ

สรุปผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่ผ่านระดับมาตรฐาน ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับความร่วมมือ

การประเมินผลการดำเนินงานของส่วนราชการการระดับกรม/เทียบเท่า และจังหวัด ในการส่งเสริมการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการตามหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 พบว่า มีผลการดำเนินงานในระดับความร่วมมือและผ่านการประเมินตัดสินให้ได้รับรางวัลในระดับชมเชย และระดับดี จำนวน 16 หน่วยงาน ได้แก่

ระดับชมเชย

- รางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่
 1. กรมการค้าภายใน
- รางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่
 2. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ระดับดี

- รางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่
 1. กรมการพัฒนาชุมชน
 2. กรมควบคุมโรค
 3. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
 4. กรมประมง
 5. กรมปศุสัตว์
 6. กรมป่าไม้
 7. กรมพัฒนาที่ดิน

8. กรมสอบสวนคดีพิเศษ
 9. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 10. สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
- รางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่
 11. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ
 12. กรมสุขภาพจิต
 - รางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ได้แก่
 13. จังหวัดยะลา
 14. จังหวัดสระแก้ว

โดยสามารถสรุปผลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ดังต่อไปนี้

รางวัลระดับชมเชย

1. กรมการค้าภายใน

กรมการค้าภายใน สังกัดกระทรวงพาณิชย์ มีภารกิจหลักในการพัฒนาและส่งเสริมระบบตลาด และการตลาดให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อสร้างโอกาสทางการค้าและขีดความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนดูแลราคาสินค้าเกษตรให้มีเสถียรภาพและสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร การจัดทำโครงการส่งเสริมด้านการตลาด เพื่อดึงดูดสินค้าอินทรีย์ ช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าอินทรีย์ และมีตลาดรองรับผลผลิต และช่วยส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีสุขภาพดีขึ้น จากการบริโภคสินค้าอินทรีย์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

กรมการค้าภายใน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารราชการ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมการค้าภายใน พ.ศ. 2555 - 2559 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีความเป็นเลิศ ซึ่งกลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางบนพื้นฐานของหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) โดยผู้บริหารมีการสื่อสารและให้นโยบาย ทิศทางการบริหาร ราชการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยการออกประกาศ นโยบายเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2558 และเผยแพร่ประกาศดังกล่าวผ่านเว็บไซต์ของกรม เพื่อให้ข้าราชการใช้เป็น แนวทางในการปฏิบัติราชการ และประชาชนทั่วไปรับทราบ นอกจากนี้ กรมฯ ได้ กำหนดให้กลุ่มประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม สำนักสารสนเทศ และแผนงานการค้าในประเทศ รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการบริหารราชการ แบบมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งได้กำหนดอัตรากำลังไว้อย่างชัดเจน

กรมการค้าภายใน ได้สมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัล ความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการ ตัวอย่างคือ “โครงการส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์” ซึ่งดำเนินการในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อมุ่งหวังให้เกษตรกรมีความกินดี อยู่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เน้นแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริมช่องทางการตลาดสำหรับสินค้า เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น โดยบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ

2. เพื่อพัฒนาให้เกษตรกรมีการผลิตสินค้าอินทรีย์ให้ได้คุณภาพ มีตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ เพิ่มความต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่าผลผลิต และเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ซึ่งจะส่งผลให้ราคาผลิตผลทางการเกษตรไม่ผันผวน และเป็นการสร้างรายได้ให้เกษตรกร

ขอบเขตการดำเนินงาน

“โครงการส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์”

เป็นโครงการตามยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ ด้านการส่งเสริมสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารในการส่งเสริมครัวไทยสู่ครัวโลกและสินค้าเกษตรรวมทั้ง กระแสสุขภาพ ซึ่งกรมการค้าภายในเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน

กรมการค้าภายใน ได้ให้ความสำคัญกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ดังกล่าว เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังมีปัญหาเรื่องการนำสินค้าสู่ตลาด โดยมีบทบาทเป็นกลไกหลัก (Key actor) ในการสร้างความร่วมมือจากภาคประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มจนสามารถจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าเกษตรชุมชนเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่มต้นจากการจัดให้มีเวทีประชุมปรึกษากันระหว่างกลุ่มเกษตรกร นำโดย อาจารย์ทิวพร ศรีวรกุล ภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี หอการค้าจังหวัดกาญจนบุรี ธนาครเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี มูลนิธิสมาชิพกรมการค้าภายใน และประชาชนกาญจนบุรีที่สมัครเป็นสมาชิกและถือหุ้นวิสาหกิจชุมชนคนกาญจนบุรี ร่วมกันหาแนวทางการส่งเสริมการตลาดให้รองรับสินค้าอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าเกษตรชุมชนเกษตรอินทรีย์ Organic Farm Outlet แห่งแรกในจังหวัดกาญจนบุรี ภายใต้ชื่อร้าน “กรีนกาญจน์” และเมื่อศูนย์ฯ เริ่มดำเนินงาน กรมการค้าภายในได้ปรับบทบาทเป็นผู้ประสานงานเชื่อมโยง

เครือข่ายภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน และเชื่อมโยงตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ไปสู่ผู้บริโภค โดยมีกลุ่มผู้ประกอบการคนรุ่นใหม่ จังหวัดกาญจนบุรี หรือ YEC เข้ามามีบทบาทในการบริหารศูนย์ ด้วยการร่วมคัดเลือกกลุ่มผู้ประกอบการคนรุ่นใหม่ จังหวัดกาญจนบุรี หรือ YEC (Young Entrepreneur Chamber of Commerce) ให้เข้าเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ พิจารณาคัดสรรสินค้าอินทรีย์มาวางจำหน่าย รวมทั้ง จัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่สนใจในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้เกษตรกรมีการพัฒนา ปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม เป็นการเพิ่มมูลค่า ช่วยให้สินค้าสามารถขายได้ราคาสูงขึ้นสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้กับเกษตรกร ให้มีช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าอินทรีย์ที่มีมาตรฐาน

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าอินทรีย์ และมีตลาดรองรับผลผลิต ซึ่งศูนย์จำหน่ายสินค้าเกษตรชุมชนเกษตรอินทรีย์มียอดจำหน่ายเดือนละ 70,000 - 100,000 บาท
2. ผู้บริโภคมีสุขภาพดีขึ้นจากการบริโภคสินค้าอินทรีย์
3. เกิดความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน ในการจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าเกษตรชุมชนเกษตรอินทรีย์

2. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สังกัดกระทรวงยุติธรรม มีภารกิจเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนพึงได้รับตามกฎหมาย โดยการจัดวางระบบและส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนการดำเนินการให้พยาน ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาได้รับ

การคุ้มครอง ช่วยเหลือ เยียวยาในเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครอง และดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีการกำหนดนโยบาย/ทิศทางที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ ได้กำหนดกรอบและทิศทางการปฏิบัติราชการระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2555 - 2558) และแผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2558 กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ขยายเครือข่ายพันธมิตรด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีเป้าประสงค์คือ ให้เครือข่ายพันธมิตรมีส่วนร่วมในการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีพันธกิจหลักที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ เป็นการป้องกันและปกป้องสิทธิของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิด โดยการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชน การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเผยแพร่ความรู้และการฝึกอบรมด้านสิทธิเสรีภาพ การส่งเสริมและพัฒนากลไกการระงับข้อพิพาทและการจัดการความขัดแย้ง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นการช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิ ให้ได้รับการช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม ด้วยการพัฒนาระบบมาตรการและดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และ 3) การสร้างหลักประกันตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล การดำเนินงานการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ จึงเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยเฉพาะการดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชน ซึ่งจากเดิมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 มีจำนวน 342 ศูนย์ และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 - 2558 เพิ่มขึ้นจำนวน 13 ศูนย์

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้สมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2559

ในประเภทรางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการยกธงขาวเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวและเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน ด้วยระบบและกลไกของเครือข่ายและอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทชุมชน และองค์กรภาคี อันจะนำไปสู่ความรักความเข้าใจในครอบครัว และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและแตกแยกในสังคม โดยมีการขยายผลการดำเนินงานใน 3 พื้นที่ตัวอย่าง ได้แก่

1. ศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี
2. ศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตำบลเขาล้าน อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. ศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตำบลช้างแร้ง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตการดำเนินงาน

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2557 ระดับดี ในโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน ด้วยการสร้างระบบและกลไกการระงับข้อพิพาทขององค์กรภาคี ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมเกิดความรู้ความเข้าใจและความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา และลดเงื่อนไขความแตกแยกในสังคม อันจะนำมาซึ่งความรัก ความสามัคคีและปรองดองสมานฉันท์ของคนในแต่ละชุมชน ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและชุมชน โดยกรมฯ จะส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ในเชิงวิชาการ และสนับสนุนให้ภาคส่วนอื่นเข้า

มามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจของกรมฯ ร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในสังคม การส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การขับเคลื่อนกิจกรรมเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน เป็นต้น รวมทั้ง ร่วมกันกำหนดแผนและจัดทำรายละเอียดโครงการในการขับเคลื่อนกิจกรรมในระดับจังหวัด โดยได้ประกาศเจตนารมณ์ในการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาคีในการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน และร่วมกันจัดทำแผนการขับเคลื่อนกิจกรรม ซึ่งพิจารณาสถานการณ์หรือแนวโน้มของประเด็นความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมาย โดยกลไกกรรมการเครือข่ายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพระดับจังหวัด กรรมการบริหารศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาคี

ในปี พ.ศ. 2559 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้นำเสนอโครงการยกธงขาว เพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน โดยนำแนวทางที่ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาขยายผลที่เป็นการส่งเสริมให้เครือข่ายภาคประชาชนในทุกจังหวัดจัดกิจกรรมในเชิงป้องกัน เพื่อลดความรุนแรงในครอบครัว อันจะนำไปสู่การลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน และเป็นการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนหันมาเลือกใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทในการยุติปัญหาด้วยสันติวิธี เสริมสร้างพฤติกรรมการปรองดองสมานฉันท์ของสังคม มุ่งแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและลดเงื่อนไขของความขัดแย้งอันเป็นเหตุของความแตกแยกในสังคมปัจจุบันอันจะนำมาซึ่งความสมานฉันท์ สามัคคีของคนในชาติ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

การดำเนินงานทั้ง 3 พื้นที่ตัวอย่าง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ สืบเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งในสังคม ความรุนแรงในครอบครัวการละเมิดสิทธิเสรีภาพและการที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงบริการจากภาครัฐได้ง่าย กรมฯ จึงส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย และเข้ามา

มีส่วนร่วมทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยให้สมัครเข้ามาเป็นอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และรวมตัวกันเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลในการชี้ช่องบอกทางให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึงสิทธิเสรีภาพ และช่วยเหลือเยียวยาตามบทบาทหน้าที่ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนเป็นคนกลางในการจัดกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชน นอกจากนี้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ต่อยอดบทบาทการดำเนินงาน คือ การชี้ช่องบอกทางให้ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพสามารถมาขอรับบริการจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ เช่น การช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย กองทุนยุติธรรม การช่วยเหลือประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหาย หรือจำเลย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาคี โดยมีบันทึกความร่วมมือในการดำเนินงาน/กิจกรรมร่วมกันกับกรมการปกครอง สถาบันการศึกษา เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ สถานที่ บุคลากรในการขับเคลื่อนกิจกรรม

เครือข่ายภาคประชาชน มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมของศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทชุมชน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการระบุงบปัญหาของชุมชน
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและขับเคลื่อนกิจกรรมของจังหวัดตามประเด็นปัญหาของจังหวัด
3. ร่วมดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมของจังหวัด ตามประเด็นปัญหาของแต่ละจังหวัด โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทชุมชน

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

พื้นที่ศูนย์ใกล้เคียงทั้ง 3 พื้นที่ตัวอย่าง มีผลสำเร็จที่ได้จากการดำเนินงาน ดังนี้

1. เกิดการรวมตัวกันของประชาชนในพื้นที่ เป็นอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เพื่อเป็นสื่อ บุคคลในการชี้ช่องทางบอกทางในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ การใกล้เคียงระงับข้อพิพาทในชุมชน ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยเครือข่ายและอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พ.ศ. 2548
2. เป็นศูนย์ใกล้เคียงระงับข้อพิพาทชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ การเข้าถึงในการช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมาย การเสริมสร้างความสมานฉันท์ ลดปริมาณคดีอาชญากรรม และคดีอื่น ๆ ในชุมชน ทั้งในเชิงป้องกัน ฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาของชุมชน ตลอดจนเป็นแหล่งประสานความช่วยเหลือระหว่างกันของศูนย์ใกล้เคียงระงับข้อพิพาทชุมชน
3. เกิดความรักความสามัคคีของคนในชุมชน เมื่อเกิดกรณีพิพาท ชุมชนสามารถจัดกระบวนการใกล้เคียง ระงับข้อพิพาทในระดับชุมชน โดยอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ศูนย์ใกล้เคียงระงับข้อพิพาทชุมชนได้ด้วยชุมชนเอง
4. ให้คำปรึกษา/ชี้ช่องทางบอกทางแก่ประชาชนในพื้นที่

รางวัลระดับดี

1. กรมการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

กรมการพัฒนาชุมชน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยกำหนดไว้ในพันธกิจที่ 1 พัฒนาระบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของชุมชน ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารมอบนโยบาย และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานให้บุคลากรของกรมฯ ให้มีการทำงานในลักษณะของการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักการพัฒนาชุมชน ด้วยการทำงานร่วมกับคนในชุมชนและส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คือ ร่วมรับรู้ข้อมูลและสภาพปัญหาของชุมชนร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไข ร่วมตัดสินใจ ร่วมจัดทำแผนเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมดำเนินการตามแผน และร่วมรับประโยชน์จากการทำงานพัฒนาท้องถิ่นของตนเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถคิดเองและทำงานเพื่อชุมชนได้ รวมทั้ง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานของกรมฯ จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ เครือข่าย OTOP กลุ่ม/องค์กร เพื่อให้มีขีดสมรรถนะที่จะดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการโครงการ/กิจกรรมและสามารถบริหารโครงการได้เอง นอกจากนี้ ในการสื่อสาร

เพื่อมอบนโยบายฯ ให้กลไกการสื่อสารต่าง ๆ ได้แก่ การถ่ายทอดสดการประชุม
กรมฯ ถึงระดับจังหวัดและระดับอำเภอ การตรวจเยี่ยมหน่วยปฏิบัติในพื้นที่
ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ กรมฯ ได้จัดฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะ
ของบุคลากรในหลักสูตรต่าง ๆ เช่น หลักสูตรการอบรมบุคลากรก่อนประจำการ
ทุกตำแหน่ง หลักสูตรนักบริหารงานพัฒนาชุมชน และหลักสูตรนักบริหารงาน
พัฒนาชุมชนระดับกลาง โดยหลักสูตรดังกล่าวเหล่านี้ จะมีสาระเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง
กับหลักการพัฒนาชุมชน การสื่อสารการเป็นวิทยากรกระบวนการ เทคนิค A-I-C
เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control) การบริหาร
เชิงยุทธศาสตร์ เป็นต้น และได้จัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับ
บุคลากรของกรมฯ เช่น คู่มือการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท (จปฐ. และ
กชช.2ค.) คู่มือพัฒนากรในการส่งเสริมชุมชนแห่งความเกื้อกูล คู่มือการดำเนินงาน
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สำหรับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่ปฏิบัติงานในระดับ
พื้นที่และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คู่มือการดำเนินงาน
ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

กรมฯ มีหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่รับผิดชอบในการ
ดำเนินการเพื่อส่งเสริม ขับเคลื่อน และผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
บริหารราชการ โดยหน่วยงานส่วนกลางจะเป็นหน่วยงานเชิงนโยบายเกี่ยวกับการ
บริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และหน่วยงานส่วนภูมิภาค คือ สำนักงาน
พัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นหน่วยปฏิบัติในการสนับสนุน ส่งเสริม ให้คำปรึกษา
แนะนำในการพัฒนาศักยภาพชุมชนโดยกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการ
มีส่วนร่วมของชุมชนและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นหน่วยปฏิบัติงาน
ในระดับพื้นที่เชิงลึกมอบหมายให้พัฒนากรอำเภอรับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน
ในตำบล รับผิดชอบคนละ 2-3 ตำบล เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง/ที่ปรึกษาแก่ผู้นำ
ชุมชน ผู้นำองค์กร กลุ่ม เครือข่าย ภาศิการพัฒนา ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
และกระบวนการชุมชน ซึ่งสามารถนํานโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

และมีประสิทธิภาพรวมทั้ง มีการให้ข้อมูลข่าวสารและรับฟังความคิดเห็นจาก ภาคประชาชน ประชาสังคม และภาคเอกชน ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของกรมฯ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือ จุลสาร VCD ประชุมชี้แจง จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดกิจกรรมและนิทรรศการ แจ้งข่าวสารโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ติดตั้งกล่องหรือตู้รับฟังความคิดเห็น มีศูนย์ดำรงธรรมประจำกรม เป็นต้น และมีระบบการจัดการเรื่องร้องเรียนและรับฟังข้อเสนอแนะใน 3 ช่องทาง ได้แก่ Walk-in โทรศัพท์ และตู้รับเรื่อง ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ จะคัดกรองส่งหน่วยงานเจ้าของเรื่อง มีการวิเคราะห์และดำเนินการแก้ไขปรับปรุง แล้วจึงรายงานผู้บริหารและผู้ร้องเรียนทราบ รวมทั้ง มีการสนับสนุนงบประมาณและจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี เช่น การดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น

กรมการพัฒนาชุมชน สมัครง่ายรับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการพัฒนากลุ่มจักสานผักตบชวา บ้านบางตาแผ่นดินสู่สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชน
2. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น
3. เพื่อให้สมาชิกและคนในชุมชนเกิดความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน
4. เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนและผู้สนใจ

ขอบเขตการดำเนินงาน

กรมการพัฒนาชุมชน มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพ โดยพัฒนาผู้ประกอบการรายตำบล สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองอ่างทอง เป็นกลไกหลักในการเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้กับกลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534

กรมฯ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองอ่างทอง ได้เล็งเห็นศักยภาพของชุมชนบ้านบางตาแผ่นดิน ซึ่งเป็นชุมชนที่มีผู้นำที่เข้มแข็งและมีศักยภาพ (นางปราณี จันทวร) โดยเริ่มตั้งแต่ส่งเสริมและเสริมสร้างศักยภาพให้นางปราณี จันทวร เป็นผู้นำกลุ่ม และเป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีของหมู่บ้านบางตาแผ่นดิน หมู่ที่ 1 ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง และส่งเสริม สนับสนุนเกิดการรวมกลุ่มชาวบ้านบางตาแผ่นดินขึ้น โดยให้ชุมชน/เครือข่ายชุมชนบ้านบางตาแผ่นดินเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ การบริหารจัดการเครือข่าย/กลุ่ม กำหนด กฎ กติกา และข้อบังคับของกลุ่มร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาท้องถิ่นตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ และส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนวัสดุไม้ไผ่ที่ขาดแคลนเป็นผักตบชวาและพัฒนาเป็นอาชีพของชุมชน สนับสนุนให้มีเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม ที่ให้ประชาชนหรือคนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ ให้คำปรึกษา/แนะนำ หรือความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยเบื้องต้นได้จัดประกายให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ที่หลงเหลือให้ดำรงสืบต่อไปโดยมีการรวมกลุ่มที่สนใจ โดยเฉพาะสตรีในตำบลคลองวัว จากหมู่บ้านต่าง ๆ

ที่มีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ด้านงานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่จากผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ อันเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้ง “กลุ่มอาชีพ จักสานไม้ไผ่” ของชุมชนบ้านบางตาแผ่น ตลอดจนให้การส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดเป็นอาชีพของคนในชุมชน โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้ประสานและบูรณาการการทำงานร่วมกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอ่างทอง เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนโดยการถ่ายทอดความรู้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ให้กับกลุ่มฯ สำหรับนำไปใช้ในการปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายเหมาะสมต่อการใช้งานในแต่ละยุคสมัย นอกจากนี้ ได้สนับสนุนเงินทุนจัดซื้อวัตถุดิบประเภทหวาย เพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้ซื้อนอกเหนือจากวัตถุดิบหลักคือไม้ไผ่ ต่อมาไม้ไผ่เริ่มขาดแคลนและมีราคาสูง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ประกอบกับชุมชนบ้านบางตาแผ่นประสบปัญหาฝักตบชวาวหนาแน่นและกีดขวางทางน้ำ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการนำน้ำมาใช้ประโยชน์สำหรับอุปโภคบริโภค สมาชิก กลุ่มจักสานและพัฒนารในพื้นที่ ฝักตบชวาวบ้านบางตาแผ่นจึงได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหา โดยใช้วัตถุดิบชนิดอื่นทดแทนไม้ไผ่ที่มีราคาสูง และแก้ปัญหาฝักตบชวาวหนาแน่นและกีดขวางทางน้ำ ทำให้เกิดแนวคิดในการนำฝักตบชวาวอันเป็นวัชพืชที่ให้เส้นใยมาแปรรูป เพื่อจักสานเป็นสิ่งของเครื่องใช้ โดยในระยะเริ่มในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน พัฒนาการประจำตำบลฯ ได้ส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องให้กับสมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 14 คน โดยให้ไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการผลิต โดยสมาชิกกลุ่มฯ ได้นำความรู้ดังกล่าวมาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมผลิตสิ่งของเครื่องใช้จากฝักตบชวาว อาทิ กระเป๋า ตะกร้าได้คุณภาพใกล้เคียงกับไม้ไผ่และหวาย ทำให้มีผู้สนใจซื้อหาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงมีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสานจากฝักตบชวาวแทน

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแพ่น เป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภคที่หลากหลาย พัฒนาวิธีการผลิต รูปแบบเพื่อให้ได้ชิ้นงานที่มีคุณภาพ คงทนเหมาะสมต่อการใช้งาน มีลวดลายที่สวยงามทันสมัย ควบคู่กับการอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา อย่างยาวนาน ผลิตภัณฑ์ได้รับความนิยมอันเป็นมูลเหตุจูงใจให้กลุ่มสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพเรื่อยมา ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก จำนวน 73 คน สมาชิกทำเป็น อาชีพเสริม มีรายได้เดือนละ 2,000 – 4,000 บาท/คน/เดือน โดยนางปราณี จันทวร สามารถทำงานแทนกรมการพัฒนาชุมชนในเรื่องการประสานความร่วมมือของสมาชิกเครือข่าย และการเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา อาชีพของกลุ่มจักสานให้กับชุมชน หรือหน่วยงานอื่นอีกด้วย

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. ปี พ.ศ. 2558 สร้างรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิก จำนวน 73 คน รวมเป็นเงิน 2,592,000 บาท
2. คนในหมู่บ้านมีอาชีพ มีรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดี มีสวัสดิการชุมชน (เกิด แก่ เจ็บ ตาย) มีการออม
3. เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาดูงาน กลุ่มอาชีพ/หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง/สวัสดิการ
4. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้รับการอนุรักษ์และสืบสานจากคนในชุมชน สู่เยาวชนในรุ่นต่อ ๆ ไป

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

2. กรมควบคุมโรค

กรมควบคุมโรค สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาการเพื่อการควบคุมโรคและภัยที่คุกคามสุขภาพ โดยมีการศึกษา วิจัย พัฒนารวมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี เพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม วินิจฉัย และรักษาโรคและภัยที่คุกคามสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีจากการป้องกันการควบคุมโรค และภัยที่คุกคามสุขภาพ

กรมควบคุมโรค มีนโยบาย/ทิศทางตามแผนยุทธศาสตร์ กรมควบคุมโรค พ.ศ. 2554–2558 ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1: การสร้างความร่วมมือและสนับสนุน

ภาคีเครือข่ายภายในประเทศและนานาชาติ อีกทั้งผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยสื่อสารนโยบายทิศทางการบริหารราชการผ่านช่องทางจัดประชุมเพื่อถ่ายทอดนโยบาย และส่งการเป็นหนังสือ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงานให้กับบุคลากรในสังกัด เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรในหน่วยงานให้เอื้อต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ ได้มีการเตรียมความพร้อมให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้กับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคในสังกัดทั่วประเทศ ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพบริหารจัดการภาครัฐ” เมื่อวันที่ 4 - 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 รวมทั้ง จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่เน้น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมภาคประชาชน 2) การสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย และ 3) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรของหน่วยงานเพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการเพื่อไปใช้ปฏิบัติจริงในพื้นที่

นอกจากนี้ กรมฯ ได้กำหนดให้กลุ่มพัฒนาภาคีเครือข่าย สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ดูแลเขตพื้นที่รับผิดชอบ เป็นหน่วยที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ซึ่งกำหนดหน้าที่ที่สำคัญ คือ กำหนดภาคีเครือข่ายหลักในการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพให้ภาคีเครือข่ายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ประสานและสนับสนุนการปฏิบัติงานของภาคีเครือข่าย การเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพ รวมทั้งร่วมมือ บังคับใช้กฎหมายและจัดการปัญหาที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ให้เข้มแข็งและยั่งยืน ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณ/ทรัพยากรที่ใช้ในการ

ทำงานของภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน เช่น สนับสนุนงบประมาณโครงการ/กิจกรรมให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนด้านโรคเอดส์ในพื้นที่สนับสนุนอาคาร/สถานที่ในการจัดอบรม สัมมนาให้กับกลุ่มพัฒนาภาคีเครือข่ายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความโปร่งใสในการบริหารราชการนั้น มีการจัดทำ/วางระบบหรือแผนป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในการดำเนินงานโครงการหรือการบริหารงานของหน่วยงาน โดยดำเนินการตามกรอบการดำเนินงานที่กำหนดเป็นแนวทางการสร้างความโปร่งใสของกรมควบคุมโรค รณรงค์และเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้ดำเนินงานโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม ตามอัตลักษณ์ของกรมควบคุมโรค และจัดทำเรื่องบริหารความเสี่ยงในการทุจริตคอร์รัปชันในการดำเนินงานโครงการหรือการบริหารงานของหน่วยงาน โดยจัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานบริหารจัดการและลดสภาพปัญหาหรือหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและสร้างความเสียหายหรือความสูญเสียให้กับองค์กร จากการดำเนินงานแผนงาน/โครงการที่สำคัญ และยังแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมคุณภาพในการประสาน ติดตาม กำกับดูแลให้การบริหารงบประมาณโครงการ/กิจกรรมเป็นไปตามแผนประจำปีที่กำหนดไว้ โดยการนำเอาระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการปฏิบัติงาน ได้แก่ ระบบวางแผนและงบประมาณ Estimate SM , GFMS ใช้ในการควบคุมกำกับการใช้งบประมาณผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการเงินและช่วยให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณ ทั้งนี้ มีคณะกรรมการดำเนินการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการสร้างราชการให้ใสสะอาดทำหน้าที่จัดทำแผนกลยุทธ์ในการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้หน่วยงานใสสะอาด ด้านการเงิน การคลังและพัสดุ นอกจากนี้ ทิศทางที่จะดำเนินการหรือก้าวต่อไป/เป้าหมาย พื้นที่ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานป้องกัน

ควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี ในการขยายผลการดำเนินงานพัฒนาขับเคลื่อนรูปแบบการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบมีส่วนร่วม (ปี พ.ศ. 2560–2564) มีกรอบระยะเวลาในการดำเนินงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560–2564)

กรมควบคุมโรค สนับสนุนการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการธรรมนูญสุขภาพชุมชน สู่มาตรการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ในการลดพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนในตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
2. เพื่อให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการในการลดพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ขอบเขตการดำเนินงาน

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาวะทางกาย และจิตใจของผู้บริโภค เป็นสาเหตุให้เกิดโรคร้ายแรง ส่งผลกระทบต่อครอบครัว บุคคลรอบข้าง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ทั้งยังเป็นสาเหตุสำคัญให้เกิด อุบัติเหตุและอาจถึงขั้นเสียชีวิต จากการสำรวจข้อมูล ประเทศไทยมีการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากเป็นอันดับ 3 ของทวีปเอเชีย และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในเพศหญิง ส่วนสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ รับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี จากการสำรวจ พบว่าจังหวัดที่มีอัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงสุด

3 อันดับแรก คือ นครพนม อำนาจเจริญ และสกลนคร จากข้อมูลสถานการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าจังหวัดนครพนมเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอธาตุพนมที่มีอัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงที่สุด ทั้งที่เป็นเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีพระธาตุพนมเป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนทั่วประเทศ กรมควบคุมโรค โดยสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี เห็นความจำเป็นในการป้องกันปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชนในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ในปี 2558 ได้เริ่มดำเนินการสำรวจปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมและค้นหาพื้นที่ต้นแบบพัฒนาให้เกิดมาตรการในการลดพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน จากนั้นได้เชิญชวนให้เครือข่ายงานในพื้นที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม สำนักงานสรรพสามิตจังหวัดนครพนม กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครพนม โรงพยาบาล วัด โรงเรียน ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ ให้เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมและร่วมพิจารณากำหนดมาตรการในการลดพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การดำเนินงานแบบบูรณาการของแต่ละภาคส่วนได้เริ่มขับเคลื่อนเพื่อบูรณาการเป้าหมายเดียวกัน โดยกรมฯ สนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมที่ประยุกต์ใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมจัดทำโครงการ/แนวทางในการดำเนินงาน เพื่อลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ที่สอดคล้องตามแนวทางการใช้นโยบายที่ดี ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 โดยมีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานให้องค์กรภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ซึ่งในการทำงานร่วมกันแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

- ระยะที่ 1 ร่วมกันสำรวจ/ค้นหาปัญหา วิเคราะห์สภาพปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา จัดทำแผนปฏิบัติการ แก้ไขปัญหาของชุมชน โดยกำหนดให้มี “ธรรมนูญสุขภาพชุมชน” ที่มีมาตรการข้อบังคับให้ทุกคนในชุมชนถือปฏิบัติร่วมกัน และมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ชาวตำบลดอนนางหงส์ บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างพอดี มีความสุข สนุกสนานในโอกาสอันสมควร โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและชุมชน (กลยุทธ์ 3 ลด ได้แก่ ลดโอกาส ลดการเข้าถึง และลดพฤติกรรม และมาตรการ 3 ห้าม คือ ห้ามจำหน่าย ห้ามดื่ม และห้ามพกพา)
- ระยะที่ 2 ร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดแผนงานโครงการที่ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของพื้นที่ โดยบูรณาการแผนงานโครงการของภาครัฐและสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน
- ระยะที่ 3 เป็นการสนับสนุนการดำเนินการของภาคีเครือข่ายร่วมกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนขับเคลื่อนให้เกิดผลงาน โดยดำเนินงานภายใต้ภารกิจที่สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่
- 1) การบังคับใช้กฎหมาย
 - 2) การเฝ้าระวังความผิดปกติในพื้นที่
 - 3) การสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
 - 4) การส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ
 - 5) การบังคับใช้กฎหมายข้อบังคับชุมชน และ
 - 6) การสนับสนุนการดำเนินงาน

ผลจากการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ที่สอดคล้องตาม “ธรรมนูญสุขภาพชุมชน” ทำให้ชาวตำบลดอนนางหงส์ ในปี 2559 มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมาย โดยมีมาตรการข้อบังคับให้คนในชุมชนถือปฏิบัติร่วมกัน มีกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3 ลด ได้แก่

ลดโอกาส ลดการเข้าถึง และลดพฤติกรรม รวมทั้ง ได้จัดทำกฎข้อบังคับเพื่อใช้ในการควบคุมกำกับติดตามภายในชุมชน เป็นมาตรการ 3 ห้าม คือ ห้ามจำหน่าย ห้ามดื่ม และห้ามพกพา นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมเพิ่มเติมที่มีความเข้มข้นเข้ากับบริบทของชุมชน โดยผ่านความเห็นชอบจากเวทีประชาคม และประชาชนทั้งตำบลอนางหงษ์ ทำให้ชุมชนตำบลอนางหงษ์เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง รวมทั้ง ส่งเสริมสนับสนุนให้มีสถานศึกษาต้นแบบ เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนธรรมาภิบาล และบังคับใช้กฎหมายตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และสร้างร้านค้าต้นแบบที่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เพื่อให้สถานประกอบการร้านค้าเกิดความตระหนัก ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม ได้มีคำสั่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในพื้นที่ตำบลอนางหงษ์ โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานเครือข่ายอย่างชัดเจนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและลดปัญหาความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของหน่วยงานเครือข่าย แบ่งการทำงานเป็น 6 ทีม ได้แก่

- ทีมที่ 1 ทีมปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมาย ประกอบด้วย เครือข่ายองค์กรงดเหล้าสรรพสามิต ตำรวจ ครุ มีหน้าที่ในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาเสพติดและกฎหมายเด็ก โดยมีเด็กและเยาวชนร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ก่อนที่จะมีการตรวจเตือนหรือ การบังคับใช้กฎหมาย
- ทีมที่ 2 ทีมเฝ้าระวังความผิดปกติ มีแกนนำเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเพื่อเฝ้าระวังการกระทำความผิด และส่งเรื่องร้องเรียน โดยมีผู้นำชุมชนเป็นพี่เลี้ยง
- ทีมที่ 3 ทีมสื่อสาร ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ประกอบด้วย ตำรวจตระเวนชายแดน และแกนนำชุมชน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผู้นำชุมชน องค์กรบริหาร

ส่วนตำบล พระสงฆ์ และครู ทำหน้าที่สนับสนุนแนวทาง
วิชาการ และการปฏิบัติการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ทีมที่ 4 ทีมส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ ประกอบด้วย โรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ
ที่ว่าการอำเภอ และโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม
ทำหน้าที่ ฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วยหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการดื่ม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ทีมที่ 5 ทีมบังคับใช้กฎข้อบังคับชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน
แกนนำเยาวชน อสม.และประชาชน ทำหน้าที่ออกกฎ
ข้อบังคับชุมชน และติดตามผู้ละเมิดกฎชุมชน

ทีมที่ 6 ทีมสนับสนุนการดำเนินงาน มีองค์การบริหารส่วนตำบล
ทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณ วัสดุ/อุปกรณ์ รวมทั้งการออก
ข้อบังคับ (ข้อบัญญัติ) ในพื้นที่

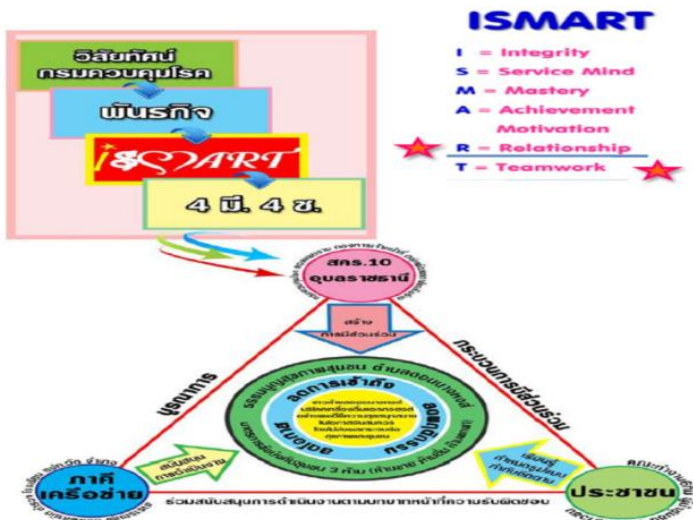
ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มุ่งเน้น
ในการสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายงานในพื้นที่สามารถดำเนินการตามภารกิจ
ร่วมกันเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนสามารถจัดการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง
จนกลายเป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเข้มแข็ง ในการดำเนินการตามนโยบาย
การบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีลักษณะเด่น
และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่คือ “ธรรมนูญสุขภาพชุมชน” ซึ่งชุมชนเป็น
ผู้ออกกฎข้อบังคับและติดตามควบคุม กำกับภายในชุมชนด้วยตนเอง
เช่น มาตรการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานประเพณีสำคัญ (งานประเพณี
บุญบั้งไฟ) งานศพ เป็นต้น ผลสำเร็จที่เกิดกับชุมชนที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

1. เกิดจำนวนคนต้นแบบเลิกเหล้าตลอดชีวิต 17 คน
2. ลดค่าใช้จ่ายในงานบุญ ประเพณีงานศพ 1,500,000 - 3,000,000 บาท/ปี (ค่าใช้จ่ายค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 15,000 - 30,000 บาท/งาน) และไม่มีการทะเลาะวิวาทในงาน
3. ไม่มีอุบัติเหตุจากการเมาสุราแล้วขับในชุมชน จากเดิมปีละ 8 ราย
4. ลดจำนวนผู้ติดสุราเรื้อรังได้ร้อยละ 75
5. ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่มีการละเมิดกฎหมายและ
ธรรมเนียมสุขภาพชุมชน

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

3. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อความสมบูรณ์ มั่งคั่ง สมดุลและยั่งยืนของทะเลไทยและเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจนตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการ “ข้อ 6 สร้างความเข้าใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง” และในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2: สร้างความตระหนัก จิตสำนึก และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารของกรมฯ มีการสื่อสารเพื่อให้ นโยบายในการประชุมเสริมสร้างเครือข่ายภาคี เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์กรมฯ Mobile Application วารสารรักษ์...ทช. เป็นต้น เพื่อยกระดับฐานะเครือข่ายภาคีให้เป็นอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน และเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวทางและรูปแบบมาตรฐาน การสร้างกระบวนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้มีคำสั่งจัดตั้งกองส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และตั้งสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 - 7 เป็นหน่วยงานภายในสนับสนุนการปฏิบัติราชการในพื้นที่

เพื่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่างเป็นรูปธรรม กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้จัดทำแผนการดำเนินการจัดสร้างมาตรฐานความโปร่งใสสำหรับเป็นกรอบในการดำเนินงานซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของการบริหารการปฏิบัติราชการ และการบริการประชาชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ มีการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยแต่งตั้งภาคประชาชนเป็นคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ และคณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัด

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วม: กรณีตัวอย่างจังหวัดตรัง” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความเข้าใจระหว่างเครือข่ายภาคีและชุมชนชายฝั่ง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
2. เพื่อให้การสนับสนุนโครงการแก่กลุ่มชุมชนชายฝั่ง
3. เพื่อเผยแพร่ให้ความรู้แก่เครือข่ายภาคีและบุคคลทั่วไปในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
4. เพื่อประชาสัมพันธ์รื้อบทบาท หน้าที่ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
5. เพื่อให้ได้แผนแม่บทการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และแผนแม่บทการจัดทำข้อกำหนดชุมชนชายฝั่ง

ขอบเขตการดำเนินงาน

“ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง” แนวชายฝั่งทะเลของประเทศไทย 2,815 กิโลเมตร เป็นบริเวณที่มีทรัพยากรที่มีความหลากหลายด้านนิเวศวิทยามีคุณค่าและประโยชน์อย่างมาก จึงทำให้เป็นบริเวณที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของกิจกรรมต่าง ๆ บริเวณชายฝั่ง และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ขาดความระมัดระวังและไม่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับจนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร และปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลที่สำคัญ ได้แก่ ชายฝั่ง ชายหาด แนวปะการัง หญ้าทะเล และทรัพยากรประมงทะเล จากปัญหาของการทำการประมง อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การพัฒนาแหล่งชุมชนและอื่น ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลมาก จนเกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ และมีการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอย่างรุนแรง ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ลดลงอย่างมาก ประกอบกับสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำเสื่อมโทรม ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต และขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ มีผลกระทบต่อทุกกลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากทะเลชายฝั่ง เช่น ชุมชนชายฝั่งและภาคีเครือข่าย ระดับตำบล/อำเภอ/จังหวัด ซึ่งตระหนักว่าการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอดีตที่ผ่านมา ยังไม่มีเอกภาพขาดการบูรณาการ และไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง หรือทำหน้าที่เป็นหน่วยงานเจ้าภาพ โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดตรังที่มีทรัพยากรทางทะเลที่สำคัญคือ หญ้าทะเล ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและแหล่งผลิตออกซิเจนให้สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในท้องทะเลตรัง โดยเฉพาะสัตว์น้ำวัยอ่อนและพะยูน ซึ่งเคยอาศัยอยู่ในบริเวณ

หาดเจ้าไหมและเกาะลิบง ในพื้นที่จังหวัดตรังและจังหวัดสตูล กำลังประสบปัญหาหอยทากทะเล มีสภาพเสื่อมโทรมและจำนวนลดลง ส่งผลต่อระบบนิเวศทางทะเลอย่างมาก ทำให้พะยูนลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว จากการที่แหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงไป

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีเป้าหมายการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืน โดยใช้แนวคิด “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เป็นหลักในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) นโยบายที่เป็นรูปธรรมและมีความชัดเจน 2) คนจะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันโดยพยายามรักษาสมดุลของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 3) มีหลักการและแนวคิดแบบบูรณาการ 4) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5) การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในการบริหารจัดการ เช่น การจัดทำแผนอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน และมีระบบสารสนเทศที่เหมาะสม 6) ต้องมีขบวนการของการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน

กรมฯ ได้ส่งเสริมและสนับสนุน (Facilitator) ให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายภาคประชาชน โดยสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย และบูรณาการการทำงานกับส่วนราชการ และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย กรมประมง สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ กรมฯ และเครือข่ายภาคประชาชน ในพื้นที่ได้ร่วมกันสร้างกฎ กติกา (ธรรมนูญชุมชน) ในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล โดยเฉพาะหอยทากทะเลซึ่งเป็นแหล่งอาหารของพะยูน และส่งเสริมพัฒนาอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลและชายฝั่งให้มีศักยภาพในการลาดตระเวนหาข่าวการลักลอบกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการประมง รวมทั้งสนับสนุนและจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เช่น ร่วมกับ

ภาคเอกชนในการปลูกหญ้าทะเล การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น โดยเครือข่ายภาคประชาชนที่มีบทบาทเป็นกลไกหลัก (Key Actor) ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลในชายฝั่งทะเลจังหวัดตรัง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลากระชังบ้านพรจุต (บ่อหินฟาร์มสเตย์) โดย นายบรรจง นพพรเมธี ประธานกลุ่มวิสาหกิจถือเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการปลูกหญ้าทะเลเป็นแกนนำของเครือข่ายในการทำกิจกรรม เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลจะมีเวทีการประชุมของเครือข่ายในพื้นที่อำเภอสิเกา เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้ แนวคิดร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระดับพื้นที่สภาพระบบนิเวศ แหล่งทรัพยากรการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของชุมชน รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลสำหรับพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน อีกทั้ง วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของพื้นที่ และหาแนวทางในการแก้ไขร่วมกัน นอกจากการรวมกลุ่มแล้ว เครือข่ายได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ธนาคารต้นกล้าหญ้าทะเล ธนาคารปูม้าและกิจกรรมท่องเที่ยวทางทะเลเชิงอนุรักษ์ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. เกิดภาคีเครือข่ายการทำงานด้านการอนุรักษ์ร่วมกัน สามารถรวมกลุ่มทำกิจกรรมอนุรักษ์จังหวัดตรัง ให้สัมฤทธิ์ผลได้เป็นอย่างดี เกิดผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีความสามัคคีภายในกลุ่มชุมชนในจังหวัดตรัง
2. ชุมชนมีความตระหนักและหวงแหนทรัพยากรชายฝั่ง สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ดึงดูดให้คนท้องถิ่นตรังให้หันกลับมาประกอบอาชีพในถิ่นฐานของตนเอง และเป็นพลังสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่จังหวัดตรัง

3. ชุมชนมีวิถีชีวิตพึ่งพิงธรรมชาติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. สามารถใช้เป็นต้นแบบหรือตัวอย่างการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้กับกลุ่มอื่น ๆ ได้
5. ชุมชนสามารถประยุกต์กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ในชุมชนเองได้
6. ชุมชนชายฝั่งในจังหวัดตรังมีเศรษฐกิจที่มั่นคง เป็นการสร้างอาชีพให้คนในชุมชน อาทิ จับสัตว์น้ำ โหมสเตย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น เป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้
7. มีการสนับสนุน ส่งเสริม งานด้านวิชาการ สำหรับการจัดการในด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
8. ช่วยฟื้นฟูสภาพทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดตรังให้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น
9. รักษาความสมดุลของระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดตรัง
10. อนุรักษ์และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของทะเลชายฝั่งบริเวณจังหวัดตรัง
11. ป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง ลดความรุนแรงของคลื่นลมบริเวณจังหวัดตรัง

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

4. กรมประมง

กรมประมง สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย และพัฒนาด้านการประมงเพื่อการจัดการทรัพยากรประมง ควบคุมการทำประมง การผลิตสัตว์น้ำ และผลิตภัณฑ์ประมงที่มีมาตรฐาน ถูกสุขอนามัยให้มีปริมาณเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ตลอดจนใช้ทรัพยากรประมงและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างยั่งยืน

กรมประมง ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยกำหนดไว้ในพันธกิจของกรมข้อ 3 กำกับและควบคุมการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำเพื่อให้มีผลผลิตใช้อย่างยั่งยืนและคงความหลากหลาย ทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของชาวประมงและประชาชนในภาคการจัดการทรัพยากรในชุมชน ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์กรมประมง พ.ศ. 2556 – 2559 ได้กำหนดกลยุทธ์ที่ 2 ของยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยผู้บริหารได้มีการประชุมมอบนโยบาย และสื่อสารให้บุคลากรในองค์กรได้รับรู้และตระหนัก ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลาย ทั้งระบบสื่อสารภายในและภายนอก นอกจากนี้ กรมฯ จัดให้มีการอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงน้ำจืดของประเทศไทย” ซึ่งมีเนื้อหาทั้งด้านการสื่อสาร การเจรจา การบริหารความขัดแย้ง เพื่อนำความรู้เหล่านั้นไปถ่ายทอดและปฏิบัติงานร่วมกับภาคประชาชน ชาวประมงและชุมชนประมงได้

กรมประมงมีกองบริหารจัดการด้านการประมง ซึ่งปรากฏตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการเป็นหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการการบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรสัตว์น้ำภายในแหล่งจับสัตว์น้ำในเขตประมงน้ำจืด มีหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค ทั้งหมด 25 แห่งครอบคลุมทั่วประเทศ

แบ่งเป็นศูนย์บริหารจัดการประมงน้ำจืด จำนวน 8 แห่ง และหน่วยบริหารจัดการประมงน้ำจืด 17 แห่ง มีบุคลากรทั้งสิ้น 309 ราย เพื่อผลักดันหรือขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้ง สนับสนุนบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรอื่นสำหรับดำเนินการในโครงการ/กิจกรรม ที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน โดยจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการในพื้นที่ รวมถึงสนับสนุนการสร้างศูนย์เรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรประมงด้วย

กรมประมง มีการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบความโปร่งใสและประเมินความโปร่งใสของหน่วยงานของรัฐ และในปี พ.ศ. 2557 กรมประมงได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน และประพฤติกรรมชอบในกรมประมง รวมทั้งพิจารณาเห็นชอบยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน การทุจริตและประพฤติกรรมชอบในกรมประมง (พ.ศ. 2559-2563) เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน โดยจัดให้มีช่องทางในการร้องเรียน/แจ้งเบาะแสการทุจริตและประพฤติกรรมชอบ สร้างความโปร่งใสในการให้บริการและการจัดซื้อจัดจ้าง

กรมประมงสมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมบริหารจัดการประมงโดยบูรณาการภาครัฐร่วมกับชุมชนในอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำอูน จังหวัดสกลนคร” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรประมงในเขื่อนน้ำอูน ในรูปแบบคณะกรรมการบริหารจัดการประมง โดยบูรณาการภาครัฐร่วมกับชุมชน
2. เพื่อนำร่องวิธีการบริหารจัดการประมงโดยบูรณาการภาครัฐร่วมกับชุมชน มาใช้ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำอูน

ขอบเขตการดำเนินงาน

ทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำในเขื่อนน้ำอูน เป็นความมั่นคงด้านอาหารของชุมชนรอบเขื่อนน้ำอูน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคต เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ความต้องการบริโภคอาหารโปรตีนเพื่อสุขภาพและมีราคาถูกลงก็เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรสัตว์น้ำในเขื่อนน้ำอูนมากขึ้น จากสถิติสถานการณ์การประมงในปัจจุบัน พบว่าทรัพยากรสัตว์น้ำมีปริมาณที่ลดลง สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาการทำการประมงที่เกินกว่าศักยภาพการผลิตตามธรรมชาติ การลักลอบทำการประมงด้วยเครื่องมือทำการประมงที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะในฤดูที่ปลาน้ำจืดวางไข่ และเลี้ยงตัวอ่อน “ฤดูน้ำแดง” ส่งผลให้สัตว์น้ำไม่มีโอกาสในการขยายพันธุ์ และเจริญเติบโตเป็นพ่อแม่พันธุ์ ในอนาคต ดังนั้นหากปล่อยให้สภาพดังกล่าวยังคงเป็นอยู่เช่นนี้ต่อไป ทรัพยากรสัตว์น้ำจืดก็จะลดลงอย่างรวดเร็ว ในระยะเวลาอันใกล้ ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำโดยการดำเนินการ ของภาครัฐด้วยนโยบาย และมาตรการทางกฎหมายด้วยการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีจำนวนบุคลากรอันจำกัด อาจมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอและอาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการรักษาทรัพยากรของแผ่นดินได้อย่างยั่งยืน หากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ความสำนึกรับผิดชอบและหวงแหนทรัพยากรประมงในท้องถิ่นตนเอง ดังนั้นการนำเครื่องมือบริหารจัดการทรัพยากรประมง โดยเปิดโอกาสมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกับภาครัฐ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

กรมประมง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการประมง โดยมีหลักการในการดำเนินงาน ได้แก่ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยให้ทรัพยากรประมงได้รับการฟื้นฟูให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยกรมฯ เริ่มต้นจากการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ได้แก่ หน่วยงานของกรมประมงในพื้นที่ทั้งหมด โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน กรมชลประทาน ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียและตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จากนั้นได้ลงพื้นที่พบปะชุมชนประมงเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และชุมชนได้รับรู้ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมบริหารจัดการประมงในอ่างเก็บน้ำ โดยสนับสนุนให้มีดำเนินการประชุม เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการฯ สํารวจเก็บข้อมูลพื้นฐานแหล่งน้ำและชาวประมง จัดการรวมตัวและอบรมภาคีกลุ่มเครือข่ายโครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมบริหารจัดการประมง จัดเวทีประชาเสวนาชุมชนรอบเขื่อน เพื่อระดมความคิดเห็นให้ทราบถึงปัญหาการทำประมงและแนวทางในการแก้ไข และคัดเลือกตัวแทนชุมชนแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการด้านประมงเขื่อนน้ำอูน เพื่อทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ และกำหนดดูแลการบริหารจัดการประมงในอ่างเก็บน้ำ รวมทั้งพิจารณาและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ในที่จับสัตว์น้ำ ให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ ช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้เกิดละเมิดข้อกำหนด และดำเนินการสร้างศูนย์เรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรประมง และเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ โดยสร้างโรงเพาะฟักลูกปลาวัยอ่อน บ่ออนุบาลลูกปลาวัยอ่อน และบ่ออนุบาลกุ้งก้ามกราม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและผู้สนใจ นอกจากนี้ ยังได้สนับสนุนการจัดอบรมกลุ่มแม่บ้านชาวประมงแปรรูปสัตว์น้ำให้มีความรู้เรื่องการเพิ่มมูลค่าสัตว์น้ำและการสร้างอาชีพการสร้างจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรสัตว์น้ำให้มีการสูญเสียอย่างเปล่าประโยชน์ให้น้อยที่สุด เพื่อให้มีทรัพยากรสัตว์น้ำใช้อย่างยั่งยืนต่อไป

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. ปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น
2. ชุมชนมีความเข้าใจในแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรประมง ตั้งแต่การจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำให้เป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืน และมีจิตสำนึกรับผิดชอบและห่วงแหนทรัพยากรประมงในท้องถิ่นตนเอง
3. เกิดภาคีเครือข่ายชุมชนประมง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ
4. ลดความขัดแย้งเรื่องการทำประมงในชุมชน
5. ชาวประมงมีความรู้เกี่ยวกับวงจรชีวิตของสัตว์น้ำ ส่งผลให้การทำประมงที่ผิดกฎหมายตาม พ.ร.บ. การประมง พ.ศ. 2490 ลดลง

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

5. กรมปศุสัตว์

กรมปศุสัตว์ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดทิศทางและนโยบาย การควบคุม การกำกับ การส่งเสริม การวิจัย การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการพัฒนาเทคโนโลยีเกี่ยวกับการปศุสัตว์ รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรพันธุ์กรรมและความหลากหลายทางชีวภาพด้านการปศุสัตว์ เพื่อให้มีปริมาณสัตว์เพียงพอและมีมาตรฐาน ถูกสุขอนามัย ปราศจากโรค สารตกค้าง และสารปนเปื้อน มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

กรมปศุสัตว์ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยกำหนดในแผนยุทธศาสตร์กรมปศุสัตว์ พ.ศ. 2556 - 2560 มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างและพัฒนาเครือข่ายด้านการปศุสัตว์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการปศุสัตว์ ตั้งแต่กระบวนการผลิตสัตว์ การผลิตอาหารสัตว์ การผลิตชีวภัณฑ์สัตว์ การจัดการสุขภาพสัตว์ การฆ่าสัตว์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์ ผู้บริหารกรมปศุสัตว์ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ภายใต้ปรัชญา 3 มี คือ “มีความต้องการร่วม มีความสนใจร่วม และมีผลประโยชน์ร่วม” มีการมอบนโยบายในการประชุมหัวหน้าส่วนราชการกรมปศุสัตว์ และมีการอบรมพัฒนาความรู้และทักษะตามหลักสูตรที่จัดทำขึ้นให้เอื้อต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ รวมทั้ง จัดทำคู่มือปฏิบัติงาน Smart Farmer และ Smart Officer เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้มีความรู้และความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานและพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer และเจ้าหน้าที่สู่ Smart Officer นอกจากนี้ ได้มอบหมายให้กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ มีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายเกษตรกรด้านการปศุสัตว์ และสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายและผู้เกี่ยวข้องภาคประชาชน โดยสนับสนุนทั้งงบประมาณ พันธุ์สัตว์ พืชอาหารสัตว์ ยาสัตว์และวัสดุให้แก่

เครือข่ายเกษตรกร เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ เช่น การสนับสนุนสัตว์พันธุ์ดีให้แก่เกษตรกรฟาร์มเครือข่ายนำไปขยายพันธุ์และเป็นแหล่งกระจายพันธุ์ของกรมปศุสัตว์ การสร้างความรู้ ทักษะ เพื่อเพิ่มศักยภาพของอาสาปศุสัตว์ ให้สามารถปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการต่าง ๆ ของกรมปศุสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กรมปศุสัตว์ มีการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความโปร่งใสในการบริหารราชการ โดยแต่งตั้งคณะทำงานจัดวางระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของกรมปศุสัตว์

กรมปศุสัตว์ สมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัล พัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่าง คือ “โครงการเครือข่ายสัตว์พันธุ์ดีกรมปศุสัตว์ (ไก่อะดู่หางดำเชียงใหม่)” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตไก่พื้นเมือง ให้มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร
2. เพื่อยกระดับเกษตรกรที่เข้ามาเป็นฟาร์มเครือข่ายให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและสามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังเกษตรกรภายในกลุ่มหรือเกษตรกรรายอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

ขอบเขตการดำเนินงาน

ในอดีตการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรไม่สามารถยึดเป็นอาชีพที่มั่นคงได้ เนื่องจากไม่มีไก่พื้นเมืองพันธุ์ดี เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์และมีความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไม่เพียงพอ ทั้งในเรื่องการจัดการฟาร์ม การจัดการอาหาร การจัดการด้านสุขภาพ ซึ่งการที่จะทำให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพได้นั้น ต้องเริ่มจากการพัฒนาให้ได้

ไถ่พื้นเมืองพันธุ์ดี ให้มีปริมาณที่เพียงพอ และมีระบบการผลิตที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานเพื่อให้ตลาดยอมรับ หลังจากที่กรมปศุสัตว์โดยศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ทำการวิจัย การสร้างฝูงไถ่พื้นเมืองไทย (ประดู่หางดำเชียงใหม่) ในปี พ.ศ. 2545 จนได้ฝูงไถ่พันธุ์แท้ที่มีน้ำหนักรวมที่เหมาะสม ผลิตไข่ทั้งปีสูง สามารถเลี้ยงรอดได้ดี ในลักษณะการเลี้ยงของเกษตรกรในหมู่บ้าน และมีคุณค่าทางการบริโภคแล้ว กรมปศุสัตว์ได้ดำเนินโครงการต่อเนื่องเพื่อขยายผลงานวิจัยดังกล่าวให้เกษตรกร สามารถยึดเป็นอาชีพที่มั่นคงได้ โดยอาศัยแนวคิดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม 3 มี (มีความต้องการร่วม มีความสนใจร่วม และมีผลประโยชน์ร่วม) 5 ช (ชี้ ชวน เชิญ ช่วย และเชิดชู) และ 5 ร (ร่วมรับรู้ ร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และรับทำแทน) ในการดำเนินโครงการ กรมปศุสัตว์ได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรในพื้นที่ (นายชิมโอน ปัญญา) ในกิจกรรมการพัฒนา ระบบการผลิต (การปรับปรุงสายพันธุ์โดยการคัดเลือกแม่พันธุ์ที่ดี การพัฒนาระบบการจัดการฟาร์ม การพัฒนาอาหารสัตว์ การป้องกันโรคระบาดสัตว์โดยทำวัคซีนป้องกันโรค) การเพิ่มผลผลิต และการถ่ายทอดองค์ความรู้ นำพันธุ์ไถ่ไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างครบวงจร ตั้งแต่การผลิตจนถึงตลาด

สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ในการสร้างการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไถ่พื้นเมืองเข้ามามีส่วนร่วมกับกรมปศุสัตว์ ในการเพิ่มศักยภาพการผลิตไถ่พื้นเมืองพันธุ์ดี และรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยกรมปศุสัตว์จะเป็นตัวกลางในการประสานแก้ไขปัญหา พัฒนาและส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงไถ่ประดู่หางดำเชียงใหม่เป็นอาชีพที่มั่นคง สนับสนุนพันธุ์ไถ่ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยง การดูแลสุขภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โดยส่งเสริม

ให้กลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็งพัฒนาเป็นเครือข่ายสัตว์พันธุ์ดีกรมปศุสัตว์ (ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่) ซึ่งประกอบด้วย เครือข่ายผลิตพันธุ์ไก่ 1 ฟาร์ม เครือข่ายพันธุ์ขยาย 9 ฟาร์ม และเครือข่ายขุนไก่ 60 ฟาร์ม เพื่อให้มีปริมาณไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดได้ โดยศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่สามารถผลิตพันธุ์ไก่ประดู่หางดำได้ 120,000 ตัว/ปี และเครือข่ายเกษตรกรสามารถผลิตพันธุ์ไก่ประดู่หางดำได้ 1,000,000 ตัว/ปี ให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการใช้เป็นพ่อหรือแม่พันธุ์ เพื่อผลิตลูกและเลี้ยงดูตามคำแนะนำ/ความรู้ที่ได้รับ นอกจากนี้ ยังพัฒนาระบบการผลิตให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เพื่อให้ตลาดยอมรับคุณภาพของสินค้า โดยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับ ตั้งแต่เครือข่ายฟาร์ม เครือข่ายโรงฆ่าสัตว์/แปรรูป เครือข่ายร้านค้าจำหน่ายไก่สด และเพื่อยกระดับมูลค่าของสินค้าให้สินค้าเนื้อไก่สดเข้าไปจำหน่ายในตลาดระดับไฮเอนด์ ได้มีการร่วมมือกับภาคเอกชน โดยบริษัท เบทาโกร จำกัด ซึ่งเป็นโรงงานที่ได้มาตรฐาน GMP ดำเนินการแปรรูปไก่ ให้สามารถส่งวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล เชียงใหม่ได้ การดำเนินโครงการ “โครงการเครือข่ายสัตว์พันธุ์ดีกรมปศุสัตว์ (ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่)” ส่งผลให้เกิดระบบการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งสามารถสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

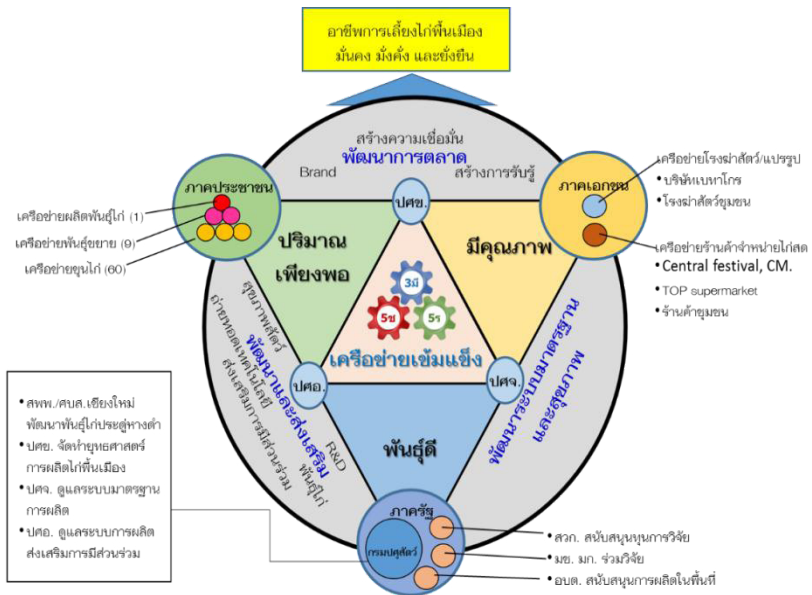
1. เกิดรูปแบบระบบการผลิต โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม นำมาบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่การผลิต
2. เกิดอาชีพที่มั่นคง มั่งคั่ง ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง (เครือข่ายผลิตพันธุ์ไก่ เครือข่ายพันธุ์ขยาย เครือข่ายขุนไก่) ซึ่งสามารถผลิตพันธุ์ไก่ประดู่หางดำ ได้ 1,000,000 ตัว/ปี และขายเป็นเนื้อไก่สด

ได้ตัวละ 225 บาท (เนื้อไก่สด 1 ตัว มีน้ำหนักเฉลี่ย 1.5 กิโลกรัมๆ ละ 150 บาท) คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ 225 ล้านบาท

3. สามารถนำ by product มาใช้ประโยชน์ได้ เช่น มูลไก่ นำมาทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น
4. สร้างคุณค่าไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ ให้เป็นของดีพื้นเมือง เกิดการเรียนรู้ในระดับชุมชนและต่างชุมชน เป็นผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคี ประองดอง ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

6. กรมป่าไม้

กรมป่าไม้ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง ปันฟู ดูแลรักษา ส่งเสริม ทำนุบำรุงป่า และการดำเนินการเกี่ยวกับการป่าไม้ การทำไม้ การเก็บหาของป่า การใช้ประโยชน์ในที่ดินป่าไม้ และการอื่นเกี่ยวกับป่าและอุตสาหกรรมป่าไม้ ให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้วยกลยุทธ์เสริมสร้างความร่วมมือของประชาชนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

กรมป่าไม้ มียุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยแผนยุทธศาสตร์กรมป่าไม้และแผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ. 2555-2558 ในกลยุทธ์ที่ 1 ป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่าแบบบูรณาการเชิงรุกโดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และกำหนดค่านิยมองค์การ คือ I AM RFD (M-Mind การเปิดใจกว้าง มีจิตบริการ หมายถึง เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้) ผู้บริหารได้มอบนโยบายและข้อสั่งการในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนในการประชุมผู้บริหารประจำเดือน และการประชุมประจำสัปดาห์ ทั้งให้มีการจัดอบรมหรือพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรในหน่วยงานให้เอื้อต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน การสอนงานโดยบุคลากรที่มีประสบการณ์ รวมถึงการมอบหมายงานให้ปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านป้องกันและปราบปราม เป็นหน่วยงานภายในสำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า ซึ่งมีการออกประกาศจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือในการควบคุมไฟป่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556-2559 และเพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างจริงจัง กรมป่าไม้ได้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน เช่น กิจกรรมเครือข่ายความร่วมมือในการควบคุมไฟป่า งบประมาณ 100,000 บาท/ปี/

หมู่บ้านเครือข่ายเป้าหมาย รวมทั้งมีการสร้างอาคารสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วม กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เช่น ศูนย์ส่งเสริมการควบคุมไฟฟ้า และหน่วยส่งเสริมการควบคุมไฟฟ้า เป็นต้น

กรมป่าไม้ มีการจัดทำคู่มือและแผนบริหารความเสี่ยงตามหลัก COSO และความเสี่ยงด้านธรรมาภิบาลที่มีการจัดระดับความเสี่ยงและข้อมูลของแผนบริหารความเสี่ยงในแต่ละด้าน โดยกำหนดให้แผนบริหารความเสี่ยงเป็นตัวชี้วัดภายใต้นโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี และมีจัดทำแผนปฏิบัตินโยบาย 4 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปี เช่น แผนงานโครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการควบคุมไฟฟ้า ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2556-2560 เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมไฟฟ้า ซึ่งมีเป้าหมายในสร้างเครือข่ายควบคุมไฟฟ้า จำนวนปีละไม่น้อยกว่า 100 เครือข่าย

กรมป่าไม้สมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและควบคุมไฟฟ้าในพื้นที่จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างเครือข่ายในการป้องกันไฟฟ้า
2. เพื่อให้เครือข่ายที่สร้างขึ้นสามารถปฏิบัติงานควบคุมไฟฟ้าในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตการดำเนินงาน

ไฟฟ้า คือ ไฟที่เกิดขึ้นแล้วลุกลามไปได้โดยอิสระ ปราศจากการควบคุมเผาผลาญเชื้อเพลิงธรรมชาติในป่า และเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ลายพื้นที่ป่าอย่างรวดเร็ว จากสถิติการเกิดไฟฟ้าในจังหวัดแพร่ย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2559 (ข้อมูล ณ วันที่ 13 มี.ค. 2559) มีไฟฟ้าเกิดขึ้นแล้ว 578 ครั้ง

พื้นที่ป่าถูกทำลายไป 54,515 ไร่ มีมูลค่าความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมถึง 42,911,209.70 บาท จากปัญหาที่เกิดขึ้น กรมฯ จึงส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านควบคุมไฟป่าและได้ริเริ่มการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการควบคุมไฟป่าขึ้น เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสในการดูแลทรัพยากรป่าไม้และจัดการปัญหาไฟป่าในพื้นที่ของตนเอง

กรมป่าไม้หน่วยงานเจ้าของโครงการ ปรับบทบาทจากการดำเนินการเองทุกด้าน หรือผู้สั่งการมาเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการสนับสนุนองค์ความรู้และงบประมาณ โดยส่งเสริมให้มีการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือในการควบคุมไฟป่า ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน และชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดแพร่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2559 ใน 18 หมู่บ้าน ดูแลพื้นที่ป่าไม้กว่า 118,430 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 15 ตำบล 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอลอง อำเภอเด่นชัย อำเภอเมือง อำเภอวังทอง อำเภอสอง และอำเภอวังชิ้น โดยกรมฯ ใช้กลไกและเครือข่ายความร่วมมือในการควบคุมไฟป่า โดยการเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งจังหวัดแพร่เป็นหนึ่งใน 25 จังหวัดพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดไฟป่าสูง โดยมีรูปแบบการดำเนินการ คือ หน่วยส่งเสริมการควบคุมไฟป่าวิเคราะห์และคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง โดยพิจารณาจากสถิติการเกิดไฟป่าและจำนวนจุดความร้อนย้อนหลัง 5 ปี จากนั้นประสานผู้นำชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพิจารณาให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเครือข่าย เมื่อออกประกาศรายชื่อหมู่บ้านเครือข่าย แล้วจะประสานเพื่อเบิกจ่ายเงินอุดหนุนและคู่มือการปฏิบัติงานให้กับเครือข่าย จัดฝึกอบรมอาสาสมัคร และให้เครือข่ายร่วมกันพิจารณาจัดทำโครงการเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในปีต่อ ๆ ไป โดยหน่วยส่งเสริมการควบคุมไฟป่า จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เพื่อให้คำแนะนำ ความรู้เทคนิคและวิธีการในการปฏิบัติงาน และติดตามประเมินผลร่วมกับคณะกรรมการ

เครือข่ายและชุมชน ทั้งนี้ ในการดำเนินงานของเครือข่าย มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ และช่วยปฏิบัติงานดับไฟป่าในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และจัดฝึกอบรมให้กับอาสาสมัครป้องกันไฟป่า เพื่อร่วมบรรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และเตรียมความพร้อมในการป้องกันและปฏิบัติงานดับไฟป่า การจัดเวรยามเพื่อออกสำรวจพื้นที่ สังเกตการณ์ในจุดดูไฟ

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. จำนวนการเกิดไฟป่าลดลง จาก 56 ครั้ง เหลือ 33 ครั้ง พื้นที่เสียหายลดลงจาก 396 ไร่ เหลือ 315 ไร่ และมูลค่าความเสียหายลดลง 637,587.45 บาท และสามารถลดต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ของผลกระทบมลพิษทางอากาศที่มีต่อสุขภาพผู้ป่วยโรคทางเดินหายใจได้ 66,316.03 ล้านบาท
2. เกิดการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายได้จำนวน 18 เครือข่าย เกิดความรักสามัคคีในชุมชน และความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันไฟป่า
3. การเกิดจุดความร้อนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมีแนวโน้มลดลง ทำให้พื้นที่ป่าได้รับการดูแลรักษาด้านระบบนิเวศ เกิดความสมดุลตามธรรมชาติ รวมทั้งทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

7. กรมพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรม การสำรวจและจำแนกดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน การควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณที่มีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอันตราย การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน การผลิตแผนที่และทำสำมะโนที่ดิน การให้บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ข้อมูลดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน

กรมพัฒนาที่ดิน มีวิสัยทัศน์ คือ “พัฒนาที่ดินให้สมบูรณ์ เพิ่มพูนผลผลิตในทิศทางการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วม” และแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2555 – 2559 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายพัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ดินและการเผยแพร่องค์ความรู้วิชาการผ่านภาคีเครือข่าย เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่ดิน ซึ่งนิยามการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ได้แก่ หมอดินอาสา ยุวหมอดิน เกษตรกร ชุมชน ท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐ และเอกชน เป็นต้น และผู้บริหารของกรมฯ ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการประชุมเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและสื่อสารไปยังบุคลากรผู้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลาย รวมทั้ง จัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ เพิ่มสมรรถนะเพิ่มทักษะ และสร้างองค์ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ และบุคลากรของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ เพื่อสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ รวมทั้ง มีกองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน โดยกลุ่มวิจัยและพัฒนาหมอดินอาสาและบริหารจัดการเครือข่าย และหน่วยงานส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12 สถานีพัฒนาที่ดินทุกจังหวัดรับผิดชอบในการปฏิบัติงานร่วมกันในพื้นที่ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

และทำหน้าที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
หมอดินอาสา และเกษตรกร

กรมพัฒนาที่ดิน ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการ
เฝ้าระวังและแจ้งเบาะแสการกระทำทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ผ่านศูนย์รับ
ข้อร้องเรียนข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของกรมพัฒนาที่ดิน และรับรู้เรื่อง
ร้องเรียนประจำในทุกหน่วยงาน และมีการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงของ
หน่วยงาน ซึ่งได้กำหนดเป็นกิจกรรมเพื่อการควบคุมและป้องกันการทุจริตไว้
และจัดทำระบบการควบคุมภายใน มีการแต่งตั้งคณะทำงานทั้งในระดับกรม ระดับ
สำนัก/กอง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อให้บุคลากรได้ร่วมกันวิเคราะห์
ปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น และหาแนวทางเพื่อป้องกันหรือควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ

กรมพัฒนาที่ดิน สมัครง่ายรับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศ
ด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัล
พัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่าง
คือ “โครงการการบริหารจัดการเครือข่ายหมอดินอาสาแบบมีส่วนร่วม
เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรดินที่เสื่อมโทรม จากการขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำ
และการจัดการดินที่เหมาะสม
2. เพื่อณรงค์ให้มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ด้วยการปลูกหญ้าแฝก เพื่อลด
การสูญเสียหน้าดินจากการชะล้างพังทลายและเก็บกักความชื้นในดิน

ขอบเขตการดำเนินงาน

ประเทศไทยมีปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน ที่มีสาเหตุทั้งที่เกิดจาก
ธรรมชาติและเกิดจากการใช้ที่ดินที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตัวอย่างของปัญหา
เช่น การชะล้างพังทลายของดินพื้นที่ทั่วประเทศประมาณ 108 ล้านไร่
และปัญหาที่เกิดจากสภาพธรรมชาติของดินร่วมกับการกระทำของมนุษย์ ทำให้

ดินมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมหรือเหมาะสมน้อยสำหรับการเพาะปลูกทางการเกษตร ทำให้ไม่สามารถให้ผลผลิตหรือให้ผลผลิตต่ำ กรมฯ จึงให้ความสำคัญกับงานด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ เนื่องจากเกษตรกรจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการเกิดผลเสียหายต่าง ๆ อย่งไรก็ตาม จำนวนเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินไม่สามารถปฏิบัติงานทั่วถึงทุกพื้นที่ ดังนั้น การริเริ่มพัฒนาเกษตรกรในรูปแบบเกษตรกรจิตอาสา ให้ทำหน้าที่พัฒนาที่ดิน ปฏิบัติทางการเกษตรที่เป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับปรุงบำรุงดินให้กลับมาเป็นดินที่มีคุณภาพดีขึ้น ผ่านการดำเนินงานของเกษตรกรจิตอาสาเหล่านี้ ซึ่งต่อมาเรียกว่า หมอดินอาสา ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายระดับพื้นที่ที่เป็นเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองให้มีความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปรับปรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ และส่งผ่านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินที่ผ่านการร่วมคิดร่วมทดลอง ร่วมตัดสินใจ และร่วมทำจนประสบความสำเร็จในลักษณะการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ (Collaboration) ที่ขยายผลให้เพื่อนบ้านข้างเคียง เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้สนใจทั่วไปในการศึกษาดูงาน ช่วยชักชวน บอกต่อเพื่อนเกษตรกรอื่น ๆ มาเรียนรู้ และปฏิบัติร่วมกัน เกิดเป็นเครือข่ายหมอดินอาสาแบบมีส่วนร่วม ทำให้รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งที่ประสบปัญหาดินเกิดการชะล้างพังทลายง่ายเมื่อมีฝนตกแรงหรือฤดูน้ำหลาก และขาดน้ำในช่วงแล้ง มีผลกระทบต่อกิจกรรมในพื้นที่ทำการเกษตร ไม่สามารถปลูกพืชให้ได้ผลผลิตสูง และต้องลงทุนสูงเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ย การรดน้ำพืชที่ปลูก นอกจากนั้น ถนน คลอง และแหล่งน้ำสาธารณะก็เกิดปัญหาพังทลาย ตะกอนทับถมในแหล่งน้ำ ปิดตान้ำ เกิดการตื้นเขินของแหล่งน้ำ ทำให้กักเก็บน้ำได้น้อย และต้องเสียงบประมาณขุดลอกคูคลอง และพื้นที่อำเภออุษันต์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นหนึ่งในพื้นที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก ที่กรมพัฒนา

ที่ดินได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ผ่านเครือข่ายหมอดินอาสาในระดับตำบล หมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด นอกจากเป็นการปฏิบัติงานเพื่อสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการส่งเสริมให้ปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำแล้ว ชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ ยังได้รับประโยชน์มากมายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงช่วยลดปัญหาการเสื่อมโทรมของพื้นที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน พัฒนาหมอดินอาสาให้เป็นต้นแบบของการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยการปลูกหญ้าแฝก โดยส่งเสริม/สนับสนุน (Facilitator) ให้หมอดินอาสา (นายสังคม น้อยสงวน) นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปศึกษา ทดลองในพื้นที่ของหมอดินอาสาเองจนประสบผลสำเร็จ ภายใต้การช่วยเหลือ สนับสนุนองค์ความรู้ ทรัพยากร การแก้ไขปัญหา อุปสรรค จากหน่วยงานของกรมพัฒนาที่ดิน และองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จนประสบผลสำเร็จในการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ของตนเป็นที่ประจักษ์แล้ว และได้รับยกย่องเป็นเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งกรมฯ สนับสนุนให้หมอดินอาสาต้นแบบดังกล่าว ให้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมพัฒนาชุมชน และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการสนับสนุนกรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่ รวมทั้ง เป็นแกนกลางในการส่งเสริมภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับส่วนราชการได้มากขึ้น อีกทั้ง ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ (ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินฯ) ซึ่งมีหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมบูรณาการการทำงาน นอกจากนี้ หมอดินอาสาทำหน้าที่แทนเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินในการเป็นวิทยากร เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคนิค วิธีการทำการเกษตรให้เครือข่ายได้เรียนรู้จากห้องเรียนที่มีชีวิตที่สัมผัสได้ ปฏิบัติได้จริง ทั้งเครือข่ายเกษตรกร ประชาชน นักเรียน นักศึกษาที่เข้ามาศึกษาดูงาน และเป็นเครือข่ายปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินและเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน ให้คำแนะนำ และเผยแพร่ความรู้

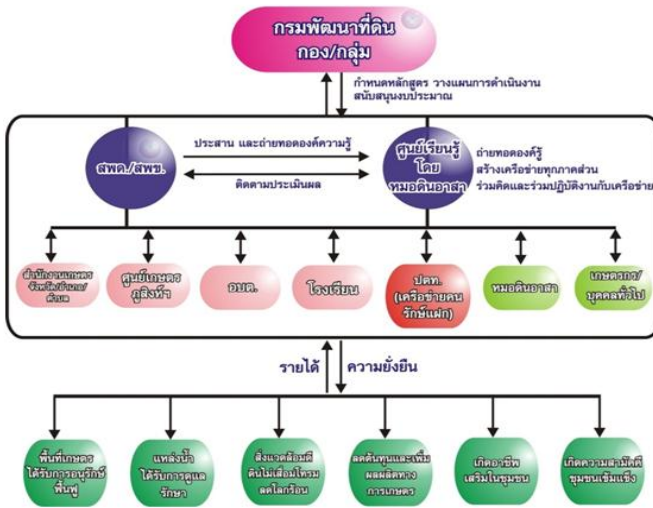
ด้านการพัฒนาที่ดิน รวมทั้ง ร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้มแข็ง

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกพืชได้มากขึ้น จากเดิมมีรายได้เพียงปีละ 10,000 บาท เป็น 210,000 บาทต่อปี สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ประมาณ ร้อยละ 20 ต่อไร่
2. มีอาชีพเสริมในชุมชน เกิดรายได้จากการนำใบหญ้าแฝกไปจักสาน เป็นของชำร่วยและของที่ระลึก สร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพประจำประมาณ 36,000 บาทต่อคนต่อปี ใบอ่อนของหญ้าแฝกใช้เป็นอาหารสัตว์ในยามที่ขาดแคลนได้ สามารถลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์ (เนเปียร์) ครั้งละประมาณ 2,000-3,000 บาทต่อครัวเรือน
3. ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี เกิดการร่วมแรงร่วมใจในชุมชน เนื่องจาก จะนำหญ้าแฝกไปใช้ในการปลูกตามแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อป้องกันหรือยืดอายุการพังของถนน ป้องกันขอบสระลำธาร ไม่ให้ตะกอนตกลงไปทับถม ซึ่งจะช่วยไม่ให้บ่อน้ำตื้นเขินเร็วเกินไป ชุมชนได้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่น้อยกว่า 1,000 คน หรือประมาณ 500 ครัวเรือน
4. ทรัพยากรที่ดินได้รับการฟื้นฟู แก้ไขให้ดีขึ้น สามารถช่วยลดการสูญเสียตะกอนดินที่ถูกพัดพาไปตามน้ำ ได้ร้อยละ 20-50 ซึ่งคิดเป็นตะกอนดินที่สูญเสียเพียงปีละ 500 กิโลกรัม/ไร่/ปี จะได้เป็นธาตุอาหารพืชที่สามารถเก็บไว้ โดยไม่สูญเสียถูกพัดพาไปกับตะกอนดิน เทียบเท่ากับค่าปุ๋ยประมาณ 12,600,000 บาท/ปี

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

8. กรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ สังกัดกระทรวงยุติธรรม มีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกัน การปราบปราม และควบคุมคดีพิเศษที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความปลอดภัย โดยดำเนินการเฝ้าระวังสืบสวน สอบสวน หาข้อเท็จจริง และดำเนินคดีเพื่อปกป้องและรักษารายได้ของรัฐ ป้องกัน ปราบปรามขบวนการทุจริตและสร้างผลกระทบให้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรชั้นนำ ด้านการสืบสวนสอบสวนที่มีมาตรฐานในระดับสากล และได้รับความเชื่อมั่น ในการบังคับใช้กฎหมายด้วยความเป็นธรรม” โดยอาศัยการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือเพื่อเพิ่มศักยภาพการบูรณาการ การสืบสวนคดีพิเศษเป็น

ยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องสิทธิในการครอบครองที่ดิน แร่ลู่โลหะทรัพยากรสินทางปัญญา การคุ้มครองผู้บริโภค และการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น รวมถึงการประกาศเจตนารมณ์ของหัวหน้าส่วนราชการในนโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี โดยเฉพาะนโยบายหลักด้านผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติราชการ การกำหนดนโยบาย รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจในทุกระดับ

กรมฯ มีกลไกในการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ คณะกรรมการบริหารการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเพิ่มศักยภาพการบูรณาการการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายแนวทาง กำกับดูแล ติดตามเร่งรัดการดำเนินการในการสร้างเครือข่ายคณะทำงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายกรอบแนวทาง ส่งเสริมสนับสนุนติดตามประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และศูนย์เครือข่ายและพันธมิตรภาคประชาชน มีหน้าที่ในการป้องกันเฝ้าระวังพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรและภาคประชาชน

กรมสอบสวนคดีพิเศษ สมัครง่ายรับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการคืนสิทธิที่ดิน การปกป้องทรัพยากรธรรมชาติโดยกระบวนการมีส่วนร่วมอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเป็นการให้ข้อมูล บทบาท ภารกิจ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
2. เพื่อสร้างช่องทางการให้ข้อมูลของประชาชนกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ ที่ปลอดภัยและหลากหลาย
3. เพื่อการปฏิบัติการใช้ช่องทางที่ได้รับและที่นำเสนอ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากสภาพพื้นที่ของอำเภอเกาะยาว เป็นเกาะที่ไม่ห่างไกลจากจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดกระบี่ มีทรัพยากรป่าไม้และชายหาดที่สวยงาม จึงเป็นสถานที่ที่นายทุนกลุ่มผู้มีอิทธิพล สนใจเข้ามาถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน จึงเกิดการบุกรุกที่ดิน และในปีพ.ศ. 2548 กรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับการร้องเรียนจากชาวบ้านในพื้นที่ฝั่งอันดามันว่ามีกลุ่มนายทุนทำการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการออกเอกสารสิทธิทับที่ดินของรัฐ และรับรองความถูกต้องให้กับผู้ครอบครองซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติ เกิดการแผ้วถางป่าและทำกิจกรรมต่าง ๆ บนพื้นที่ดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น เกิดการขาดแคลนน้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงชุมชนในฤดูร้อนเกิดดินถล่มน้ำป่าไหลหลากและหากในฤดูฝนต้นไม้ใหญ่และเล็กที่ถูกตัดถูกพัดพามาสู่ด้านล่างจะทำลายทรัพย์สินของราชการและประชาชน เป็นต้น และในปี พ.ศ. 2549 ราษฎรอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ได้ร้องขอให้กรมฯ ดำเนินคดีกับกลุ่มนายทุนจากจังหวัดภูเก็ตที่เข้ามาทำการบุกรุกที่ดินของรัฐป่า สงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดพังงา โดยกรมฯ รับเป็นคดีพิเศษ จำนวน 25 คดี จึงส่งผลให้เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่นกับชุมชนต่าง ๆ และสามารถสร้างความเป็นธรรมให้กับประชาชนที่ด้อยโอกาส ประกอบกับองค์การความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน ซึ่งเป็นองค์การภาคเอกชน (NGO) ที่ได้เข้ามาดูแลรักษาทรัพยากร

ธรรมชาติในพื้นที่ฝั่งอันดามันร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น ต่อสู้ ช่วยเหลือ และขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ จึงนำไปสู่การร่วมกันเสริมสร้างและขยายเครือข่ายจากกลุ่มประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและผลกระทบจากเรื่องที่ร้องเรียนและเครือข่ายประมงพื้นบ้านในพื้นที่ฝั่งอันดามัน 6 จังหวัด เป็นเครือข่ายภาคประชาชนและเครือข่ายภาครัฐ รวมทั้ง สร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายนี้เป็นพลังในการขับเคลื่อนที่สำคัญของพื้นที่ฝั่งอันดามัน

ขอบเขตการดำเนินงาน

กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ส่งเสริมให้เครือข่ายภาคประชาชนเกิดความรู้ และตระหนักถึงผลเสียจากการบุกรุกที่ดินของรัฐ ป่า ป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่ ตลอดจนความศรัทธาในกรมสอบสวนคดีพิเศษที่มีความมุ่งมั่นในการคืนความเป็นธรรมให้กับประชาชนและสังคม ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน โดยการเฝ้าระวังและหาข่าวในพื้นที่ ตรวจสอบเบื้องต้นว่า เป็นการบุกรุกพื้นที่สาธารณะประโยชน์หรือป่าสงวนหรือทับซ้อนพื้นที่ของประชาชนหรือไม่ แจ้งข่าวพร้อมพฤติกรรมบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นที่ก่อนและหลังการบุกรุกที่ดิน เพื่อประกอบการดำเนินคดี ตลอดจนการเป็นพยานในศาล ช่วยให้การดำเนินคดีมีข้อมูลหลักฐานที่ถูกต้อง ชัดเจน รวมถึงจำนวนของผู้มีส่วนร่วมในคดี ส่วนวนคดีมีความถูกต้องและครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถลงโทษผู้กระทำความผิด และคืนพื้นที่ให้ประชาชนและสังคม ในที่สุด ยังช่วยยับยั้งผู้บุกรุกรายใหม่ให้ลดน้อยลง

นอกจากนั้น กรมฯ ได้สร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในพื้นที่อำเภอเกาะยาว โดยส่งเสริมสนับสนุน ให้มีศูนย์เรียนรู้การอำนวยความสะดวกแบบมีส่วนร่วม อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา จำนวน 2 แห่ง ณ ตำบลเกาะยาวน้อย และตำบลพรุโน โดยได้รับความร่วมมือจากจังหวัดพังงา และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จังหวัดพังงา เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมเพื่อเฝ้าระวังการบุกรุก

ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การอำนวยความสะดวก ลดความเหลื่อมล้ำและ
ประสานงานกับส่วนราชการอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความโปร่งใส
ตามหลักธรรมาภิบาล และได้สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน
ภายในศูนย์เบื้องต้น ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะจำนวน 3 ชุด ภาพถ่าย
แผนที่อำเภอเกาะยาว คู่มือการใช้แผนที่เบื้องต้นและเครื่องมือพิเศษ (DSI MAP)
และซอฟต์แวร์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ โดยกรมฯ เป็น Network Manager
ในการบริหารเครือข่ายและบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคประชาชน
เอกชน และภาครัฐ และเป็นกลไกหลัก (Key Actor) ในการดำเนินการป้องกัน
ปรามปราม สืบสวนสอบสวน และส่งเสริม สนับสนุนศักยภาพของภาคประชาชน
ในการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

1. สร้างความรู้ความเข้าใจ (รู้จัก) โดยทีม Facilitator ให้กับเครือข่าย
ภาคประชาชนในพื้นที่ เช่น การอบรมมาตรการเชิงลึกด้านการป้องกันและ
ปราบปรามการบุกรุกพื้นที่ของรัฐโดยระบบแม่ข่ายผ่านอินเทอร์เน็ต DSI MAP
ให้แก่เครือข่ายในอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา เป็นต้น และได้ลงพื้นที่เพื่อฝึก
การตรวจสอบพื้นที่แนวเขตและตรวจวิเคราะห์เชิงลึก ด้วยโปรแกรม DSI MAP
EXTEND เพื่อเสริมสร้างความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้ง นำข้อคิดเห็นและ
ข้อเสนอแนะของประชาชนมาประกอบการวางแผนการปกป้องและปราบปราม
การบุกรุกพื้นที่ป่า ที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ตลอดจนจัดให้มีเวที
สานเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

2. สร้างความไว้วางใจ ให้การสนับสนุน และอำนวยความสะดวก (มักคุ่น)
โดยทีม Support Facilitator สร้างวิทยากร ให้ความรู้ อบรมทักษะเชิงลึก
เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมอาชญากรรมคดีพิเศษ การข่าว การรวบรวมพยาน
หลักฐานในคดี รวมถึงการรายงานการเฝ้าระวัง การจัดตั้งและพัฒนาแหล่งข่าว
บุคคล การคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัย และการใช้แผนที่เบื้องต้นและ
เครื่องมือพิเศษ รวมทั้ง สนับสนุนอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการ

ปฏิบัติงาน และโปรแกรมฐานข้อมูลเกี่ยวกับแผนที่ดินแนวเขตป่าและเขตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ชาวบ้านสามารถใช้ในการตรวจสอบแนวเขตพื้นที่ป่า เครื่องพิมพ์สำเนาเอกสารแสดงสิทธิการครอบครองที่ดินในพื้นที่อำเภอเกาะยาว และแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศให้แก่ศูนย์เรียนรู้การอำนวยความสะดวก การมีส่วนร่วม อำเภอเกาะยาว มีผลทำให้ชาวบ้านสามารถเฝ้าระวังการบุกรุก การทำลายป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสนับสนุนเครื่องมือ งบประมาณ คุ้มครองความปลอดภัย โดยทีม Safety Supporter ปักจ้ยในการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน (อุ้นใจ) จัดตั้งและพัฒนาแหล่งข่าวบุคคล เพื่อให้สามารถลดระยะเวลาและขั้นตอนในดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อส่งเสริมให้เครือข่ายและสมาชิกในพื้นที่ตำบลเกาะยาวใหญ่และเกาะยวน้อยร่วมสอดส่องเป็นหูเป็นตา สังเกตพฤติกรรมคนแปลกหน้า นายทุน และผู้มีอิทธิพลเพื่อช่วยในการเฝ้าระวังเหตุการณ์ที่เป็นปัญหา

4. การปฏิบัติการด้านคดี (ไปด้วยกัน) โดยทีม Operation เป็นขั้นตอนที่ภาคประชาชน และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้ทำงานร่วมกันในการเก็บพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเข้าสู่สำนวนคดีพิเศษ จนการไปเป็นพยานในคดีพิเศษ เข้ามาพัฒนาเครือข่ายเพิ่มทักษะและเทคนิคในการตรวจสอบ ให้ชาวบ้านสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ด้วยตนเอง พิสูจน์สิทธิ์ ส.ค.1 ที่ยังคงค้างไม่ถูกทวงจำหน่ายในทะเบียนครอบครอง เพื่อลดช่องว่างของการนำเอาเอกสารดังกล่าวไปบุกรุกที่ดินของรัฐที่เขาหรือภูเขา โดยมีขอบหรือโดยทุจริต อันเป็นการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ยังมีการบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การภาคเอกชน (NGO) ในพื้นที่

1. การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยลงโทษผู้กระทำความผิด จำนวน 10 คดี
2. เรียกคืนที่ดินของรัฐ 500 ไร่ มูลค่าความเสียหาย 1,000 ล้านบาท
3. ประชาชนตรวจสอบ ส.ค.1 จากจำนวนทั้งหมด 972 แปลง สามารถตรวจสอบได้ 729 แปลง ตรวจสอบไม่ได้ 163 แปลง (เอกสารอยู่กับนายทุน)
4. ศูนย์เรียนรู้การอำนวยความยุติธรรมแบบมีส่วนร่วม อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา 2 แห่ง

9. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเสนอแนะนโยบายและแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประสานการจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบมาตรการและเงื่อนไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของประเทศและสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนและคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและประสานความร่วมมือด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับหน่วยงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

สำนักงานนโยบายและแผนฯ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดทำและปรับปรุงนโยบาย แผน และมาตรการด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้บริหารมีการสื่อสารเพื่อมอบนโยบายในเวทีการประชุม/สัมมนาต่าง ๆ ว่า “การปฏิบัติงานของสผ. ให้เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน มุ่งที่ผลลัพธ์ สร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ ความเชื่อมั่นและความยั่งยืน” รวมทั้ง จัดทำแผนกลยุทธ์ ปี พ.ศ. 2559 – 2564 ที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ได้จัดทำแผนป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบและส่งเสริมคุ้มครองจริยธรรม 4 ปี (พ.ศ. 2557-2560) และแผนป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และส่งเสริมคุ้มครองจริยธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ขึ้นมา โดยได้กำหนดให้มีกิจกรรมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบ
มีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการ
แบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการนำมาตรฐาน
คุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประเภทยานุรักษ์ชุมชนเก่าไปสู่การปฏิบัติ:
แผนจัดการการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน
จังหวัดนครพนม” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้พื้นที่ย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
ได้รับการอนุรักษ์ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชนและ
หน่วยงานส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อสร้างชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการย่านชุมชนเก่าอย่างยั่งยืน
ที่มีหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับชุมชนในการขับเคลื่อน
3. เพื่อสร้างความพร้อมของท้องถิ่นในการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการ
ย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงจาก
การพัฒนา โดยมุ่งหวังให้มีการผลักดันทางด้านงบประมาณและ
ดำเนินการผลักดันแผนจัดการฯ ไปสู่การปฏิบัติได้จริง
4. เพื่อกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายในการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน

ขอบเขตการดำเนินงาน

ประเทศไทยมีย่านที่อยู่อาศัยดั้งเดิม เรียกโดยทั่วไปว่า ย่านชุมชนเก่า
กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ มีรูปแบบลักษณะที่ต่างกันไปตามลักษณะ
ภูมิประเทศ หรือบริบทของเมือง เช่น ย่านกรุงรัตนโกสินทร์ ย่านชุมชนริมคลอง
อัมพวา ย่านชุมชนเก่าเมืองภูเก็ต ย่านชุมชนเก่าเชียงคาน เป็นต้น บางแห่งมีอายุ
นับร้อยปี ย่านชุมชนเก่า จัดได้ว่าเป็นศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ประเภทหนึ่ง
เป็นสัญลักษณ์ของอดีตที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับการตั้งถิ่นฐานของไทย

มาจนถึงปัจจุบัน และโดยที่ปัจจุบัน ย่านชุมชนเก่าหลายแห่งกำลังประสบปัญหา และมีแนวโน้มจะถูกเปลี่ยนแปลงในอนาคตตามกระแสการพัฒนา ปัญหาความเสื่อมโทรมทางกายภาพ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่ได้เคยสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตไทยในอดีตทั้งตัวสถาปัตยกรรมและผังบริเวณ

สผ. ในฐานะเป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจในการดูแลรักษาสีงแวดล้อมศิลปกรรมของประเทศ เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการริเริ่มดำเนินการเรื่องการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่าอย่างจริงจังให้เป็นระบบที่ชัดเจนเป้าหมายสูงสุดคือ เพื่อให้ย่านชุมชนเก่าซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ ได้รับการอนุรักษ์ให้คงอยู่อย่างเหมาะสมและยั่งยืน ควบคู่ไปกับการพัฒนารูปแบบที่สามารถใช้ประโยชน์ในปัจจุบันได้อย่างกลมกลืนกับการรักษาความสมดุลของพื้นที่ได้ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความพร้อมระดับท้องถิ่นในการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการย่านชุมชนเก่าของตนเอง และมุ่งหวังให้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ กระตุ้นย่านชุมชนเก่าอื่น ๆ ให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการดำเนินงาน เพื่อขยายผลการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่าในวงกว้างต่อไป รวมทั้งจะเป็นกลไกสำคัญต่อการดำเนินงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประเภทย่านชุมชนเก่า ที่มีการบูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะเป็นการยกระดับการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของประเทศ ในมิติการสร้างเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่า ความสำคัญ การรับมือ และการคงอยู่ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนา

สำนักงานนโยบายและแผนฯ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแบบหุ้นส่วน (Partnership) โดยมีบทบาทในฐานะหน่วยงานหลักในการกำกับให้การดำเนินโครงการบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้ส่งเสริมสร้างเครือข่ายกับท้องถิ่น และชุมชนเก่าทำอุเทนในระยะแรก เพื่อให้เกิดการร่วมคิด ตัดสินใจลงมือปฏิบัติ สนับสนุนการดำเนินงาน สนับสนุนงบประมาณร่วมดำเนินการ

ในส่วนของการให้องค์ความรู้ในแนวคิด ทฤษฎี วิธีปฏิบัติเพื่อเป็นตัวอย่าง ทั้งในและต่างประเทศในการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่า โดยเป็นการมีส่วนร่วม ระหว่าง สผ. ท้องถิ่น (ชุมชนในเขตย่านชุมชนเก่า/เทศบาลตำบลท่าอุเทน) และร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และลงมือ ปฏิบัติอย่างจริงจัง ภายใต้ความเป็นธรรม โปร่งใส เห็นแก่ประโยชน์สาธารณะที่มี ท้องถิ่น (ชุมชนในเขตย่านชุมชนเก่า/เทศบาลตำบลท่าอุเทน) เป็นกลไกสำคัญ (Key actor) ในการขับเคลื่อนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเทศบาลเป็นผู้ประสานงาน อำนวยความสะดวก สนับสนุนการดำเนินงาน งบประมาณ และดำเนินงานร่วมกับชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วม รับรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผนการดำเนินงานโครงการ โดยเป็นผู้ให้ข้อมูล เสนอ ประเด็นปัญหา คิดแนวทาง เสนอทางเลือก และร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนด วิธีการดำเนินงาน ร่วมกันลงมือปฏิบัติ และยอมรับในผลสำเร็จที่ร่วมกันจัดทำขึ้น อีกทั้ง มีการบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด และภาคี เครือข่าย (ภาคเอกชนในเขตย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน สำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์ สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ หน่วยอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดนครพนม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง นฤมิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม) โดยมีส่วนร่วมในการสนับสนุน งบประมาณสมทบในการดำเนินโครงการต้นแบบ และสนับสนุนการดำเนินงาน ด้านเทคนิควิชาการในงานสถาปัตยกรรม การปลูกจิตสำนึกเยาวชนในการทำงาน แบบจิตอาสา การบูรณาการการเรียนการสอนในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ฯ เข้ากับการปฏิบัติงานจริง และการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่า โดยวิธีการสร้างระบบกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ ตั้งแต่ริเริ่ม โครงการจนจบโครงการ ดังนี้

1. ก่อนเริ่มโครงการ : ศึกษาผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่โครงการทั้งทางตรงและ ทางอ้อม แบ่งเป็นภาคราชการ ภาคประชาชน และกลุ่มเครือข่าย หลังจากนั้น

ทำหนังสือแจ้งอย่างเป็นทางการ ประสานงานเข้าพบ และจัดประชุม เพื่อชี้แจงที่มา วัตถุประสงค์ รูปแบบกระบวนการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเข้าใจ และขอความร่วมมือในการดำเนินงาน เนื่องจากเป็นโครงการที่มีลักษณะการนำไปสู่การปฏิบัติและเป็นโครงการแรกของพื้นที่ ความเข้าใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นของผู้มีส่วนได้เสียเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน เนื่องจากรูปแบบการดำเนินงานจะเป็นแบบร่วมคิดร่วมทำตลอดโครงการฯ โดยในระหว่างดำเนินโครงการมีการทบทวนผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการเพื่อให้ครอบคลุม เข้ามามีส่วนร่วม และมาอย่างสมครใจ ให้มากที่สุด

2. ระหว่างดำเนินโครงการ :

2.1 สื่อสาร ทำความเข้าใจ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีทั้งรูปแบบทางการและไม่ทางการ ได้แก่ พบปะตัวต่อตัว การจัดหาหรือกลุ่มย่อย การเดินสำรวจร่วมกัน จัดเวทีเสวนา เวทีแลกเปลี่ยนแนวคิด จัดประชุมร่วม จัดประชุมรับฟังเพื่อหาแนวทาง วิธีการ หรือหาคำตอบสำหรับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมทั้งใช้วิธีการสื่อสารทำความเข้าใจในรูปแบบเสียงตามสายของเทศบาลด้วยอีกทางหนึ่ง โดยระยะเวลาและสถานที่จัดนั้น ยึดตามความสะดวกของชุมชนในพื้นที่เป็นหลัก

2.2 สร้างความเป็นเจ้าของ ความรู้สึกร่วม ให้เกิดความรู้สึกอยากเข้ามาร่วมรับรู้ จนถึงระดับเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ และอาสาสมัคร

2.3 เน้นให้พื้นที่ หมายถึง ชุมชนและเทศบาล กำหนดกติกาแนวทาง วิธีการขับเคลื่อน และลงมือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อผลผลิตที่ได้ถือเป็นของส่วนรวมของชุมชน

3. หลังดำเนินโครงการ :

3.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน

3.2 การจัดทำโครงการชุมชนเล่าเรื่องผ่านสื่อออนไลน์ ได้มีการเปิด facebook ในชื่อ ภูมิ - มุนมัง สำหรับคนในชุมชน และสาธารณะผู้สนใจ

ย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน สำหรับเผยแพร่ รับรู้ ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมต่างๆ
ที่เกิดขึ้นในย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน

3.3 การจัดทำฐานข้อมูลชุมชน เพื่อประโยชน์ในการสร้างเครือข่าย
และการดำเนินงานการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน ต่อไป

3.4 การสนับสนุนผ่านการเรียนการสอน โดยท้องถิ่น เห็นตรงกัน
ในการนำแผนที่สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน มาต่อยอดจัดทำเป็น
หลักสูตรท้องถิ่น ให้โรงเรียนในพื้นที่นำไปสอนแก่นักเรียนในวิชาท้องถิ่นศึกษา

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

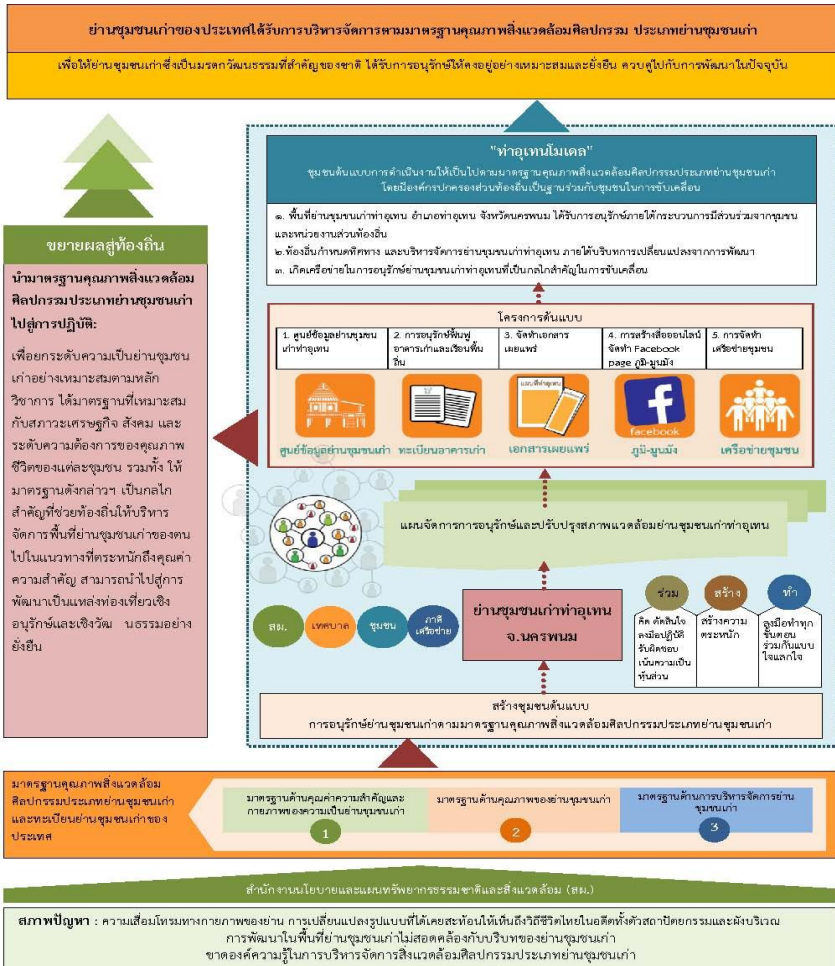
1. แผนงานด้านกายภาพ จำนวน 5 โครงการ เป็นแผนปรับปรุงฟื้นฟู 4
โครงการ และโครงการศูนย์ข้อมูลย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน 1 โครงการ
2. แผนงานด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการอนุรักษ์
และจัดทำทะเบียนต้นไม้ใหญ่ โครงการศูนย์เรียนรู้วิถีชุมชน ลุ่มน้ำโขง
3. แผนงานด้านป้องกันภัยพิบัติ และอบรมเพื่อเตรียมความพร้อม
ในการจัดระบบป้องกันอัคคีภัยย่านชุมชนเก่า
4. แผนงานด้านกฎหมายและข้อกำหนด จำนวน 2 โครงการ ได้แก่
โครงการยกร่างข้อกำหนดควบคุมอาคารและลักษณะทาง
สถาปัตยกรรม โครงการยกร่างข้อกำหนดควบคุมทางผังเมือง
5. แผนงานด้านวัฒนธรรม จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการอบรม
เยาวชนเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม โครงการ
อบรมบุคลากรของหน่วยงานของรัฐและประชาชน เพื่อสร้าง
แรงจูงใจและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

6. แผนงานด้านประชาสัมพันธ์ จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการจัดทำเอกสารเผยแพร่ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โครงการชุมชนเล่าเรื่อง ผ่านสื่อ social media
7. แผนงานด้านองค์กรชุมชน จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน โครงการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายชุมชน
8. เกิดโครงการต้นแบบ จำนวน 6 โครงการ ได้แก่ โครงการอนุรักษ์พื้นที่อาคารเก่าและเรือนพื้นถิ่น โครงการศูนย์ข้อมูลเก่าย่านท่าอุเทน โครงการยกร่างข้อกำหนดควบคุมอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม โครงการจัดทำเอกสารเผยแพร่ โครงการชุมชนเล่าเรื่องผ่านสื่อ social media และโครงการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

10. สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ และแปลงนโยบายของกระทรวงเป็นแผนปฏิบัติ จัดสรรทรัพยากร และบริหาร ราชการประจำทั่วไปของกระทรวง เพื่อการบรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์ ตามภารกิจของกระทรวง ตลอดจนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ สำนักงานปลัดกระทรวงเป็นศูนย์การบริหารราชการ

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหาร ราชการแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดแผนปฏิบัติการ 4 ปี สำนักงาน ปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2559 - 2562 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 “ส่งเสริม และสนับสนุนงานยุติธรรมเพื่อประชาชน” มุ่งที่จะพัฒนาระบบการให้บริการ ประชาชนให้เข้าถึงความเป็นธรรม โดยดำเนินการผ่านสำนักงานยุติธรรมจังหวัด และอาสาสมัครยุติธรรมชุมชน รวมถึงการพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน และการพัฒนานกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการบริหารของส่วนราชการในสังกัด กระทรวงยุติธรรม รวมทั้งมีการมอบนโยบายและข้อสั่งการเรื่องแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนในการประชุมมอบนโยบายของ ผู้บริหาร การประชุมผู้บริหารประจำเดือน มีการอบรมหรือพัฒนาความรู้และ ทักษะของบุคลากรในหน่วยงานให้เอื้อต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการบริหารราชการ มีการฝึกอบรมหลักสูตรวิทยากรตัวคูณพัฒนา ยุติธรรมชุมชนระดับจังหวัด และได้จัดตั้งหน่วยงานภายในคือ กองพัฒนา ยุติธรรมชุมชนและสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานรองรับการบริหารงาน ในระดับจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านยุติธรรมชุมชนอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ มีช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ เว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม ศูนย์ยุติธรรมชุมชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด 76 จังหวัด นอกจากนี้ มีการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ เช่น การสัมมนา

เชิงปฏิบัติการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติยุทธธรรม การประชุม
เชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ยุทธธรรมชุมชน 2559 เป็นต้น

สป. กระทรวงยุติธรรม ได้เปิดให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารราชการทั้งการปฏิบัติงาน
ในหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (กยจ.)
ได้กำหนดให้มีตัวแทนภาคประชาชนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ได้แก่ ประธานสภา
ทนายความจังหวัด และผู้แทนเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ สป.
กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และพัฒนา
เครือข่ายความร่วมมือในระบบงานยุติธรรม และดำเนินการจัดตั้งศูนย์ยุทธธรรม
ชุมชน (ศยช.) ให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558
ซึ่งมีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์ยุทธธรรมชุมชน (ศยช.) ตามพื้นที่ขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น (อปท.) รวม 7,826 แห่ง (ยกเว้น องค์การบริหารส่วนจังหวัด)

สป.กระทรวงยุติธรรม สมครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลความ
เป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559
ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการ
ตัวอย่างคือ “โครงการพัฒนาและส่งเสริมยุติธรรมชุมชน เพื่อการเข้าถึง
ความยุติธรรมของประชาชน: กิจกรรมการขับเคลื่อนและการจัดตั้ง
ศูนย์ยุทธธรรมชุมชน” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ยุทธธรรมชุมชน
(ศยช.) และเครือข่ายยุติธรรมชุมชนระดับตำบลที่กระทรวงยุติธรรม
ได้จัดตั้งนำร่องขึ้นใน 18 จังหวัด ที่ตั้งกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ
ให้มีศักยภาพสูงในการบริหารจัดการและการขับเคลื่อนภารกิจ
ในการให้บริการประชาชนในพื้นที่ด้านความยุติธรรม

2. เพื่อให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
3. เพื่อส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกรอบแนวทางการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ว่าด้วยการอำนวยความสะดวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2557 และตามประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2558

ขอบเขตการดำเนินงาน

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขับเคลื่อนการสร้างกระบวนการยุติธรรมทางเลือกผ่านศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวก และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ด้วยการใช้นโยบาย 4 ช ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1. ชี้ช่อง ทำหน้าที่ชี้แจงกับท้องที่และประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญ เปิดรับสมัครอาสาสมัครยุติธรรมชุมชน สำรวจความพร้อม จัดตั้ง คยช. และคัดเลือกกรรมการบริหาร
2. ช่วยเหลือ รับฟังปัญหา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไข ปัญหา พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครยุติธรรมชุมชน คณะกรรมการ คยช. จัดทำคู่มือการทำงานและดูแลเป็นพี่เลี้ยง
3. เชื่อมั่น เปิดโอกาสแสดงศักยภาพเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างยุติธรรมชุมชนต้นแบบ ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองในชุมชน เช่น การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

4. เชิดชู ประเมินติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ยกย่องผ่านหน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน หมู่บ้าน มอบใบประกาศและรางวัลความร่วมมือ และใช้หลักการ 3 ร / 3 ย คือ รับรู้ ร่วมมือ ร่วมรับประโยชน์ ยอมรับ ยกย่อง และยั่งยืน เป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมด้วย

ศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีกรอบภารกิจ 5 ด้าน ดังนี้

1) การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน ด้วยการยับยั้ง/ชะลอสถานการณ์เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้ง ข้อพิพาทหรือการทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น โดยการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมสถานการณ์ การจัดระเบียบชุมชนและให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบ กฎหมายที่จำเป็น กระบวนการยุติธรรม สิทธิหน้าที่พลเมือง ตลอดจนการสนธิกำลัง หรือการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล

2) การรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ เบาะแสการกระทำผิดกฎหมาย การทุจริต ปัญหาความเดือดร้อนเพื่อส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ และติดตามผลแจ้งให้ทราบเป็นระยะ

3) การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทหรือการจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) ตามหลักยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือหลักสันติวัฒนธรรม (การดูแล/สร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างเหยื่อ ผู้กระทำผิดและชุมชน)

4) การเยียวยาหรือเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรมและความรู้สึกของชุมชน (Community & Victim Empowerment) ด้วยการให้ความเข้าใจ กำลังใจ ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนใด ๆ ให้เหยื่ออาชญากรรมและชุมชนมีความรู้สึกที่ดีและใช้ชีวิตเป็นปกติต่อไป รวมทั้งการให้ความรู้หรือคำแนะนำในด้านต่าง ๆ

5) การรับผู้พ้นโทษหรือผู้ถูกคุมประพฤติกลับสู่ชุมชน (Reintegration) เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน/สังคมได้ปกติตามความเหมาะสมและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการคืนคนดีสู่สังคม

โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

บทบาท 5 ด้าน

ที่เครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านอำนาจ
ความยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
ในสังคมครับ

จากบทบาท 5 ด้านของศูนย์ยุติธรรมชุมชน สป. กระทรวงยุติธรรม มีบทบาทหน้าที่ในการกำกับ (Regulator) ในการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้เป็นไปตามกรอบนโยบายและส่งเสริมสนับสนุน (Facilitator) เพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือจากภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในการบริหารจัดการงานยุติธรรมชุมชนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และส่งเสริมให้มีวิทยากรตัวคุณพัฒนาศูนย์ยุติธรรมชุมชนระดับจังหวัด เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก การบริหารจัดการงานยุติธรรมชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชน ภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐมีส่วนร่วมในการยุติปัญหาข้อพิพาทและสร้างความสมานฉันท์ให้กับชุมชนในพื้นที่ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน/ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (Partnership) ในคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมงานยุติธรรมทางเลือกและร่วมแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ และเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การค้นหาแนวทางแก้ไขความขัดแย้ง รวมทั้ง มีบทบาทในการจัดทำแผนป้องกันอาชญากรรมในชุมชน การเยียวยา

เสริมพลังเหลือผู้เสียหาย การคืนคนดีสู่สังคมและร่วมจัดทำแผนสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน และร่วมในกระบวนการในการปฏิบัติงานเริ่มจาก การเฝ้าระวัง/ป้องกันการเกิดอาชญากรรม/แจ้งเบาะแส ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชน สร้างความสมานฉันท์ในชุมชน และไกล่เกลี่ย ระวังข้อพิพาทในระดับชุมชน รวมทั้ง เมื่อเป็นคดีในชั้นศาล จะช่วยไกล่เกลี่ย ระวังข้อพิพาทชั้นบังคับคดี การแจ้งสิทธิ-ส่งต่อเพื่อขอรับการสนับสนุนเกี่ยวกับ กองทุนยุติธรรม/เยียวยาช่วยเหลือผู้เสียหาย รวมทั้งการสืบเสาะ/ค้นหา และ รวบรวมข้อเท็จจริงที่มีผลต่อคดี และกระบวนการสุดท้ายที่มีความสำคัญ คือ การสอดส่อง ดูแลรับผู้พ้นโทษ หรือถูกคุมประพฤติ และเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษ หรือถูกคุมประพฤติกลับเข้าสู่สังคมประพฤติดนเป็นคนดีต่อไป โดยในการทำงาน มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และผู้นำชุมชนในพื้นที่ในการสนับสนุนสถานที่ตั้งของศูนย์ยุติธรรมชุมชน วัสดุ อุปกรณ์ และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำศูนย์ ทั้งนี้ การอำนวยความสะดวกด้วยระบบงานยุติธรรมชุมชนไม่จำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย แต่สามารถใช้การหารือปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นร่วมกัน หรือผู้ที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือ ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือชาวบ้านที่ได้รับการยอมรับในชุมชน ซึ่งอาสาสมัครยุติธรรมชุมชน ได้แก่ ภาคประชาชน ชาวบ้านในชุมชน ที่มีจิตอาสาสมัครเข้าร่วมงานยุติธรรมชุมชน

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

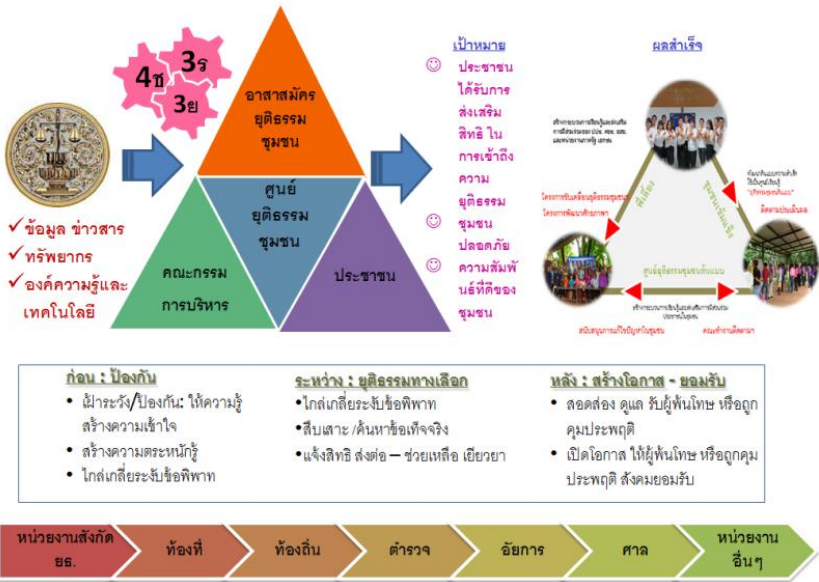
1. ภาคประชาชน และภาคส่วนราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และส่งเสริมงานยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วยระบบงานยุติธรรมชุมชน โดยมีการประสานงานและบูรณาการความร่วมมือกับส่วนราชการระดับกลาง ระดับจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด

2. ประชาชนที่ยากจนและ/หรือด้อยโอกาส สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทั่วถึง เสมอภาค และประหยัดตามแนวทางการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกด้วยระบบยุติธรรมชุมชน
3. ลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรมทั้งของภาครัฐและภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชนจะไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีและไม่เสียเวลาในการประกอบอาชีพ เพราะส่วนหนึ่งของความขัดแย้งจะยุติลงในระดับชุมชน/หมู่บ้านหรือก่อนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รวมทั้ง เมื่อผู้กระทำผิดพ้นโทษจากการดำเนินคดีจะสามารถกลับคืนสู่ชุมชน/สังคม และใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติ โดยได้รับการยอมรับจากชุมชน/สังคม และไม่หันกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก
4. เพิ่มช่องทางให้แก่ประชาชนในการร้องเรียน ร้องทุกข์เกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมและแจ้งเบาะแสการกระทำผิดกฎหมาย ตลอดจน การขอคำปรึกษาทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
5. เกิดความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชน อันจะนำไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์ของสังคมในภาพรวมที่มีความสงบเรียบร้อยและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองของประเทศต่อไป
6. ในปี พ.ศ. 2558 ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาร่อง ตำบลหนองโก อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ระบุว่าข้อพิพาท 5 กรณี เป็นที่ยอมรับของทั้ง 2 ฝ่าย และเมื่อพิจารณาจากสถิติจำนวนคดี ที่เข้าสู่ศาล มีจำนวนลดน้อยลง จากจำนวน 1,785 คดี ในปี พ.ศ. 2556 เป็น 1,748 คดี ในปี พ.ศ. 2557 และ 879 คดี ในปี พ.ศ. 2558

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

11. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข มีภารกิจเกี่ยวกับการสนับสนุนหน่วยบริการสุขภาพทุกระดับ ให้มีประสิทธิภาพในการดูแลสุขภาพของประชาชนโดยส่งเสริมและสนับสนุนระบบคุ้มครองประชาชนด้านบริการสุขภาพ ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรภาคเอกชนเพื่อการบริหารสุขภาพอันจะทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีสามารถพิทักษ์สิทธิและเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ คือ “เป็นองค์กรหลักคุ้มครองผู้บริโภคด้านระบบบริการสุขภาพและระบบสุขภาพภาคประชาชน” และกำหนดพันธกิจหลักในแผนยุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 คือ การควบคุม และพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคด้านระบบบริการสุขภาพและระบบสุขภาพภาคประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งผู้บริหารของกรมฯ ได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการในทุกภารกิจ ทั้งภารกิจด้านระบบบริการสุขภาพ และภารกิจด้านระบบสุขภาพภาคประชาชน โดยมีการแต่งตั้งผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและคณะทำงานต่างๆ รวมทั้ง ส่งเสริมให้มีการกำหนดค่านิยมการมีส่วนร่วมในการทำงาน เช่น “ส ส ม. สามารถเรื่องงาน สามานสามัคคี มวลภาศีสัมพันธ์ Professional Harmony Communication : PHC” เป็นต้น และในการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความโปร่งใส กรมฯ ได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต ทำหน้าที่รับผิดชอบภารกิจตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนและดำเนินการด้านป้องกันปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบขององค์กร และแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการจัดทำมาตรฐานความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการเป็นบุคคลทั้งภาครัฐ และภาคประชาชน เช่น นักวิชาการ สื่อสารมวลชน และผู้แทนกลุ่มผู้ใช้บริการ เป็นต้น นอกจากนี้ กรมฯ ยังได้ใช้รูปแบบการพัฒนาตำบลจัดการสุขภาพดี วิสาหกิจชุมชนยั่งยืน เป็นแนวทางการขับเคลื่อน และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเริ่มจาก ปี พ.ศ. 2555 จำนวน 878 ตำบล (อำเภอละ 1 ตำบล) ปี พ.ศ. 2556 จำนวน 1,756 ตำบล (อำเภอละ 2 ตำบล) ปี พ.ศ. 2557 จำนวน 2,634 ตำบล (อำเภอละ 3 ตำบล) ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 3,630 ตำบล (ร้อยละ 50 ของตำบลในเขตปกครองทุกอำเภอ) และพัฒนาต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืน โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการ ครอบคลุมเป้าหมาย จำนวน 7,255 ตำบล (ร้อยละ 100) ในปี พ.ศ. 2559

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ สมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการพัฒนาตำบลจัดการสุขภาพดี วิสาหกิจชุมชนยั่งยืน” โดยนำรูปแบบหรือแนวทางการดำเนินงานของโครงการฯ ที่จังหวัดกระบี่ และเคยได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ปี พ.ศ. 2558 ไปขยายผลการดำเนินงานครอบคลุมใน 3 พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดตรัง จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดกาญจนบุรี โดยการดำเนินงานมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพ อสม. ให้สามารถคัดกรองสุขภาพ แนะนำความรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองและประชาชนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรภาคีเครือข่ายในชุมชน/ตำบล มีการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการจัดการระบบสุขภาพของหมู่บ้าน/ตำบล
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชน และภาคีเครือข่ายในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขเพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชน และภาคีเครือข่ายในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและจัดการระบบสุขภาพชุมชน

จากรายงานสถานการณ์ปัญหาสุขภาพของประเทศ อัตราการตายด้วยโรคกลุ่มที่ไม่ติดต่อ (Non - Communicable diseases : NCDs) สูงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ได้แก่ โรคหลอดเลือดหัวใจ 27.83 ต่อแสนประชากร โรคเบาหวาน 17.93 ต่อแสนประชากร และความดันโลหิตสูง 10.95 ต่อแสนประชากร พัฒนาการเด็กไม่สมวัย พบว่า เด็กแรกเกิด - 2 ปี มีพัฒนาการไม่สมวัย ร้อยละ 22 และเด็กอายุ 3 - 5 ปี มีพัฒนาการไม่สมวัยสูงถึงร้อยละ 34 หรือ 1 ใน 3 อุบัติเหตุ 23.16 ต่อแสนประชากร) ภาระโรค NCDs ทำให้การสูญเสียค่าใช้จ่าย

ด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค NCDs เพิ่มขึ้น อีกทั้งในด้านโครงสร้างประชากรและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ของประเทศไทย รัฐบาลจึงตระหนักและให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมรับมือ วางแนวทาง และมีการบูรณาการระดับประเทศ ซึ่งกำหนดไว้ใน “นโยบายข้อที่ 3 ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ โดยมีรายละเอียดข้อ 3.4 เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิต และการมีงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต รวมทั้งปัญหาการเข้าถึงบริการสุขภาพในทุกระดับไม่เท่าเทียมกัน เกิดความเหลื่อมล้ำและขาดโอกาส กรมฯ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางมาเน้นการสร้างสุขภาพนำการซ่อมสุขภาพ เน้นการปรับพฤติกรรมสุขภาพทุกระดับ ตั้งแต่บุคคล ครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน และตำบล และเน้นพลังของชุมชน/พื้นที่มากขึ้น โดยมุ่งหวังให้เกิดความครอบคลุมและเป็นธรรมในด้านการจัดบริการ สาธารณสุข โดยเน้นการเพิ่มศักยภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการระบบสุขภาพชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ตนเองของประชาชน การลด ละ เลิก ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดโรคของชุมชน มีการดูแลสุขภาพเพื่อการมีสุขภาพดี ชุมชนมีเข้มแข็งพึ่งตนเองด้านสุขภาพได้ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิรูประบบสุขภาพ ภายใต้แนวคิด “ชุมชน / ท้องถิ่นเป็นเจ้าของสุขภาพะชุมชน” โดยตำบลจัดการสุขภาพได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มวัยเรียน กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ

“ตำบลจัดการสุขภาพดี วิสาหกิจชุมชนยั่งยืน” หมายถึง ตำบลที่มีการนำศักยภาพ ภูมิปัญญา และการรวมพลังของชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ มาบูรณาการให้เกิดทิศทางการทำงานที่สอดคล้องกัน สนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็งทางสุขภาพของภาคส่วนต่าง ๆ ที่อยู่ในระดับตำบล โดยมี

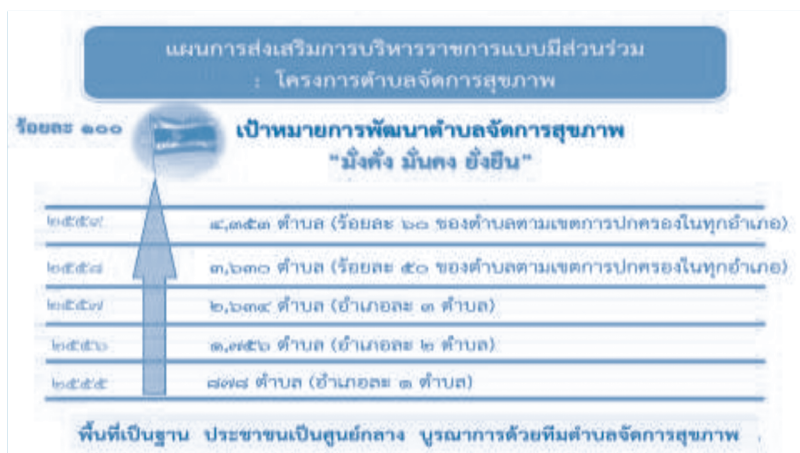
การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์ปัญหา ศึกษาข้อมูล / สถานการณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นมาจัดทำโครงการ / กิจกรรม / วิสาหกิจชุมชนที่เน้นการส่งเสริมให้มีการสร้างรายได้ สร้างสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม การลดและป้องกันการเกิดโรค การส่งเสริมสุขภาพ การปรับพฤติกรรมสุขภาพ ตลอดจนการแก้ปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน รวมทั้งแก้ไขปัญหาคความยากจน เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีและยั่งยืน ทั้งนี้ในการขับเคลื่อน “ตำบลจัดการสุขภาพดี วิสาหกิจชุมชนยั่งยืน” ใช้หลักการ/แนวคิด ดังนี้

หลักการสาธารณสุขมูลฐาน (ตามคำประกาศ Alma-Ata เมื่อ พ.ศ. 2521 ขององค์การอนามัยโลก) ซึ่งหลักการสาธารณสุขมูลฐานมี 4 หลักการสำคัญคือ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลด้านสุขภาพอนามัย เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ โครงการต่างๆ และตระหนักถึงปัญหาของชุมชนและร่วมกันแก้ไขปัญหของตนเอง 2) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เป็นเทคนิควิธีการที่ใช้ในงานสาธารณสุขมูลฐานที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เหมาะสมตามสภาพของท้องถิ่นและศักยภาพของประชาชน 3) การปรับบริการสาธารณสุขพื้นฐานของรัฐรองรับการสาธารณสุขมูลฐาน (Reoriented Basic Health Service) การปรับปรุงระบบบริการสาธารณสุขของรัฐที่มีอยู่แล้วให้สามารถเชื่อมต่อสอดคล้องและรองรับงานสาธารณสุขมูลฐานในระดับชุมชนได้ เพื่อให้เกิดระบบการส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ และ 4) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน (Intersectoral Collaboration) เช่น หน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐอื่น และเอกชน เป็นต้น

แนวคิด ทฤษฎี 3 ก. ที่เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของการสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งระบุถึงองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ (ก.1) กรรมกร หมายถึงองค์กรในระดับท้องที่ ท้องถิ่น (ก.2) กองทุน หมายถึงทรัพยากรที่เป็นตัวเงินที่บริหารจัดการโดยชุมชน และ (ก.3) กำลังคนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอย่างน้อยในระดับพื้นฐาน โดยพัฒนาประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านที่ได้รับการเลือกให้เป็นตัวแทนมาให้ความรู้ เสริมความสามารถในการดูแลบริการสุขภาพเบื้องต้น ซึ่งก็คือ ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ในการขับเคลื่อน โครงการพัฒนาตำบลจัดการสุขภาพดี วิสาหกิจชุมชนยั่งยืน ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานในการพัฒนาตำบลจัดการสุขภาพฯ ให้ครอบคลุมร้อยละ 60 ของตำบลตามเขตการปกครองในทุกอำเภอ ในปี พ.ศ. 2559 ดังภาพ

โดยมีการพัฒนาความรู้และทักษะในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ สู่การปฏิบัติให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกรม กอง เขต และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) เพื่อจัดทำแนวทางการดำเนินงาน

ขับเคลื่อนตำบลจัดการสุขภาพสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน
สรุปดังนี้

1. กำหนดพื้นที่ให้มีการพัฒนาตำบลจัดการสุขภาพอย่างน้อยทุกตำบล
จำนวน 7,255 ตำบล (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559)

2. พัฒนาแนวทางการดำเนินงานและสร้างเกณฑ์มาตรฐานแบบมีส่วนร่วม
ใช้ในการประเมิน 5 ระดับ เริ่มตั้งแต่ การพัฒนาทีมสุขภาพตำบล (ระดับพื้นฐาน)
การพัฒนากระบวนการจัดทำตามแผนสุขภาพตำบล (ระดับพัฒนา) การขับเคลื่อน
แผนสุขภาพตำบลสู่การปฏิบัติ (ระดับดี) ตำบลมีระบบการบริหารจัดการอย่าง
ต่อเนื่อง (ระดับดีมาก) และตำบลจัดการสุขภาพต้นแบบ (ระดับดีเยี่ยม) ตามแบบ
ประเมินตนเองตำบลจัดการสุขภาพ โดยสามารถประเมินตนเองออนไลน์
ที่ www.thaiphc.net

1. พัฒนาศักยภาพวิทยากรพี่เลี้ยงระดับจังหวัดและพื้นที่ให้สนับสนุน
การขับเคลื่อนตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการ เพื่อการพึ่งตนเอง
ของชุมชน
2. สนับสนุนให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล และ อบต.)
มีการขับเคลื่อนแผนสุขภาพตำบล กองทุนหลักประกันสุขภาพ
ตำบล และกำหนดนโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมี
สุขภาพดี
3. สร้างความร่วมมือของภาคประชาชน ทั้งในด้านทรัพยากร
ภูมิปัญญา และนวัตกรรมสุขภาพชุมชนเพื่อให้เกิดความเป็นหุ้นส่วน
ในการจัดการสุขภาพชุมชนของตนเอง
4. สนับสนุนให้หน่วยบริการปฐมภูมิสามารถให้บริการรักษาพยาบาล
การสร้างเสริมสุขภาพเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงระบบบริการที่มี
คุณภาพ และเป็นองค์กรรวมอย่างเหมาะสม

5. ติดตามประเมินผลแบบเสริมพลังทุกระดับตำบล
6. จัดเวทีนำเสนอผลงาน/ผลการพัฒนา และข้อเสนอเชิงนโยบายทุกระดับ

โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข /กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ /สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด /สาธารณสุขอำเภอ /รพ.สต. /อสม. /อปท. /ชุมชนและท้องถิ่น (กำนัน /ผู้ใหญ่บ้าน /แกนนำชุมชน) /สำนักงานหลักประกันสุขภาพ / หน่วยงานภาคเอกชน (ผู้สื่อข่าวประจำจังหวัด) /องค์กรสาธารณสุขประโยชน์ / มูลนิธิ /กองทุนต่างๆ ซึ่งมีบทบาท/หน้าที่ของแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

ขอบเขตการดำเนินงานและผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

จากรูปแบบการดำเนินงานโครงการพัฒนาตำบลจัดการสุขภาพดี วิสาหกิจชุมชนยั่งยืนที่ขยายผลใน 3 พื้นที่ตัวอย่าง แต่ละพื้นที่มีขอบเขตการดำเนินงานและผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงาน ดังนี้

พื้นที่จังหวัดตรัง

การดำเนินการของจังหวัดตรัง ได้มีการดำเนินการในด้านตำบลจัดการสุขภาพดี วิสาหกิจชุมชนยั่งยืน โดยใช้แนวคิดการบูรณาการขับเคลื่อนตำบลจัดการสุขภาพดี ที่ใช้เกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ภายใต้กรอบการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดตรังได้ขยายกรอบแนวคิดในการดำเนินงานตำบลสร้างสุขสู่ตรัง เมืองแห่งความสุข เพิ่มขึ้นครอบคลุม 5 ดี ได้แก่ สุขภาพดี การศึกษาดี รายได้ดี อาหารดี และสังคมดี โดยการจัดเก็บข้อมูล จัดทำแผนพัฒนา แก้ปัญหา ติดตามกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เสริมพลังและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้ง 5 ดี ในการดำเนินงานดังกล่าวได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ 5 หน่วยงาน โดยมีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรังเป็นเจ้าภาพหลัก สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดตรัง เป็นเจ้าภาพร่วม

ผลสำเร็จ

มีตำบลจัดการสุขภาพพระดัตตี่ขึ้นไป ร้อยละ 98.85

1. มีการพัฒนาการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่ผสมผสานการพัฒนาพร้อมกับภาคีภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ชุมชน โดยจัดกระบวนการและใช้งบประมาณเข้าด้วยกัน อาทิ โครงการอำเภอสร้างสุข ตำบลสร้างสุข การจัดทำเวทีธรรมนูญสุขภาพพระดัตตี่ตำบล การทำพื้นที่ต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุ เหล่านี้เป็นต้น
2. มีการคัดกรองปัญหาในประชากร 5 กลุ่มวัยมากขึ้น พร้อมทั้งมีโครงการเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหา 5 กลุ่มวัย อย่างครอบคลุมครบถ้วน
3. มีทีมหมอครอบครัวออกไปเยี่ยมและดูแล ผู้สูงอายุ ผู้พิการ
4. มีการพัฒนา อสม.อย่างเข้มข้น และในปี พ.ศ. 2559 ได้ส่ง อสม. ดีเด่นเข้าประกวดระดับชาติถึง 5 สาขา (จากทั้งหมด 10 สาขา) ได้แก่ สาขามิปัญญาท้องถิ่น สาขานมแม่และอนามัยแม่และเด็ก สาขากการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อ สาขากการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ สาขาสุภาพจิตชุมชน ซึ่งส่งผลทำให้การแก้ปัญหาใน 5 กลุ่มวัย มีแนวโน้มดีขึ้น

พื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด

จังหวัดร้อยเอ็ดได้ประยุกต์ใช้แนวคิดรูปแบบการดำเนินโครงการขับเคลื่อนตำบลจัดการสุขภาพเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน จังหวัดกระบี่แนวคิดสาธารณสุขมูลฐานและตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทุกชั้นตอนตามบริบทของจังหวัด ในการขับเคลื่อนกลไกการจัดการสุขภาพพระดัตตี่พื้นที่ โดยใช้พื้นที่ตำบลเป็นฐานในชื่อ “ตำบลจัดการสุขภาพดี วิสาหกิจชุมชนยั่งยืน” และพัฒนาต่อยอดเป็น

“ตำบลจัดการสุขภาพดี วิถีพอเพียง” ในปี พ.ศ. 2559 – 2560 โดยมีกระบวนการหลักยึดหลักการสาธารณสุขมูลฐาน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน 5 ขั้นตอน คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นกระบวนการ “ตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการ” แต่มีจุดเน้นให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ใน 4 ด้าน คือ สุขภาพดี รายได้ดี อาหารปลอดภัย และสังคมเป็นสุข โดยมีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นเจ้าภาพหลัก สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร้อยเอ็ด องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด และสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเจ้าภาพร่วม

ผลสำเร็จ

1. มีตำบลจัดการสุขภาพพระดัตติขึ้นไป ร้อยละ 83.65
2. มีการพัฒนาการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่ผสมผสานการพัฒนาร่วมกับภาคีภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ชุมชน โดยจัดกระบวนการและใช้งบประมาณเข้าด้วยกัน อาทิ โครงการอำเภอสร้างสุข ตำบลสร้างสุข การจัดทำเวทีธรรมนูญสุขภาพพระดัตติตำบล การทำพื้นที่ต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุ เหล่านี้เป็นต้น
3. มีการคัดกรองปัญหาในประชากร 5 กลุ่มวัยมากขึ้น พร้อมทั้งมีโครงการเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหา 5 กลุ่มวัย อย่างครอบคลุมครบถ้วน
4. มีทีมหมอครอบครัวออกไปเยี่ยมและดูแล ผู้สูงอายุ ผู้พิการ
5. มีการพัฒนา อสม.อย่างเข้มข้น และในปี พ.ศ. 2559 ได้ส่ง อสม.ดีเด่นเข้าประกวดระดับชาติถึง 3 สาขา (จากทั้งหมด 10 สาขา) ได้แก่ สาขาสุขภาพจิตชุมชน สาขาป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ในชุมชน สาขาป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ในชุมชน ซึ่งส่งผลให้
การแก้ปัญหาใน 5 กลุ่มวัย มีแนวโน้มดีขึ้น

6. การพัฒนา ศสมช. เป็นศูนย์เรียนรู้และสร้างสุขภาพให้ชุมชน
7. มี “ป้อมเบาหวาน” เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน
ผู้รับบริการ สามารถลดการเกิดผู้ป่วยเบาหวานรายใหม่
8. ใช้เทคโนโลยีประดิษฐ์เครื่องออกกำลังกาย จากวัสดุชุมชน
9. เกิดวัฒนธรรมชุมชน ในการเยี่ยมประชาชนผู้เจ็บป่วยรักษาตัว
ในโรงพยาบาล เพื่อสร้างความอบอุ่นและให้กำลังใจ

พื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

จากสภาพปัญหาของจังหวัดกาญจนบุรีพบว่าโครงสร้างประชากร
ที่เปลี่ยนไปสู่สังคมผู้สูงอายุ สาเหตุการเสียชีวิตจากกลุ่มโรคไม่ติดต่อเพิ่มมากขึ้น
ปัญหาด้านพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้องทำให้โรคติดต่อไม่เรื้อรังมีแนวโน้มสูงขึ้น
ดังนั้น ในการดำเนินงานพัฒนาตำบลจัดการสุขภาพ ได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นมา
วิเคราะห์ จัดทำแผนร่วมกับภาคีเครือข่าย ดำเนินการตามแผน โดยจังหวัด
ได้ดำเนินการและพัฒนากำหนดแก้ไขปัญหสุขภาพที่ผสมผสานการพัฒนาร่วมกับ
ภาคีภาคส่วนต่างๆ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ ชุมชนในการสร้าง
กระบวนการและงบประมาณ จัดทำเวทีธรรมนุญสุขภาพระดับตำบล การทำพื้นที่
ต้นแบบ การดูแลผู้สูงอายุ การคัดกรองปัญหาในประชากร 5 กลุ่มวัยเพิ่มมากขึ้น
โดยในแต่ละตำบลมีโครงการ/กิจกรรมของตำบลในการจัดการสุขภาพ และ
การดำเนินงานโครงการ อสม.พลังชุมชน รู้ตน ลดเสี่ยง ลดโรค ปรับพฤติกรรม
ด้านภัยเบาหวานความดันโลหิตสูง

ผลสำเร็จ

1. มีตำบลจัดการสุขภาพระดับดีขึ้นไป จำนวน 52 ตำบล คิดเป็น
ร้อยละ 98.11

2. มีการพัฒนาการแก้ไขปัญหามลพิษที่ผสมผสานการพัฒนาร่วมกับภาคีภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ชุมชน โดยจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนงบประมาณร่วมกัน อาทิ โครงการอำเภอสร้างสุข ตำบลสร้างสุข
3. การจัดทำเวทีธรรมนูญสุขภาพระดับตำบล
4. การทำพื้นที่ต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุ
5. การคัดกรองประเมินสุขภาพ อสม. จำนวน 14,300 คน ภายหลังการปรับพฤติกรรม พบว่า สามารถลดกลุ่มเสี่ยงเป็นเบาหวาน มาอยู่ในกลุ่มปกติได้ จำนวน 594 คน

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

12. กรมสุขภาพจิต

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาการและบริการด้านสุขภาพจิต โดยมีการศึกษา วิจัย พัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีดำเนินการส่งเสริม ป้องกัน บำบัด รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสุขภาพจิต เพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักและสามารถดูแลสุขภาพจิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้ รวมทั้งสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพจิตที่มีคุณภาพ มาตรฐานและเป็นธรรม

กรมสุขภาพจิต ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารราชการที่มีเป้าหมายสำคัญในการส่งเสริมการมีสุขภาพจิตที่ดีให้กับประชาชนทั่วประเทศ มุ่งเน้นที่การพัฒนาศักยภาพให้กับเครือข่ายและสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดูแลสุขภาพจิตของตนเอง และคนในชุมชนเพื่อประชาชนมีสุขภาพจิตที่ดี ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเกิดการดำเนินงานสุขภาพจิตชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยกำหนดนโยบายในปี พ.ศ. 2558-2559 การพัฒนากลไกเพื่อเสริมสร้างศักยภาพประชาชนให้มีสุขภาพจิตดี โดยพัฒนาเครือข่ายระบบสุขภาพในชุมชนให้สามารถมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาวะของประชาชนในชุมชนทุกกลุ่มวัยทั้งในสภาวะปกติและสภาวะวิกฤต ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาสุขภาพจิตตามกลุ่มวัยของกรมสุขภาพจิต ซึ่งผู้บริหารของกรมฯ ได้สื่อสารและถ่ายทอดนโยบายการดำเนินงานสุขภาพจิตลงสู่การปฏิบัติ ประจำปี พ.ศ. 2559 เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2558 และผ่านเว็บไซต์หนังสือเวียน ดัดประกาศประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้อมูลข่าวสารกรมสุขภาพจิต ฯลฯ รวมทั้ง มีการส่งเสริมค่านิยมขององค์กรที่ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน คือ MENTAL

M - Mind (Service Mind, Public Mind) หัวใจบริการ หมายถึง การมีจิตใจพร้อมให้บริการและมีจิตสาธารณะในการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการโดยยึดมั่นในประโยชน์ส่วนรวม

E - Efficiency, Effectiveness, Equity ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เสมอภาค หมายถึง การทำงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และการปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาค ถูกต้อง ตามมาตรฐานวิชาชีพ

N - Network สัมพันธ์เครือข่าย หมายถึง การพัฒนาเครือข่ายประสานความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับเครือข่าย ด้วยจิตใจที่เปิดกว้าง เรียนรู้รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อให้เกิดผลสำเร็จและมีความสุข

T - Teamwork ทำงานเป็นทีม หมายถึง การทำงานเป็นทีมมีความสามัคคี การฝึกสายสัมพันธ์ การประสานใจ และกายบนพื้นฐานของการแบ่งปันความรัก ความเข้าใจ การให้อภัยและการมีส่วนร่วม

A - Accountability โปร่งใสตรวจสอบได้ หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใสตรวจสอบได้และมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นบรรทัดฐาน

L - Learning (Personal, Team, Organization) เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หมายถึง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของบุคลากร ทีมงาน และองค์กร ในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะประสบการณ์ ตลอดจนองค์ความรู้ใหม่ๆ

นอกจากนี้ กรมฯ ได้จัดอบรมและประเมินผลความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร เพื่อให้เข้าใจหลักการเทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วม และสามารถนำไป

สร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานสุขภาพจิตอย่างแท้จริง และจัดทำแนวทางการดำเนินงานสุขภาพจิตในระบบสุขภาพจิตระดับอำเภอ คู่มือแนวทางการสร้างสุขด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับใช้ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมทั้ง จัดตั้งสำนักส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิตเป็นหน่วยงานภายในมอบหมายให้รับผิดชอบการกำหนดขั้นตอน กระบวนการดำเนินงาน รวมทั้ง วิธีการขับเคลื่อนการดำเนินงานสุขภาพจิต และมีศูนย์สุขภาพจิตที่ 1 – 13 เป็นหน่วยดำเนินการร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่

กรมสุขภาพจิต สมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพอำเภอ เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพจิตชุมชนที่ยั่งยืน” โดยนำรูปแบบหรือแนวทางการดำเนินงานที่เคยได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2557 ไปสู่การขยายผลใน 3 พื้นที่ ได้แก่

- 1) อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
- 3) อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสุขภาพจิตชุมชน
2. เพื่อดำเนินงานสุขภาพจิตร่วมกับประเด็นสุขภาพที่สำคัญและงานสุขภาพจิตตามกลุ่มวัยในแต่ละพื้นที่
3. เพื่อพัฒนาระบบการดำเนินงานสุขภาพจิตชุมชน

กรมสุขภาพจิต นำรูปแบบจากการดำเนินงานพัฒนาเครือข่ายสุขภาพอำเภอ เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพจิตชุมชนที่ยั่งยืนในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งมีอำเภอแม่ทา

จังหวัดลำพูนเป็นต้นแบบในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (Technology of Participation: TOP Model) ในการดำเนินงาน TOP Model เป็นกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการของพื้นที่ ความต้องการและประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้การบูรณาการงานสุขภาพจิต สามารถดำเนินงานได้ตามความต้องการ และตอบสนองตามบริบทของพื้นที่ได้อย่างแท้จริงมาพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน ที่จากเดิมไม่ได้ให้ความสำคัญกับประชาชนครอบคลุมทุกช่วงวัย นำไปสู่การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่ครอบคลุมการดูแลสุขภาพจิตให้กับประชาชนทุกช่วงวัยในชุมชน และทุกมิติการดูแลสุขภาพ ทั้งการส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันปัญหาสุขภาพจิต การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิต โดยสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนการดำเนินงานที่ตรงกับบริบทของชุมชน และลงมือปฏิบัติโดยภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ เครือข่ายในระบบสาธารณสุข เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รวมถึงองค์กรบุคคลที่เกี่ยวข้องในอำเภอ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด โรงเรียน สถานประกอบการ ชุมชน ตลอดจน ประชาชน แกนนำ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานนั้นๆเกิดจากเจ้าของชุมชนเองการแก้ปัญหา ก็จะเป็นไปตามความต้องการอย่างแท้จริง รวมถึงความรู้สึกรับผิดชอบร่วม รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

ขอบเขตการดำเนินงาน

จากรูปการดำเนินงานโครงการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพอำเภอ เพื่อพัฒนาระบบงานสุขภาพจิตชุมชนที่ยั่งยืน ได้นำไปสู่การขยายผลใน 3 พื้นที่ โดยมีขอบเขตการดำเนินงานและผลสำเร็จจากการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ ดังนี้

พื้นที่อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาสุขภาพจิตที่สำคัญของอำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ในชุมชน โดยจากการวิเคราะห์ร่วมกันของเครือข่ายสุขภาพในอำเภอ พบว่าอำเภอเสิงสางเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรวัยรุ่นจำนวนมาก ขณะที่จากข้อมูลการให้บริการของโรงพยาบาลเสิงสาง พบว่า สถิติของวัยรุ่นอายุตั้งแต่ 10–19 ปี ตั้งครรภ์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอีกทั้งยังมีจำนวนมากอย่างน่าตกใจ และจำนวนวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ซ้ำสูงมาก เมื่อเทียบกับอำเภออื่นภายในจังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ จากการตรวจรักษาเด็กปฐมวัยที่มารับบริการพบว่ามีเด็กส่วนหนึ่งที่มีปัญหาพัฒนาการล่าช้ารวมถึงมีน้ำหนักตัวแรกคลอดต่ำ (Low Birth Weight) มีปัญหาทางด้านสุขภาพ และเมื่อสืบค้นย้อนไปยังเด็กกลุ่มเหล่านี้พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่เกิดจากแม่ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจึงถูกกำหนดให้เป็นประเด็นปัญหาสุขภาพสำคัญของอำเภอ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายสำคัญจะเน้นไปที่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เป็นสำคัญ เนื่องจากปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ส่งผลต่อสุขภาพจิตโดยส่งผลให้เกิดภาวะความเครียด ภาวะซึมเศร้า เกิดความหวาดกลัวเช่น กลัวโดนทิ้ง กลัวความล้มเหลวในชีวิต กลัวเสียอนาคตทางการศึกษา วิดกกังวล และกลัวในเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวได้แก่ผู้ปกครองเกิดความเครียด รู้สึกอายในการเข้าสังคม รู้สึกเสียใจ ผิดหวัง และชุมชน

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาเพื่อลดจำนวนวัยรุ่นตั้งครรภ์ และจำนวนวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำให้น้อยลง และส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มวัยรุ่นตั้งครรภ์ กรมสุขภาพจิตและโรงพยาบาลเสิงสาง ได้ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสร้างการมีส่วนร่วม โดยจัดเวทีชุมชนภาคีเครือข่ายที่ อสม. เป็นแกนหลักในการดึงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคลากรสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนต่างๆ รวมถึงวัยรุ่นในชุมชน ด้วยกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (Technology of Participation: TOP Model)

เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ร่วมวางแผนและดำเนินกิจกรรมแก้ปัญหา
วัยรุ่นตั้งครรภ์ร่วมกันภายในชุมชน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุน
งบประมาณ ขณะที่หน่วยงานเครือข่ายและภาคส่วนอื่นร่วมรับผิดชอบการดำเนิน
กิจกรรมในส่วนที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ การสำรวจผลของ
การดำเนินงานในประเด็นวัยรุ่นตั้งครรภ์ มีการตั้งเป้าหมายไว้ว่าสถิติวัยรุ่น
ตั้งครรภ์และจำนวนวัยรุ่นตั้งครรภ์จะต้องมีแนวโน้มลดลง ซึ่งขับเคลื่อน
การดำเนินงานในพื้นที่ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในสถานพยาบาล โดยการประเมิน
และคัดกรองความเครียดและแบบประเมินภาวะเสี่ยงซึมเศร้า
ในกลุ่มวัยรุ่นตั้งครรภ์ ตลอดจนจัดบริการให้การปรึกษาช่วยเหลือ
สนับสนุนและดูแลสุขภาพระหว่างตั้งครรภ์มีคลินิกวัยรุ่นใน
โรงพยาบาล รวมถึงการส่งต่อข้อมูลระหว่างกันในส่วนต่างๆ
เช่น ห้องคลอดงานฝากครรภ์ งานเยี่ยมบ้าน งานคลินิกวัยรุ่น
งานแพทย์แผนไทย เป็นต้น
2. การขับเคลื่อนการดำเนินงานในชุมชน โดยการจัดเวทีชุมชนที่ตั้ง
ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคลากรสาธารณสุข องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนต่างๆ รวมถึงวัยรุ่น
ในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค TOP Model เพื่อร่วมกัน
วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาร่วมวางแผนแก้ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์
ร่วมกันภายในชุมชน ร่วมดำเนินกิจกรรมหลักๆ เช่นการให้ความรู้
แก่ชุมชนผู้ปกครองวัยรุ่น การจัดค่ายเพื่อให้ความรู้ปลูกฝัง
พฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมและสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง
(Self-esteem) ให้กับวัยรุ่น การมีทีมอาสาสมัครสาธารณสุข
เยี่ยมบ้านสอนเรื่องการคุมกำเนิด จัดทำกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ เป็นต้น

ผลสำเร็จ

1. จำนวนวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ตั้งครรภ์ลดลงจากปี พ.ศ. 2557 จำนวน 17 ราย เหลือเพียง 9 รายในปี พ.ศ. 2558 และอัตราการตั้งครรรค์ซ้ำของวัยรุ่นอายุ 15-19 ปีในปี พ.ศ. 2557 เท่ากับร้อยละ 17.2 ลดลงเหลือ ร้อยละ 16.82 ในปี พ.ศ. 2558
2. จำนวนวัยรุ่นตั้งครรรค์ที่พบความเสี่ยงที่จะมีปัญหาด้านสุขภาพจิต (ประเมินด้วยแบบประเมินความเครียดและแบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า) ในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 8 รายลดลงเหลือ 2 รายในปี พ.ศ. 2558
3. อัตราหญิงตั้งครรรค์วัยรุ่นเข้าถึงและใช้บริการที่งานสุขภาพจิตและยาเสพติดในปี พ.ศ. 2557 เท่ากับร้อยละ 92.5 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 95.5 ในปี พ.ศ. 2558
4. ปัญหาการตั้งครรรค์ในวัยรุ่นลดน้อยลง มีระบบการช่วยเหลือ/ดูแล ในกรณีการตั้งครรรค์ในวัยรุ่น วัยรุ่นและเยาวชน นอกจากนี้ ผู้ปกครอง อสม. กลุ่มวัยรุ่น สามารถแนะนำเป็นที่ปรึกษาในการ ป้องกันการตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควร ทำให้นักเรียนที่กำลังศึกษาใน โรงเรียนไม่มีการตั้งครรรค์และไม่มีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์/โรคเอดส์
5. ลดปัญหาด้านสุขภาพจิต เนื่องจากครอบครัวและเยาวชน มีความสัมพันธ์ที่ดี เข้าใจกันมากยิ่งขึ้น มีระบบการติดตามเยี่ยมบ้าน สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต
6. ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น มีศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นในเทศบาล 1 แห่ง เกิดชมรมเยาวชนต้นกล้า เทศบาลตำบลเสิงสาง ทำให้เกิดการเลียนแบบและการรวมกลุ่ม ด้วยตนเองของวัยรุ่นในหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง ภายใต้ การสนับสนุนของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น โรงเรียน วัด และ สาธารณสุข ฯลฯ และเกิดสภาเยาวชนทุกตำบล

พื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ปัญหาสุขภาพจิตที่สำคัญของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า คนในชุมชนมีปัญหาในเรื่องของการขาดความสามัคคี การไม่มีเวลาของประชาชนที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ขาดผู้สนับสนุนให้เกิดการพัฒนา รวมถึงขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ประชาชนได้รับทราบ ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างสุขภาพจิต การป้องกัน และดูแลผู้มีปัญหาสุขภาพจิต โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมีความตระหนัก สามารถดูแลสุขภาพจิตของตนเองและครอบครัว โดยมีส่วนร่วมในการดูแลผู้มีปัญหาสุขภาพจิตในชุมชน รวมทั้ง สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพจิตที่มีมาตรฐาน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมจัดการดูแลภาวะสุขภาพของตนเองและสมาชิกในครอบครัวชุมชน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพจิตที่ดีสร้างเสริมความสุขในครอบครัว ชุมชน อันจะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การมีครอบครัวอบอุ่นมีชุมชนที่เข้มแข็ง และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี นำไปสู่ชุมชนสร้างสุขได้ด้วยชุมชนเอง

การดำเนินงานเพื่อเพิ่มความสุขให้กับประชาชนในชุมชนให้สูงขึ้น เป็นการดำเนินงานในมิติการส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของกรมสุขภาพจิต และเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างสุขของคนในชุมชน กรมสุขภาพจิตจึงได้ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและประชาชน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (Technology of Participation: TOP Model) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ร่วมการจัดทำแผนในชุมชน และจัดกิจกรรม โดยในการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสุขของคนในชุมชน ภายใต้เทคนิคนี้มีเครือข่ายหลายภาคส่วนในชุมชน มาเข้าร่วมประกอบด้วย หน่วยงานด้านสาธารณสุข เป็นหน่วยสนับสนุน องค์ความรู้ด้านสุขภาพ และดูแลประชาชนที่มีปัญหาสุขภาพ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุน

งบประมาณ สถานที่จัดกิจกรรม โรงเรียน แกนนำชุมชน เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรม โดยแผนการสร้างสุขในชุมชน ประกอบด้วย 6 กิจกรรมสำคัญ ได้แก่

1. ผู้นำต้นแบบ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ชุมชนและให้ความรู้แก่ผู้นำ
2. เศรษฐกิจพอเพียง รวบรวมสมาชิกให้ปลูกผักปลอดสารพิษ ทำปุ๋ยหมักและขายในตลาดใต้โหนด ซึ่งสนับสนุนโดยธุรกิจเอกชน
3. การกำหนดกิจกรรม 3 อ เน้นในทุกกลุ่มวัย มีครูในศูนย์เด็กเล็กมาเป็นประธานในการทำงาน ได้แก่ ปฐมวัย: ทำในศูนย์เด็กเล็ก วัยเรียน: ให้เด็กมาแสดงความสามารถ วัยทำงาน: ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ และผู้พิการ: เยี่ยมบ้าน
4. กิจกรรมธรรมชาติสร้างสุข เป็นกิจกรรมเดิมที่ทำอยู่แล้ว เน้นทำให้ผู้สูงอายุ
5. ยาเสพติด เน้นเข้าใจความรู้เรื่องสิ่งเสพติดขั้นพื้นฐาน เพื่อป้องกันไปสู่ยาเสพติดอื่นๆ
6. ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และมาร่วมกิจกรรม

อำเภอควนขนุน ได้รับการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีนำไปสู่การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณสุขอำเภอควนขนุน เทศบาลดอนทราย ผู้นำชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้แทนโรงเรียนในพื้นที่ และแกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน มาร่วมวางแผนและดำเนินงาน การกำหนดผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม โดยใช้ความสนใจของผู้มาเข้าร่วมในเวทีการสร้างการมีส่วนร่วม ตลอดจนการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของบุคลากรภายในหน่วยงานต่าง ๆ ว่ามีบทบาทเหมาะสมกับกิจกรรมใดบ้าง เพื่อให้ทุก ๆ กิจกรรมสามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และภายหลังการดำเนินงาน คณะทำงานภายในพื้นที่ได้ประเมินผลการดำเนินงานตามบริบทของชุมชน พบว่า ประชาชนในชุมชนทุกกลุ่มวัยมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรม

ในชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด และพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม
เพิ่มสูงขึ้น ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนรักสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น

ผลสำเร็จ

1. รายได้โดยเฉลี่ยของสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น 1,000 – 1,500 บาท ต่อสัปดาห์
2. ดัชนีชี้วัดความสุขของประชาชนหลังดำเนินโครงการสูงกว่าก่อน
ดำเนินโครงการ ซึ่งก่อนดำเนินโครงการ ผลการประเมินความสุข
ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ด้วยแบบประเมินความสุข 15 ข้อ
3. เกิดการต่อยอดกิจกรรมในชุมชน โดยเกิดพื้นที่ชุมชนในการ
เพาะปลูกพืชปลอดสารพิษในชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับคน
ในชุมชนได้เรียนรู้และนำไปใช้ในครัวเรือนของตนเอง
4. เกิดความรัก สามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น
โดยจากการสังเกตของแกนนำชุมชนพบว่า ภายหลังจากการดำเนิน
กิจกรรม ประชาชนจะเข้าร่วมในเวทีต่างๆ ของชุมชน และให้ความ
ร่วมมือเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นมากยิ่งขึ้น
อย่างชัดเจน เช่น “ตลาดใต้โหนด” เป็นตลาดที่เกิดขึ้นโดยชุมชน
ร่วมกันสร้าง คนในชุมชนนำสินค้าท้องถิ่นมาซื้อขายแลกเปลี่ยน
ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกัน
5. ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยพบว่าจากกิจกรรม
เศรษฐกิจพอเพียง สมาชิกในครอบครัวช่วยกันดำเนินงาน เช่น พ่อและลูก
วัยรุ่นช่วยกันปลูกพืช ขณะที่แม่จะนำผลผลิตที่ได้ไปขาย เป็นต้น

พื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

ปัญหาสุขภาพจิตที่สำคัญของอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส พบว่า จังหวัดนราธิวาส เป็นจังหวัดที่มีความสุขน้อยอยู่ใน 10 อันดับจังหวัดที่มีความสุขน้อยที่สุดในประเทศไทย และอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เป็นหมู่บ้านจุดเกิดเหตุความไม่สงบเป็นแห่งแรกของ 3 จังหวัดชายแดนใต้ จากเหตุการณ์ปล้นปืนที่ค่ายปิเหล็ง เป็นสถานการณ์จุดประกายความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้น ประชาชนอาศัยอยู่ในพื้นที่ท่ามกลางความรุนแรงอยู่กับสถานการณ์ความไม่สงบมายาวนาน จากสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เกิดข้อจำกัดในการประกอบอาชีพที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย อีกทั้งสินค้า อุปกรณ์ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพก็หายากและมีราคาเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ประชาชนภายในอำเภอมิรายได้ลดลง ขณะที่รายจ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น เกิดความเครียด และส่งผลต่อสุขภาพของคนในชุมชน ดังนั้น จึงเป็นที่มาในการกำหนดประเด็นสุขภาพจิตสำคัญที่เชื่อมโยงเข้ากับเศรษฐกิจของพื้นที่โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างรายได้ ขณะเดียวกันก็ต้องดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของประชาชนควบคู่กัน

ในการดำเนินงานมีการบูรณาการประเด็นสุขภาพจิตเข้ากับเศรษฐกิจของอำเภอ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ และให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิตและโรงพยาบาลเจาะไอร้องเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสร้างกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (Technology of Participation: TOP Model) เพื่อให้ประชาชนและเครือข่ายร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ร่วมวางแผนกิจกรรมและร่วมดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนด เพื่อเสริมเศรษฐกิจให้กับประชาชนในชุมชนควบคู่ไปกับการลดภาวะเครียด ส่งเสริมการมีสุขภาพที่แข็งแรงควบคู่กัน โดยในการดึงภาคประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม ภายใต้เทคนิคนี้มีเครือข่ายหลายภาคส่วนในชุมชนมาเข้าร่วม ประกอบด้วย โรงพยาบาลเจาะไอร้อง เป็นหน่วย

สนับสนุนสื่อเทคโนโลยี องค์ความรู้ด้านสุขภาพ และดูแลประชาชนที่มีปัญหาสุขภาพ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณ สถานที่จัดกิจกรรม อสม. เป็นผู้รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่และเป็นผู้ดำเนินการทำกิจกรรม แกนนำชุมชน ช่วยในการดำเนินกิจกรรมและประสานความร่วมมือของประชาชน เช่น กิจกรรมให้ความรู้สุขภาพจิต เน้นที่การลดความเครียด จัดการอารมณ์ กิจกรรมเยี่ยมบ้านดูแลผู้ป่วย ผู้พิการ เป็นกิจกรรมช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้ป่วย ผู้พิการที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ สามารถมีรายได้ มีของใช้เพื่อยังชีพ กิจกรรมสร้างสุขให้แก่ผู้สูงอายุ (ชมรมผู้สูงอายุ) เนื่องจากผู้สูงอายุในชุมชนมีจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย ทำให้มีความเสี่ยงที่จะมีความเครียดสูง การทำกิจกรรมจึงมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลายความเครียด กิจกรรมออกกำลังกาย ลดเครียด เช่น การเต้นแอโรบิคของชุมชน เป็นต้น

ผลสำเร็จ

1. ประชาชนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีช่องทางในการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีที่พักพิงในยามที่จำเป็น ประชาชนในพื้นที่มีรูปแบบวิถีชีวิตที่สามารถปรับตัวได้กับสถานการณ์ความไม่สงบได้ดี ชุมชนมีความเข้มแข็งมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. ประชาชนได้รับการคัดกรองสภาวะสุขภาพกายและสุขภาพจิตมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การได้รับการดูแลสุขภาพกาย เช่น การตรวจสุขภาพการรับยา และการปรับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อให้มีสุขภาพที่แข็งแรงมากยิ่งขึ้น ส่วนสุขภาพจิตประชาชนได้รับการประเมิน คัดกรองสุขภาพจิต เพิ่มมากขึ้น ทำให้สามารถช่วยเหลือและส่งต่อได้อย่างทันที่

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

13. จังหวัดยะลา

จังหวัดยะลา มีสัญลักษณ์ คือ “ยะลาน่าอยู่ เชิดชูสันติสุข รุกทันอาเซียน” โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด ดังนี้

จังหวัดยะลา ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการดังปรากฏในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างยะลาสันติสุข กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ โดยได้นำหลักการการบริหารราชการที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิด แนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการ

ตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางโครงการพระราชดำริ โดยเน้นการดำเนินงานที่มีส่วนร่วมของประชาชน (เข้าใจ) การทำงานเชิงรุก (เข้าถึง) บูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน ประชาชน (พัฒนา) รวมทั้ง พัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐ แปลงมาสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และขับเคลื่อนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

จังหวัดยะลา จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด/ยุทธศาสตร์จังหวัดแบบมีส่วนร่วม โดยโครงการทั้งหมดได้ผ่านเวทีประชาคมในระดับชุมชนและเสนอผ่านอำเภอและจังหวัด โดยมีโครงการที่อยู่ในแผนพัฒนาจังหวัดจำนวน 24 โครงการ ซึ่งมีการนำเสนอเข้าคณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดยะลา (ก.บ.จ. ยล.) ที่มีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้แทนหัวหน้าส่วนราชการ ผู้แทนรัฐวิสาหกิจ ผู้แทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด และผู้แทนภาคประชาสังคม เป็นกรรมการ ซึ่งเป็นการเปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจ โดยในเวทีคณะกรรมการบริหารจังหวัดฯ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างจังหวัดกับประชาชนอย่างจริงจัง รวมทั้ง มีการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการและศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ 8 อำเภอ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศ นอกจากนี้ ได้ขับเคลื่อนแผนพัฒนาจังหวัดที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ อาทิ โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ที่มีการบูรณาการ

ทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เครือข่าย นักวิชาการต่าง ๆ เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด ยะลา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อุทยานแห่งชาติบางลาง สำนักงานพลังงาน จังหวัดยะลา วิสาหกิจชุมชนไบโอดีเซล เป็นต้น

การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความโปร่งใสในการบริหารราชการ จังหวัดยะลาได้มีการจัดทำแผนป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน และท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานโครงการหรือการบริหารงานของหน่วยงาน โดยวิเคราะห์เป็นรายกิจกรรมเพื่อค้นหาว่ามีกิจกรรมที่มีโอกาสเกิดการทุจริต และกำหนดวิธีการดำเนินการป้องกัน และเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน โดยใช้ระบบกลไกของคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดยะลา (ก.ธ.จ.ยล.)

จังหวัดยะลา สมัครง่ายรับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่ออนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาเศรษฐกิจ เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมและขยายพื้นที่ชุมชนสีเขียว
2. เพื่อขยายและพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) สร้างจิตสำนึก

และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมของชุมชน

3. เพื่อเสริมสร้างอาชีพและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การใช้พลังงาน
ทดแทนและเทคโนโลยีพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
ในการดำเนินวิถีชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตการดำเนินงาน

จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 8 อำเภอ 56 ตำบล 341 หมู่บ้าน มีจำนวน
ประชากร 511,911 คน โดยที่ผ่านมามีพบสภาพปัญหาที่มีการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่า
ทุกปีเพื่อทำการปลูกยางพาราและอื่น ๆ ทำให้เกิดการแผ้วถางป่า หรือเผาป่า
ของบุคคลในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อต้องการพื้นที่ทางการเกษตรของราษฎร
เพื่อการดำรงชีพ และความประมาท เช่น การเผาวัชพืชในสวนยางพารา การเผาไร่
โดยขาดการควบคุมและป้องกัน ทำให้พื้นที่ป่าต้นน้ำลดลงส่งผลให้เกิดสภาวะน้ำ
ท่วมในช่วงฤดูฝนและขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง และดินไม่สามารถอุ้มน้ำเกิด
การพังทลายของดิน ส่งผลให้สถิติการเกิดดินถล่มสูงขึ้น ทรัพยากรป่าไม้และ
สัตว์ป่าลดลง ทั้งชนิดและปริมาณก่อให้เกิด การเสียสมดุลของระบบนิเวศ รวมทั้ง
การบุกรุกพื้นที่ป่า ซึ่งในปี พ.ศ. 2556-2558 พบเกิดขึ้นในทุกอำเภอ โดยพบว่า
ในพื้นที่กาบัง มีการบุกรุกเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่พื้นที่อื่นลดลง นอกจากนี้ ยังพบ
ปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ลดการใช้สารเคมีในการปลูกพืช สารเคมีเหล่านี้
จะถูกชะล้างปนเปื้อนอยู่ในดินและแหล่งน้ำ เกษตรกรไม่ได้ให้ความสำคัญกับ
การปรับปรุงบำรุงดินให้มีแร่ธาตุอาหารสมบูรณ์อยู่เสมอทำให้ดินเสื่อมโทรม
ผลผลิตต่ำ ตลอดจน สภาพป่าพรุแปรสภาพไปเป็นพื้นที่เกษตร การเกิดไฟไหม้ป่า
ทุกปีอันเนื่องมาจากภาวะแห้งแล้งของอากาศ ทำให้ดินเปรี้ยวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น
โดยพื้นที่ที่มีผลกระทบอยู่ในอำเภอรามัน

จังหวัดยะลา ให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าว โดยผ่านกลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ ในการเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมมือในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ จังหวัดยะลาโดยสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ได้ดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ในจังหวัดยะลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน มีจำนวนสมาชิกที่ผ่านการอบรมพัฒนาศักยภาพเครือข่ายทสม.ประมาณ 3,000 คน ครอบคลุมทุกอำเภอในพื้นที่จังหวัดยะลา เพื่อทำงานในการปกป้อง อนุรักษ์ ฟื้นฟูและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข่าวสารและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับภาครัฐ และด้วยความสมัครใจของ ทสม. ทั้งนี้ ได้ดำเนินกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆ มากมาย พร้อมกับได้เพิ่มจำนวนเครือข่าย ทสม. และพัฒนาการดำเนินงานของ เครือข่าย ทสม. มาอย่างต่อเนื่อง

จังหวัดยะลา โดยผู้ว่าราชการจังหวัดได้มอบหมายสำนักงานจังหวัด ผลักดันแผนพัฒนาจังหวัดในประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 จำนวน 1,583,200 บาท และตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนโครงการฯ ดังกล่าว ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามแผนยุทธศาสตร์ โดยสนับสนุนการภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งนี้ จังหวัดยะลาสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด ประกอบด้วย คณะกรรมการ ทสม.ระดับอำเภอทั้ง 8 อำเภอ เพื่อให้มีบทบาทในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าไม้และสัตว์ป่าของจังหวัด โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะกรรมการเครือข่าย ทสม.จังหวัดยะลา

มีบทบาทในการร่วมวิเคราะห์ปัญหา เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนการดำเนินงานขับเคลื่อนเครือข่าย ทสม. จังหวัดยะลา และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดฐานจำลองการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและพลังงานทดแทน การจัดกิจกรรมนันทนาการที่สื่อความหมายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การประชุมเชิงปฏิบัติการฯ การเฝ้าระวังการบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์พลังงาน การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและเทคโนโลยีพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับจังหวัดยะลา ได้มีการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมชุมชนต้นแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนจำนวน 16 แห่ง ใน 8 อำเภอ เช่น บ้านควา หมู่ 1 ตำบลห้วยกระทิง อำเภอกงหรา จังหวัดยะลา ซึ่งมีการดำเนินงาน ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเครือข่าย ทสม. ร่วมภาคีเครือข่ายอื่น เพื่อพัฒนาเป็นหมู่บ้านต้นแบบ ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนและท้องถิ่น บริหารจัดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด ทั้งนี้ จังหวัดได้ส่งเสริมให้เครือข่ายเยาวชนโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมร่วมดำเนินการจัดค่ายเยาวชน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเฝ้าระวังและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาเส้นทางธรรมชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลาบาลา การเฝ้าระวังและวิเคราะห์คุณภาพน้ำอย่างง่าย การจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนต่อยอดไปสู่การดำเนินกิจกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การทำธนาคารขยะรีไซเคิล การผลิตถ่านจากใบไม้ การผลิตไบโอดีเซลและการผลิต กวีจากน้ำมันใช้แล้ว พร้อมทั้งปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน รวมทั้ง ประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน

อื่น ๆ เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทางวิชาการที่เข้ามาให้ความรู้ เช่น คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา วิทยาลัยชุมชนไบโอดีเซล สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 มิบทบาท

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. มีการพัฒนาและขยายเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) และเกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม และเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และดำเนินวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีสมาชิกทสม. ในระบบฐานข้อมูลเครือข่ายทสม. จังหวัดยะลาในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 2,200 คน
2. เพิ่มพื้นที่สีเขียวในบริเวณพื้นที่เขตป่าและพื้นที่สาธารณะและพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดยะลา ในปี พ.ศ. 2558 ทั้ง 8 อำเภอ โดยการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า 12,099 ต้น
3. คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายและรับซื้อน้ำมันใช้แล้วเพื่อผลิตเป็นไบโอดีเซล จำนวน 240,000 กิโลกรัม ประมาณการรายได้ปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 2,400,000 บาท
4. ปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ในจังหวัดยะลา ตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2558 - 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 จำนวน 38,613 ต้น
5. ชุมชนต้นแบบด้านการจัดการขยะมูลฝอยได้รับรางวัลจากกรมควบคุมมลพิษ และโรงเรียนปลอดขยะ ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 6 วัดเมืองยะลา
6. เครือข่าย ทสม. และสมาชิกเครือข่าย ทสม. ได้รับรางวัล การเชิดชูเกียรติ ในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 4 รางวัล

7. คริวเรือนสามารถลดค่าใช้จ่ายในการใช้พลังงานประมาณ ร้อยละ 10 (บัญชีคริวเรือนและบัญชีสรุปค่าใช้จ่ายคริวเรือน) เนื่องจากเครือข่ายมีการใช้พลังงานทดแทน ในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 122 คริวเรือน
8. ประชาชนมีจิตสำนึก ความรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู พัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกิดธนาคารต้นไม้ ในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 1 แห่ง
9. หมู่บ้านต้นแบบด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้านอย่างเข้มแข็ง โดยสามารถสร้างพื้นที่สีเขียวในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ลดการพึ่งพาสารเคมี สามารถแก้ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

14. จังหวัดสระแก้ว

จังหวัดสระแก้ว มีวิสัยทัศน์ คือ “ศูนย์กลางโลจิสติกส์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของอินโดจีน ถิ่นพืชพลังงานอาหารปลอดภัย”

จังหวัดสระแก้ว ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการดังปรากฏในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมของประชาชนให้สามารถปรับตัว ประกอบอาชีพและมีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี และในยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพจังหวัดสระแก้ว ปี พ.ศ. 2557-2559 เรื่อง เสริมสร้างความเข้มแข็งภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการระบบสุขภาพอย่างยั่งยืน โดยจังหวัดมีนโยบาย AFPP (A-Area base F-Function Integration P-Participation P-People Center) เพื่อขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม/ภาคเอกชน อีกทั้งทิศทางการยุทธศาสตร์จังหวัดสระแก้ว ที่กำหนดการขับเคลื่อนแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับครอบครัวและชุมชน ใน 4 มิติ ได้แก่ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี และสิ่งแวดล้อมดี ดังยุทธศาสตร์ “สระแก้ว เมืองแห่งความสุข ภายใต้ 4 ดี วิถีพอเพียง” อีกทั้ง ให้มีช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารและรับฟังความคิดเห็นผ่านกลไกการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม กลไกประชาคมรับฟังความคิดเห็นการจัดทำแผนพัฒนาตำบล อำเภอ จังหวัด และกลไกประชาคมเพื่อจัดทำมาตรการทางสังคมหรือธรรมนูญสุขภาพ ธรรมนูญชุมชน 4 ดี ตลอดจนตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารจังหวัดสระแก้ว เว็บไซต์จังหวัดสระแก้ว www.sakaeo.go.th และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดสระแก้ว ฯลฯ นอกจากนี้ ได้จัดสรรงบประมาณยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ให้กับโครงการสมัชชาสุขภาพจังหวัด โครงการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม และโครงการพัฒนาสระแก้วเมืองแห่งความสุข 4 ดี วิถีพอเพียง รวมจำนวน 5.9 ล้านบาท

จังหวัดสระแก้ว จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดแบบมีส่วนร่วม โดยผ่านกระบวนการเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อนำปัญหา ความต้องการของประชาชนและศักยภาพของชุมชนจัดทำแผนงานโครงการ ซึ่งมีโครงการที่อยู่ในแผนพัฒนาจังหวัดประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 จำนวน 34 โครงการ และในการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความโปร่งใสในการบริหารราชการจังหวัด ได้มีวางระบบควบคุมภายในโครงการ เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดจากการปฏิบัติงาน ด้านการผิดระเบียบกฎหมายและด้านการเงิน และจังหวัดมีระบบการตรวจสอบภายในเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันการความเสี่ยงทางด้านการปฏิบัติงาน การผิดระเบียบกฎหมายและความเสียหายด้านการเงิน

จังหวัดสระแก้ว สมักรับการประเมินเพื่อรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยนำเสนอโครงการตัวอย่างคือ “โครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุข ภายใต้ 4 ดีวิถีพอเพียง (Sa Kaeo Happiness Model)” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างกลไกการบูรณาการความร่วมมือในการส่งเสริมศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนให้เข้มแข็ง ไปสู่การเปลี่ยนแปลงทุนมนุษย์ และคุณภาพสังคมที่ดีกว่าเดิมบนฐานเศรษฐกิจแบบพอเพียง
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลตัวชี้วัด 4 หมวด ได้แก่ หมวดคนดี หมวดสุขภาพดี หมวดรายได้ดี และหมวดสิ่งแวดล้อมดี

จังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดชายแดน ประกอบด้วย 9 อำเภอ 58 ตำบล 731 หมู่บ้าน 107 ชุมชน 192,967 หลังคาเรือนจังหวัด สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมปัจจุบันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

การศึกษาและเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก และจากข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ประชาชนของจังหวัดสระแก้วได้รับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่สำคัญในหลายๆด้าน ทั้งในด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านการศึกษา ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้นว่าประชาชนสระแก้ว มีอัตราการป่วยและอัตราการตายด้วยโรคมะเร็ง โรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การตั้งครุฑของมรดกที่อายุน้อยกว่า 20 ปี มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาด้านรายจ่ายของผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร พบว่ามีต้นทุนการผลิตที่สูง ส่งผลให้มีรายได้เหลือเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนต่ำ เกิดความยากจน และมีภาระหนี้สิน

ขอบเขตการดำเนินงาน

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว และทิศทางของยุทธศาสตร์จังหวัดสระแก้ว ได้ประกาศนโยบายพัฒนา “สระแก้วเมืองแห่งความสุข ภายใต้ 4 ดี วิถีพอเพียง” โดยใช้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง สร้างความสุข ด้วยการเป็นคนดี สุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดีและรายได้ดี ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้พื้นที่หมู่บ้าน ตำบลเป็นฐานและบูรณาการทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ เน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ทุกภาคส่วนน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ด้วยความ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” เริ่มดำเนินการในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557) มีพื้นที่นำร่อง เต็มรูปแบบอำเภอละ 1 ตำบล ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 เพิ่มพื้นที่เป้าหมายโดยความสมัครใจ รวมทั้งสิ้น 33 ตำบล

เพื่อสร้างความเข้าใจและเข้าถึงปัญหาของประชาชนในพื้นที่จังหวัด มีบทบาทสะท้อนสภาพปัญหาในภาพรวมของพื้นที่จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ให้ทุกภาคส่วนได้เห็นและตระหนักร่วมกัน สร้างกลไกการทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหา จัดหาทรัพยากรด้าน คน เงิน ของ และวิชาการ สนับสนุนพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้และเข้าใจถึงปัญหาของประชาชนเริ่มจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ ครุฑเรือน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จัดทำฐานข้อมูลการพัฒนาคุณภาพชีวิต กำหนดมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากข้อมูลของชุมชน จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและร่วมมือกันจัดหาทรัพยากรและงบประมาณสนับสนุนแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านและตำบล โดยมีคณะทำงานขับเคลื่อนและประเมินผลโครงการ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการ ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน เป็นประธานคณะทำงาน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรองประธานคณะทำงาน และคณะทำงานที่มาจาก กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน/ชุมชน เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน (กลุ่มสตรี/ผู้สูงอายุ/เกษตรกรและกลุ่มอื่น ๆ) ปราชญ์ หรือหมอพื้นบ้าน หรือข้าราชการบำนาญในชุมชน เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบหมู่บ้าน/ชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/ชุมชน นอกจากนี้ คณะทำงานดังกล่าว มีหน้าที่ในการสื่อสารนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน การจัดทำประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา/จัดทำฐานข้อมูล 4 ดี การจัดทำแผนขับเคลื่อนในระดับต่าง ๆ และนำไปสู่การจัดทำเกณฑ์ประเมินความสำเร็จของโครงการด้วย รวมทั้ง ได้ประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา ในการสนับสนุนการจัดทำข้อมูลทางวิชาการและพัฒนานวัตกรรมตามบริบทการพัฒนาพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร เป็นต้น ตลอดจนประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้เข้ามาเป็นแกนนำในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่หมู่บ้าน/ตำบลโดยตรง เช่น เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนสหพันธ์พัฒนาที่ดินสระแก้ว เป็นต้น

สรุปได้ว่าการขับเคลื่อนโครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุข ภายใต้ 4 ดี วิถีพอเพียง (Sa Kaeo Happiness Model) เป็นการทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วม

ของทุกภาคส่วนในพื้นที่ และเชื่อมโยง ตั้งแต่ระดับชุมชน/หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เริ่มจากการสำรวจข้อเท็จจริง ความต้องการของชุมชน/หมู่บ้านไปสู่ การจัดทำแผนของชุมชน/หมู่บ้าน ทำเกณฑ์และตัวชี้วัดที่สะท้อน ความสุขของ ชุมชน/หมู่บ้าน รวมไปถึงการติดตามและประเมินผลโครงการในพื้นที่ ส่งผ่าน ตำบล อำเภอและจังหวัด จึงเป็นการทำงานแบบหุ้นส่วนการพัฒนา เริ่มจากการ สำรวจตนเอง วางแผน ดำเนินการ ร่วมแลกเปลี่ยนและติดตามประเมินผล รวมทั้ง ร่วมรับผลประโยชน์

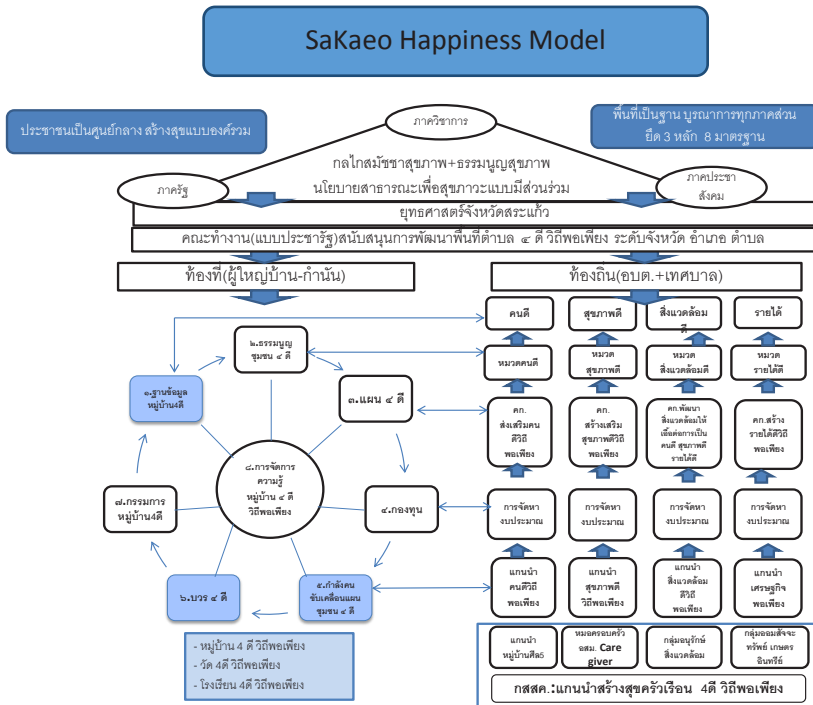
ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. เกิดตำบลต้นแบบการเรียนรู้ระดับจังหวัด เช่น ตำบลบ้านแก้ง: ขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพตำบลดีเด่นระดับประเทศ ตำบลทับพริก: การบริหารจัดการตำบลสุขภาวะ ตำบลห้วยโจด: เกษตรอินทรีย์ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีและสารเคมี ตำบลพระเพลิง: ขับเคลื่อน หมู่บ้านสุขภาพดี วิถีชีวิตไทยและการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลดีเด่น ตำบลคลองไถ่เอื่อน: สร้างรายได้ จากการปลูก ผลิต และจำหน่ายสมุนไพร ตำบลวังทอง: ปลอดภัย และประปาภูเขาเพื่อการบริโภค และการเกษตร การสร้างรายได้ดี จากการปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อจำหน่าย และการบริหารจัดการ กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลดีเด่น เป็นต้น
2. ด้านการศึกษา พบว่าดีขึ้น ดัชนีความก้าวหน้าคนอยู่ในอันดับที่ 73, 72 และ 68 ของประเทศ ตามลำดับ
3. ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าดีขึ้น ดัชนีความก้าวหน้าคนอยู่ในอันดับที่ 64, 71 และ 24 ของ ประเทศ ตามลำดับ
4. ด้านชีวิตครอบครัวอบอุ่น พบว่าลดลง ดัชนีความก้าวหน้าคนอยู่ใน อันดับที่ 41, 27 และ 48 ของประเทศ ตามลำดับ

5. ด้านรายได้ดี จากดัชนีความก้าวหน้าคน พบว่ามีแนวโน้มดีขึ้นอยู่ในอันดับ 61, 71 และ 49 ของประเทศ ในปี พ.ศ. 2552 , 2557, 2558 ตามลำดับ
6. ด้านสิ่งแวดล้อมดี พบว่ามีแนวโน้มดีขึ้น จากดัชนีด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมอยู่ในอันดับ 66, 45 และ 48 ของประเทศ ในปี พ.ศ. 2552, 2557, 2558 ตามลำดับ

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้การดำเนินงาน

สรุปบทเรียนการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารราชการที่ได้รับรางวัลในระดับดีเยี่ยม

การดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการของส่วนราชการ ที่ผ่านการประเมิน และได้รับรางวัลในระดับดีเยี่ยม ซึ่งเป็นการประเมินผลการดำเนินงานที่ครอบคลุมใน 2 มิติ ได้แก่ มิติความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ และมิติความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่างเป็นรูปธรรม ของส่วนราชการระดับกรมหรือเทียบเท่า ตามหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 โดยจากการติดตามและประเมินผลตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ พบว่า ส่วนราชการมีผลการดำเนินงานเป็นที่ประจักษ์ มีความโดดเด่นและน่าสนใจ คือ เป็นหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดไว้เป็นนโยบาย หรือทิศทางขององค์กร และมีการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้ง มีกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในระดับความร่วมมือ โดยทำงานร่วมกับภาคประชาชนหรือชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบของเครือข่ายหรือคณะกรรมการภาคประชาชน รวมทั้ง มีการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ผลจากการดำเนินงานยังแสดงให้เห็นแนวโน้มของความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนหรือท้องถิ่นในเรื่องของการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเป็นต้นแบบที่ดี หรือแนวปฏิบัติที่ดีที่สามารถเป็นตัวอย่างในการนำไปประยุกต์ใช้ หรือขยายผลในโครงการอื่นหรือในหน่วยงานอื่นต่อไป

สำหรับปี พ.ศ. 2559 มีหน่วยงานที่ได้รับรางวัลความเป็นเลิศ
ด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับดีเยี่ยมจำนวน 3 หน่วยงาน ดังนี้
ประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

1. กรมทรัพยากรน้ำ
2. กรมส่งเสริมการเกษตร

ประเภทรางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

1. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

โดยสามารถสรุปผลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชน
เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ดังต่อไปนี้

กรมทรัพยากรน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
มีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะในการจัดทำนโยบายและแผน และมาตรการ
ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ บริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ ปั่นฟู รวมทั้งควบคุม
ดูแล กำกับ ประสาน ติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ
พัฒนาวิชาการ กำหนดมาตรฐาน และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านทรัพยากรน้ำ
ทั้งระดับภาพรวมและระดับลุ่มน้ำ เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็นเอกภาพ
และยั่งยืน

วิสัยทัศน์

บริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการเป็นระบบลุ่มน้ำ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

อำนาจหน้าที่

1. เป็นหน่วยงานหลักในการเสนอแนะนโยบาย แผนแม่บท และมาตรการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ฟื้นฟู การใช้ประโยชน์และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งกำกับและประสานให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติ
2. กำหนดแนวทาง ในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการ พัฒนาอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. ศึกษา วิจัย พัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ
4. ติดตามประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามนโยบาย แผนแม่บท แผนปฏิบัติการและมาตรการที่ได้กำหนดไว้ ทั้งในระดับประเทศ และระดับลุ่มน้ำ
5. พัฒนาระบบฐานข้อมูล และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ
6. กำหนดหรือเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎระเบียบ ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ
7. ส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดเทคโนโลยี เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งรณรงค์ทำความเข้าใจกับองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ

8. ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ
เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ
9. ส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษาด้านเทคนิควิชาการ มาตรฐาน
และกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแก่หน่วยงาน
ของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
10. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่
ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

กรมทรัพยากรน้ำ สมัครงขอรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหาร
ราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ในประเภทรางวัลพัฒนาการบริหาร
ราชการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการส่งเสริมการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามี
ส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ (Collaboration) สรุปผลการดำเนินงาน
ดังต่อไปนี้

ความสามารถในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

กรมทรัพยากรน้ำ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการบริหารราชการที่เน้นการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ โดยกำหนด
เป็นนโยบาย หรือทิศทางการบริหารจัดการน้ำ ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม
ของประชาชนอย่างชัดเจน ในวิสัยทัศน์ และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1: พัฒนา
กลไกเครื่องมือการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วม
ของทุกภาคส่วน ซึ่งผู้บริหารมีการสื่อสารนโยบาย/ทิศทางการดังกล่าว ผ่านเวที
รับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กรมฯ จัดขึ้น จัดหมายข่าว และเว็บไซต์
ของกรมฯ นอกจากนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกคนมีความรู้ ความสามารถ
และทักษะในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ
กรมฯ ได้จัดทำคู่มือการดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็กและการจัดตั้ง

กลุ่มผู้ใช้น้ำ และจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่ รวมทั้ง การอบรมในหลักสูตรวิทยากรกระบวนการให้กับเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการลุ่มน้ำ 25 ลุ่มน้ำทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องทุกปี

กรมฯ มีโครงสร้างส่วนราชการและอัตรากำลังที่เอื้อต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน ได้แก่ สำนักส่งเสริมและประสานมวลชน ซึ่งปรากฏในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ มีอัตรากำลังหรือบุคลากรที่รับผิดชอบ จำนวน 36 อัตรา และให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการสร้างการรวมกลุ่มของภาคประชาชนในพื้นที่ ลุ่มน้ำ และเพิ่มศักยภาพภาคประชาชนในการบริหารจัดการลุ่มน้ำ และในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาสร้างความโปร่งใส กรมฯ ได้จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงในการดำเนินงานที่ใช้เงินงบประมาณ และมีการสุ่มตรวจสอบการดำเนินงานในบางโครงการด้วย

การมีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่างเป็นรูปธรรม

กรมทรัพยากรน้ำ นำเสนอโครงการตัวอย่างในการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ คือ “โครงการกระบวนการแกนหมุนลุ่มน้ำวัง จังหวัดลำปาง” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อแก้ปัญหการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคของประชาชนในชนบท
2. เพื่อสร้างกลไกการขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำในลักษณะเครือข่ายและระดมพลังจากทุกภาคส่วน
3. เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการน้ำให้เครือข่ายทั้งภาคประชาสังคม และภาคเอกชน

4. เพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ ให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาการเก็บกักของแหล่งน้ำที่มีอยู่เดิม และปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติ

ปัจจุบัน ท้องถิ่นต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทยพบกับสภาพปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภค อันเป็นผลมาจากปริมาณน้ำที่มีอยู่ในธรรมชาติ ได้แก่ น้ำฝน น้ำผิวดิน และน้ำบาดาล ลดลงจนไม่สามารถแบ่งปันได้ทั่วถึง ซึ่งมีผลกระทบทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียหรือมลพิษทางน้ำขึ้นหรือในบางปีก็พบกับสภาพความเสียหายที่เกิดจากปริมาณน้ำที่มากเกินไปจนเกิดภาวะน้ำท่วมพื้นที่การเกษตร และพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชน ทำให้ทรัพย์สินและพื้นที่ชุมชนเสียหาย เหล่านี้ล้วนเป็นวิกฤตการณ์เกี่ยวกับน้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

คณะรัฐมนตรี ในการประชุมเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2558 มีมติเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ ปี พ.ศ. 2558 - 2569 โดยกำหนดให้มี “คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ” (กนช.) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศเป็นไปอย่างมีเอกภาพและบูรณาการสอดคล้องสัมพันธ์กันทั้งระดับประเทศ และระดับลุ่มน้ำ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยในระดับลุ่มน้ำให้ “คณะกรรมการลุ่มน้ำ” เป็นกลไกที่สะท้อนความต้องการของภาคีการพัฒนาในพื้นที่ ที่เชื่อมโยงกับคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและเอกภาพในการบริหารจัดการน้ำภายในลุ่มน้ำของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกรมทรัพยากรน้ำมีบทบาทเป็นกรรมการและเลขานุการของกนช.

ลุ่มน้ำวัง เป็นลุ่มน้ำในลำดับที่ 7 จากจำนวนลุ่มน้ำทั้งหมด 25 ลุ่มน้ำของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 10,793.57 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,746,250 ไร่ เป็นแควที่มีขนาดเล็กและสั้นที่สุดของแม่น้ำเจ้าพระยา มีความยาวตามลำน้ำประมาณ 460 กิโลเมตร เกิดจากเทือกเขาผีปันน้ำ บริเวณดอยหลวง บ้านป่าหุง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ลุ่มน้ำตอนบน มีเทือกเขาผีปันน้ำล้อมรอบ สภาพเป็นเนินเขามีพื้นที่ราบน้อย ตอนกลางของลุ่มน้ำเป็นพื้นที่ราบสลับเนินเขาในเขตตัวเมืองจังหวัดลำปาง ส่วนตอนล่างเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบและไหลไปบรรจบกับแม่น้ำปิงตอนท้ายเขื่อนภูมิพล ประมาณ 30 กิโลเมตรที่บ้านปากวัง ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ลุ่มน้ำวังมีพื้นที่ครอบคลุม 2 จังหวัด คือจังหวัดลำปาง (ยกเว้น อำเภองาว ตำบลแม่มอก ตำบลเวียงมอก อำเภอเถิน) และจังหวัดตาก (อำเภอสามเงา และอำเภอบ้านตาก) ประกอบด้วยลุ่มน้ำ 7 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มแม่น้ำวังตอนบน ลุ่มแม่น้ำสอย ลุ่มน้ำแม่ต๋อย ลุ่มแม่น้ำวังตอนกลาง ลุ่มแม่น้ำดำ ลุ่มน้ำแม่จาง และลุ่มแม่น้ำวังตอนล่าง โดยครอบคลุมพื้นที่ 10,793.57 ตารางกิโลเมตร ความยาวของแม่น้ำวัง ประมาณ 460 กิโลเมตร แสดงดังภาพ

สภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำวัง ทั้ง 7 ลุ่มน้ำที่ผ่านมาพบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการในลุ่มน้ำวังยังไม่ชัดเจน เนื่องจากส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกันได้ จึงทำงานลักษณะต่างคนต่างทำ และไม่มีกลไกการสนับสนุนการมีส่วนร่วมจากผู้นำในพื้นที่ รวมทั้ง ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังพบว่า การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำวัง ไม่มีแผนจัดการลุ่มน้ำ และไม่มีการสร้างความเชื่อมโยงการทำงานระบบลุ่มน้ำของกลุ่มเครือข่ายผู้ใช้น้ำกลุ่มย่อยในลุ่มแม่น้ำวังไว้ด้วยกัน ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่น ๆ โดยในการแก้ปัญหาเรื่องน้ำจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ เนื่องจากมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ท้ายน้ำ ซึ่งการแก้ปัญหาเฉพาะที่อาจจะไปเกิดผลกระทบเพิ่มอีกที่หนึ่งได้ การแก้ไขปัญหาจะต้องครอบคลุมถึงดิน ป่า สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ การแก้ไขปัญหาให้เกิดผลสำเร็จและยั่งยืนจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน/ชุมชน ทั้งนี้ สิ่งสำคัญในการบริหารจัดการในระบบลุ่มน้ำ คือ การลดการสูญเสียให้น้อยที่สุดเท่าที่ทำได้ ต้องมีน้ำไหลอยู่ในลำน้ำตลอดเวลา การใช้ทรัพยากรภายในลุ่มน้ำต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวัง ถูกต้องตามหลักและไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินไป เพราะน้ำไหลลงสู่ที่ต่ำย่อมพัดพาสิ่งเจือปนต่าง ๆ ลงสู่ที่ราบ ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นได้

กรมทรัพยากรน้ำ น้อมนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว **เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา** โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

เข้าใจ: การที่เครือข่ายเป็นบุคลากรในพื้นที่ย่อมมีความรู้ทางกายภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ในพื้นที่เป็นอย่างดี

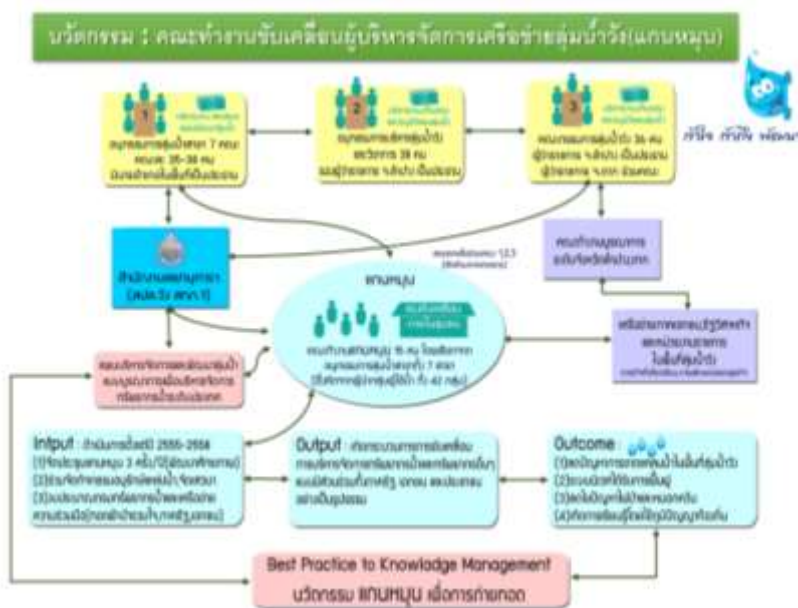

เข้าถึง: กรมฯ มีข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ มีเทคโนโลยี องค์กรความรู้ และการบริหารจัดการงานอย่างเป็นระบบ จึงนำความรู้ที่มีเข้าไปผนวกและเสริมกับสิ่งที่ชุมชนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

พัฒนา: การหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยให้อำนาจการคิด ในการหาแนวทางแก้ไข การจัดทำแผนงาน และการตัดสินใจอยู่ที่เครือข่าย

กรมฯ ทำหน้าที่เสนอแนะนโยบาย (Policy Advisor) และส่งเสริม สนับสนุน (Facilitator) ความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ เสริมสร้างแนวคิด/หลักการบูรณาการ ทุกภาคส่วน ทุกระดับ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ อย่างสอดคล้อง และผสมผสานกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพพื้นที่ และสนับสนุน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการน้ำ ในแต่ละลุ่มน้ำ โดยมีการกำหนดแนวคิดในการดำเนินงานร่วมกัน ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผล นำไปสู่ การกำหนดเป็นแนวคิด “แกนหมุน” ซึ่งเปรียบเสมือนฟันเฟืองหรือพวงมาลัย ของรถยนต์ เป็นแกนที่อยู่ตรงกลางของฟันเฟืองทั้งหมด หรือกลไกกลางที่จะหมุน เอากลุ่มผู้ใช้น้ำ 7 ลุ่มน้ำสาขา มาเชื่อมโยงให้ทำงานแบบมีส่วนร่วมร่วม ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และท้ายน้ำ โดยทำหน้าที่สนับสนุนในเชิงนโยบาย งบประมาณ และ ด้านวิชาการ

กรมฯ โดยส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำ สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1 สร้างเครือข่ายการรวมกลุ่มย่อยในลุ่มน้ำสาขา โดยเริ่มจากสร้างการรวมกลุ่ม และสร้างกลไกในการบริหารจัดการเครือข่ายลุ่มน้ำ โดยคัดเลือกคณะกรรมการจาก 7 ลุ่มน้ำสาขา เพื่อเป็นแกนนำเชื่อมโยง 7 ลุ่มน้ำสาขาให้ทำงานประสานกัน โดยใช้ชื่อว่า **คณะทำงานขับเคลื่อนผู้บริหารจัดการเครือข่ายลุ่มน้ำวัง (แกนหมุน)** ซึ่งมีบทบาทหลัก (Key Actor) การขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำ 7 สาขา เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน

ในระยะเริ่มต้น กรมฯ มีบทบาทเป็นผู้จัดการเครือข่าย (Network Manager) โดยส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่าย และเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าไว้ด้วยกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการเพิ่มศักยภาพของผู้นำในกลุ่มเครือข่าย และมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการวางแผนโครงการ และถ่ายทอดเทคโนโลยี เช่น การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ (GIS) การกำหนดรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน โดยระบุตั้งแต่วิธีการดำเนินการแก้ไขปัญหา การสร้างเครือข่ายการรวมกลุ่มย่อยในลุ่มน้ำสาขา การสร้างกลไกการบริหารจัดการเครือข่ายลุ่มน้ำ การสร้างผู้นำในลุ่มน้ำสาขาโดยคัดเลือกจากกลุ่มผู้นำ และการเพิ่มศักยภาพผู้นำในกลุ่มเครือข่าย และเมื่อเครือข่ายแกนหมุนมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการบริหารจัดการเครือข่ายได้แล้ว กรมฯ ปรับบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก

ความสะดวก (Facilitator) โดยสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณ สถานที่จัดประชุม และบุคลากรของกรมฯ ประสาน และอำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนแผนหมุนรวมทั้ง สนับสนุนการจัดเวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานตามแผนเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น สรุปการดำเนินงาน ดังนี้

- เริ่มต้นด้วยการสร้างผู้นำ โดยกรมฯ ให้ความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการน้ำกับผู้นำลุ่มน้ำ ซึ่งมีการอบรม จำนวน 2 รุ่น จากนั้นจึงร่วมกันคัดเลือกประธานในแต่ละรุ่น เพื่อให้มีตัวแทนเครือข่าย และมีเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำ ที่มาจากภาคประชาชน สมาชิกเครือข่ายลุ่มน้ำสาขาของกลุ่มแม่น้ำวังซึ่งมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผน และร่วมกำหนดกิจกรรม เช่น เลือกรูปแบบของการทำฝายที่เหมาะสมในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาที่อยู่ในความรับผิดชอบ รวมทั้งขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มาจากความต้องการของคนในพื้นที่ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรน้ำ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการเสนอรายชื่อหรือความเห็นต่อกรมฯ เพื่อขอแต่งตั้งคณะอนุกรรมการลุ่มน้ำสาขา คณะอนุกรรมการบริหารลุ่มน้ำวัง และคณะทำงานแกนหมุน เพื่อเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาบริหารจัดการน้ำ และขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ลุ่มน้ำวัง โดยมีตัวแทนแต่ละภาคส่วน โดยแกนนำเป็นผู้คัดเลือกภาคประชาชน เพื่อร่วมเป็นคณะกรรมการ และคณะทำงานในชุดต่าง ๆ

- ในระยะต่อมา กรมฯ ได้พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนต้นแบบ ปรับวิถีชีวิตตามสถานการณ์วิกฤตน้ำ ให้เป็นต้นแบบ โดยถอดบทเรียนการดำเนินงานที่บ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ซึ่งหมู่บ้านสามขา เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีจำนวนประชากรประมาณ 700 คน ซึ่งในอดีตเคยได้สัมปทานป่าไม้หลังสัมปทานป่าไม้สิ้นสุดลง หมู่บ้านประสบภาวะแห้งแล้ง ชาวบ้านจึงขึ้นไปทำเลื่อนลอยบนเขา ซึ่งเป็นบริเวณป่าต้นน้ำทั้งหมด ระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2540

หมู่บ้านได้ประสบภาวะภัยแล้งมาโดยตลอด จึงได้มีการระดมความคิดเห็นและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน พบว่า ปัญหาเกิดจากการไม่ดูแลรักษาป่า และได้นำแนวทางการดำเนินงานที่ได้จากการดูงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริกลับมาทดลองสร้างฝาย และช่วยกันดูแลรักษาป่าอีกครั้ง จากการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าและน้ำเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งของชุมชนบ้านสามขาที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนบ้านสามขามีความรู้ ความเข้าใจในการร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อม พัฒนาและฟื้นฟูป่าเขตต้นน้ำเป็นอย่างดี เกิดเป็นเครือข่ายเพื่อนำไปใช้ในการเป็นต้นแบบ เพื่อการขยายแนวคิดจากหมู่บ้านสามขาไปสู่หมู่บ้านอื่น

- ส่งเสริมสนับสนุนความรู้ และสร้างจิตสำนึกให้กับเครือข่ายและประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เครือข่ายการบริหารจัดการลุ่มน้ำวัง มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการบริหารจัดการน้ำลุ่มน้ำวังได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน โดยเครือข่ายแกนหมุนจะมีบทบาทในการบริหารจัดการลุ่มน้ำร่วมสนับสนุนงบประมาณ/ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการบริหารจัดการน้ำและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการถอดบทเรียนความสำเร็จในการดำเนินงานของเครือข่ายแกนหมุนเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ได้จากการดำเนินงาน

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. มีแกนนำจาก 7 กลุ่มน้ำสาขาซึ่งมาจากกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้น้ำ เข้ามาเป็นแกนหมุนขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหา การพลิกฟื้นคืนระบบนิเวศ โดยการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบยั่งยืนตามแนวทางพระราชดำริ โดยการเรียนรู้ การทำฝายชะลอน้ำ แนวกันไฟ ปลุกป่า ฯลฯ จากเครือข่ายกลุ่มน้ำจาก โดยมีบ้านสามขาเป็นต้นแบบ มี นายประเสริฐ สุริยะวงษา

เป็นประธานแกนหมุน (คนแรก) ขับเคลื่อนการทำงานแกนหมุน 7
ลุ่มน้ำสาขา โดยเลือกบ้านแม่โป่ง ตำบลวังใต้ อำเภอสว่างวีระวงศ์
จังหวัดลำปาง เป็นจุดนำร่องสร้างรูปแบบการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำแบบยั่งยืน ขับเคลื่อนงานต่อจากลุ่มน้ำจาง และ
พัฒนาทักษะอาชีพโดยนำไปศึกษาดูงาน ปรับวิถีชีวิตด้านอาชีพ
แก้ไขวิกฤตน้ำแล้ง (เลี้ยงหมูหลุม ไก่ชน เลี้ยงผึ้ง จักสาน
แลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวใช้เกษตรอินทรีย์) เชื่อมโยงการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และท้ายน้ำ

2. มีการสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน สร้างกระบวนการ
เรียนรู้ในการพึ่งตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ตามแนวทาง
พระราชดำริ โดยใช้คนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ในการร่วมกันแก้ไข
ปัญหาของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มผู้ใช้น้ำ/
เครือข่าย/ประชาชนในพื้นที่/มีการถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้
การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และ
ทรัพยากรอื่น ๆ รวมทั้ง การสร้างทีมงานขับเคลื่อนการทำงาน
3. มีตัวแทนในการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน เกิดการเชื่อมโยง
เครือข่ายการทำงานกับทางราชการ เอกชน (แบบประชารัฐ)
มีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำวัง การวางแผนงาน
โครงการที่มาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง
4. มีการดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ป่า ดิน สิ่งแวดล้อม ฯลฯ
แบบมีส่วนร่วม โดยการให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น
การร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในลุ่มน้ำวัง รวมทั้ง
การติดตามประเมินผล และแก้ไขปัญหาในพื้นที่ เป็นการสร้าง
การยอมรับการทำงานร่วมกันของผู้นำชุมชน 7 ลุ่มน้ำสาขา
5. เกิดรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา
ในลุ่มน้ำอื่นได้

6. เกิดฝ่ายชลน้ำที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ใน 7 กลุ่มน้ำสาขา ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และความร่วมมือร่วมใจของภาคประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2555 – 2558) ได้มีการขยายผลอย่างต่อเนื่องสามารถขับเคลื่อนได้ฝ่ายเพิ่มขึ้น จำนวน 33,128 แห่ง จากฝ่ายที่มีอยู่เดิมจำนวน 67,670 ฝ่าย คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 32.87 ของจำนวนฝ่ายทั้งหมดในกลุ่มน้ำวัง
7. เกิดระบบประปาภูเขาในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขแม่สอย จำนวน 1 แห่ง และได้มีการขยายผลไปลุ่มน้ำอื่น ๆ สำหรับประปาภูเขาเดิมได้มีการสร้างความชุ่มชื้นและเพิ่มน้ำต้นทุน จำนวน 17 แห่ง ในพื้นที่ 7 ลุ่มน้ำสาขา
8. มีการทำแนวป้องกันไฟฟ้า ช่วยลดปัญหาด้านมลพิษทางอากาศจากหมอกควันไฟฟ้า ทำให้สภาพอากาศดีขึ้น
9. อ่างเก็บน้ำ ห้วย ที่ดินเงินได้รับการแก้ไข เพราะการดักตะกอนทำให้สามารถกักเก็บน้ำในอ่างเพิ่มขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยกุดอำเภอวังเหนือ อ่างเก็บน้ำแม่ตำ อำเภอแจ่ม ทำให้มีน้ำเพียงพอในการทำเกษตร และลดปัญหาการขาดแคลนน้ำในหลายพื้นที่
10. มีพื้นที่ป่าชุมชนเพิ่มขึ้น ช่วยลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ และเกิดแหล่งอาหารในป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ ผัก แมลง ผักหวาน เป็นต้น เป็นการสร้างรายได้ให้ครัวเรือนจากการหาของป่า
11. เกิดการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีที่พักนักท่องเที่ยวในชุมชน (Home stay) เพิ่มมากขึ้น
12. สร้างจิตสำนึกการรักษาป่า รักษาป่า หวงแทนธรรมชาติ อนุรักษ์พื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีความเป็นเจ้าของร่วมกัน ของเครือข่ายเยาวชนโรงเรียน อำเภอสริมงาม ผู้นำชุมชนและประชาชนโดยรอบ

สรุปปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ

1. ความเข้มแข็งและศักยภาพของเครือข่ายแกนหมุนที่มีการทำงานเชื่อมโยงกลุ่มผู้ใช้น้ำครอบคลุมทุกพื้นที่ในกลุ่มน้ำวัง
2. การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องใน 7 กลุ่มน้ำสาขาของกลุ่มน้ำวัง
3. ต้นแบบที่ดีในการรักษาทรัพยากรป่าไม้และน้ำ เช่น หมู่บ้านสามขา
4. การสนับสนุนงบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มน้ำของเครือข่ายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ภาพกิจกรรม

กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ครอบคลุมเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนาเพิ่มศักยภาพการผลิต การแปรรูป การเพิ่มมูลค่า การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ โดยการศึกษา วิจัย พัฒนา กำหนดมาตรการและแนวทางในการส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรและการให้บริการทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

วิสัยทัศน์

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นองค์กรที่มุ่งมั่นในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

อำนาจหน้าที่

1. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ครอบคลุมเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน
3. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตร
4. ฝึกอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยี และให้บริการทางการเกษตร
5. ศึกษา วิจัย และพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตร
6. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนหรือรับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ประเภทรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ (Collaboration) สรุปผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

ความสามารถในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2556 - 2559 ที่มุ่งเน้นการใช้พื้นที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร โดยการพัฒนาเกษตรกรและการส่งเสริมการผลิตที่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร และพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ซึ่งในยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนาศักยภาพการส่งเสริมการเกษตร โดยกำหนดให้มีการพัฒนาเกษตรกรเครือข่าย และสร้างความร่วมมือหน่วยงานภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและเกิดความต่อเนื่องยั่งยืน

ผู้บริหารของกรมฯ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเกษตรในมิติใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วม โดยยึดพื้นที่เป้าหมายเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการปฏิบัติงาน ซึ่งมีการกำหนดพื้นที่ดำเนินการที่ชัดเจน เน้นการมองภาพของ “พื้นที่ – คน – สินค้า” เข้าด้วยกัน และบูรณาการการทำงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรในมิติใหม่ ที่เรียกว่า M R C F system

M = Mapping หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเตรียมเข้าทำงานในพื้นที่โดยเน้นการใช้ข้อมูลแผนที่

R = Remote Sensing หมายถึง การประสานงานและให้บริการเกษตรกรด้วยวิธีการติดต่อสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลระยะไกล

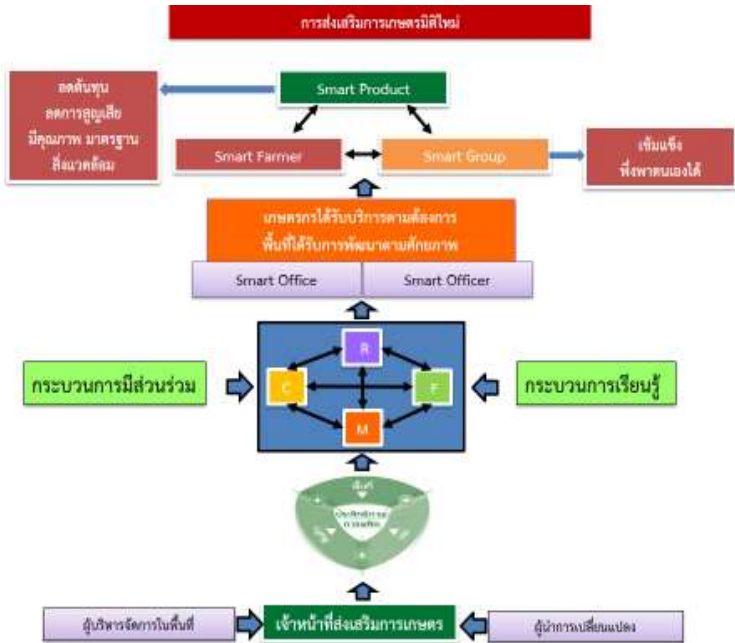
C = Community Participation หมายถึง ใช้วิธีการจัดเวทีชุมชนในการทำงานและร่วมดำเนินการกับเกษตรกร ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วม

F = Specific Field Service หมายถึง การเข้าทำงานในพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตรงจุดและยั่งยืน

โดยให้ความสำคัญกับ C ที่หมายถึง Community Participations ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเกษตรกรและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และความต่อเนื่องยั่งยืนในการพัฒนาการเกษตรมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรและชุมชนภายใต้องค์กรและเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่มีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) เป็นกลไกและแกนกลางของชุมชนในการให้บริการและบูรณาการการทำงานกับภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ซึ่งผู้บริหารของกรมฯ มีการสื่อสารเพื่อมอบนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการ แบบมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนาที่กรมจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยมีการสรุปให้บุคลากรทราบทั่วทั้งองค์กรผ่านระบบอินทราเน็ต (Intranet) ของกรมฯ และ ผ่านช่องทางการประชุมประจำเดือนของผู้บริหารผ่าน video conference เป็นต้น และในการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรในหน่วยงานให้เอื้อต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ มีการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมในหลักสูตรต่างๆ เช่น หลักสูตรนักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ หลักสูตรนักบริหารส่งเสริม

การเกษตร (นสก.) เป็นต้น โดยการอบรมในหลักสูตรดังกล่าว มีสาระของเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และได้จัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เช่น คู่มือการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร คู่มือปฏิบัติงาน Smart Officer และ Smart Farmer เป็นต้น

กรมฯ ได้มีคำสั่งปรับปรุงและแบ่งงานภายใน เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่รองรับการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม 2 หน่วยงาน ได้แก่ กลุ่มพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย สังกัดกองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีข้าราชการจำนวน 7 อัตรา โดยมีหน้าที่ศึกษา พัฒนา และสนับสนุนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของหน่วยภาคีและเครือข่าย และกลุ่มส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านสาขาพืชและดินปุ๋ย สังกัดกองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย มีข้าราชการจำนวน 5 อัตรา เพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านอารักขาพืชและการจัดการดินปุ๋ย โดยการบูรณาการการร่วมกับศูนย์บริหารศัตรูพืชและ

หน่วยงานของกรมฯ ในปี พ.ศ. 2558 ได้จัดตั้งสำนักงานโครงการสร้างรายได้และพัฒนาเกษตรกรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้งขึ้น โดยมีข้าราชการจำนวน 11 อัตรา เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ และในการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สอดคล้องตามอำนาจหน้าที่และภารกิจของกรมฯ ได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการกระบวนการมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ เช่น โครงการส่งเสริมพัฒนาองค์กรเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร รวมทั้งการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ของยุวเกษตรกร การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนผู้แทนองค์กรเกษตรกรระหว่างประเทศ กิจกรรมนำผู้นำเยาวชนศึกษาดูงานภายในประเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้แทนภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกรมฯ ในการตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน โดยมีคณะกรรมการจริยธรรมประจำกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 7 ท่าน ซึ่งมาจากผู้แทนภาคประชาชนจำนวน 3 ท่าน เพื่อทำหน้าที่ในการติดตาม/ตรวจสอบ/ประเมินผลการดำเนินงานโครงการ อีกทั้ง จัดทำระบบบริหารความเสี่ยงในการดำเนินงาน เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงของแผนงานโครงการที่จัดขอรับงบประมาณดำเนินงานในแต่ละปี และกำหนดให้หน่วยงานที่อยู่ภายใต้สังกัดกรมต้องดำเนินการควบคุมภายในด้วย

การมีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่างเป็นรูปธรรม

กรมส่งเสริมการเกษตร นำเสนอโครงการตัวอย่างในการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ คือ “โครงการสร้างรายได้และพัฒนาเกษตรกรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง: กรณีการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชนในพื้นที่ตำบลเมืองจันทน์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดน่าน” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและชุมชนเกษตรในช่วงฤดูแล้ง
2. เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของชุมชน เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนจากภัยแล้งในระยะยาว

จากสถานการณ์น้ำในปี พ.ศ. 2557 อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางมีปริมาณน้ำน้อยกว่าในปีที่ผ่านมา ซึ่งคาดหมายได้ว่าในระยะต่อไปอาจเกิดภาวะขาดแคลนน้ำและปัญหาภัยแล้งขึ้นได้ คณะรัฐมนตรี ในการประชุมเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2557 จึงมีมติมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อรองรับปัญหาภัยแล้งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ติดตามสถานการณ์น้ำและภาวะความแห้งแล้งอย่างต่อเนื่อง โดยภัยแล้งที่เกิดขึ้นนี้ นอกจากจะส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถปลูกพืชได้ เกิดการว่างงานและขาดรายได้แล้ว ในระยะยาวยังจะทำให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลงและเกิดผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของชุมชนเกษตร โดยพบว่า มีพื้นที่ทำการเกษตรที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้งจำนวน 3,051 ตำบล ใน 58 จังหวัด ดังนั้น เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรจากการขาดรายได้ในช่วงฤดูแล้ง และเพื่อสร้างโอกาสให้ชุมชนเกษตรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตร ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของชุมชนซึ่งจะเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาภัยแล้งได้ในระยะยาว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร จึงเสนอจัดทำ *โครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง* ซึ่งได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2558 ซึ่งบริหารโครงการโดย คณะกรรมการบริหารโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชน เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้งระดับกระทรวง ที่มีกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นฝ่ายเลขานุการ โครงการดังกล่าว

สนับสนุนให้ชุมชนเกษตรเป็นผู้กำหนดกิจกรรมการเกษตรที่สอดคล้องกับความต้องการ และเป็นผู้บริหารจัดการโครงการให้เกิดผลสำเร็จอันจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรของชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การดำเนินโครงการใน 4 ประเภท ได้แก่

1. การจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชน
2. การผลิตทางการเกษตรและการแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างรายได้ในฤดูแล้งของชุมชน
3. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
4. การจัดการเพื่อลดความสูญเสียผลผลิตการเกษตร

เพื่อขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ กรมส่งเสริมการเกษตร ในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ จึงได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้น เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2558 เพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ ใช้ชื่อว่า “สำนักงานโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง” ใช้ชื่อย่อว่า “สคส.” เพื่อเป็นกลไกหลัก (Key Actor) ในการขับเคลื่อนโครงการว่าเป็นนโยบายสำคัญเร่งด่วนของรัฐบาล ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยทำหน้าที่ประสานงาน สนับสนุน การดำเนินงานโครงการ พร้อมทั้งให้คำปรึกษา แนะนำและแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติให้กับหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งติดตาม รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ

พื้นที่ตำบลเมืองจัง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดน่าน เป็นอีกพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้ง ซึ่งมีจำนวนประชากรที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 5,664 คน ครอบคลุม 11 หมู่บ้านในพื้นที่ โดยลักษณะภูมิประเทศของตำบลเป็นที่ราบสูง ตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายและขวาของแม่น้ำน่าน เป็นระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร และแม่น้ำยาว (สาขาแม่น้ำน่าน) เป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร

แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถนำน้ำจากแม่น้ำสายหลักดังกล่าวมาใช้ได้ เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกอยู่สูงจากแหล่งน้ำ ทั้งนี้ มีแหล่งต้นน้ำสำคัญที่อยู่ในพื้นที่สูง ซึ่งชาวบ้านเห็นมาเป็นเวลานาน อาทิ สระอ้วยเคียน อ่างเก็บน้ำห้วยผึ้ง สระอ่างห้วยฝาย แต่ไม่สามารถนำน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากขาดกระบวนการบริหารจัดการน้ำที่ดี รวมไปถึงระบบส่งน้ำที่ขาดการดูแลรักษา จึงส่งผลให้ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ขาดแคลนไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค และหล่อเลี้ยงระบบการเกษตร

โครงการสร้างรายได้และพัฒนากิจกรรมเกษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง: กรณีการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชนในพื้นที่ตำบลเมืองจันทรา อำเภอยะผิง จังหวัดน่าน เป็นโครงการที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทตัดสินใจในการแก้ปัญหาภัยแล้งของชุมชนเอง โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน และกระตุ้น รวมทั้งอำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้ชาวบ้านร่วมคิด ร่วมจัดทำแผนชุมชน และร่วมตัดสินใจ โดยนำหลักการสำคัญ คือให้ชุมชนเป็นผู้คิด

ลงมือทำ และร่วมบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เป็นภาคีในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการดังกล่าวในพื้นที่ กรมฯ ใช้แนวคิดการจัดการแบบ DSL+M ซึ่งเป็นแนวคิดในการบริหารจัดการร่วมกันโดยคนในท้องถิ่น ที่ค้นพบปัญหาจากความต้องการของตนเอง (Demand) ในการปลูกข้าว ข้าวโพด ฯลฯ ทำให้เกิดการลู่ล่าป่าไม้ ส่งผลให้ป่าไม้ แหล่งน้ำ (Supply) ลดลง ในขณะที่พื้นที่มีระบบกักเก็บน้ำ (Logistics) แต่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ จึงเป็นที่มาของการบริหารจัดการที่คนในชุมชนต้องบริหารจัดการร่วมกัน (Management) และใช้ระบบการสร้างแกนนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) เพื่อเป็นหลักในการเชื่อมต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และให้เกษตรกรและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนในการพัฒนาการเกษตร

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) เป็นแกนกลางของชุมชนในการดำเนินการจัดเวทีชุมชน และพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของโครงการตามที่กลุ่ม/องค์กรเกษตรในชุมชนได้เสนอขอรับการสนับสนุนภายใต้วงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาท สำหรับดำเนินการตามโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหาร ศบกต. มีจำนวนทั้งสิ้นไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน ผู้แทนสถาบันเกษตรกรและ/หรือกลุ่มอาชีพการเกษตรในตำบล ไม่เกิน 2 คน อาสาสมัครเกษตรกรที่มีอยู่ในตำบล จำนวน 1 – 4 คน ผู้แทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง

ในการดำเนินงานโครงการสร้างรายได้ฯ ในตำบลเมืองจันท์ ศบกต. เป็นแกนกลางในการทำหน้าที่ระดมความคิดจากชุมชนโดยกระบวนการเวทีชุมชน และวิเคราะห์ปัญหาหาความต้องการของชุมชน เพื่อเสนอโครงการ

ที่ผ่านความเห็นชอบจากชุมชนในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ เนื่องจากคณะกรรมการบริหาร ศบกด. เป็นผู้แทนจากท้องถิ่นและภาคการเกษตร จึงมีความใกล้ชิดกับชุมชน และรับรู้ถึงสภาพปัญหาทางการเกษตรที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเป็นอย่างดี และเมื่อโครงการของชุมชนได้รับการอนุมัติแล้ว ศบกด. จะทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการจัดสรรงบประมาณให้แก่กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร รวมทั้งกำกับดูแล และติดตามการดำเนินงานโครงการของชุมชน ซึ่งนอกเหนือจากกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วยังมีองค์กร/ภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งในแง่ของการให้คำปรึกษา การให้ความรู้เทคนิคต่างๆ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนด้านแรงงาน ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันท์ บริษัทเอกชน ศูนย์การเรียนรู้โจโก้ โครงการตามยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคการเกษตรและชนบทของจังหวัดน่าน คณะกรรมการป่าชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดน่าน มณฑลทหารบกที่ 38 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาภูเพียง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กองทุนรวมเทใจ อำเภอภูเพียง ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อภูมิภาค จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยดำเนินการ ดังนี้

1. จัดเวทีชุมชนตำบลเมืองจันท์ในการชี้แจงทำความเข้าใจ
2. รวบรวมข้อมูลและสรุปปัญหาความต้องการ
 - 2.1 ศึกษาชุมชนในด้านที่เป็นจุดเด่น จุดด้อยและปัญหาของชุมชน
 - 2.2 กำหนดเป้าหมายการพัฒนาของชุมชน จากการสำรวจตรวจสอบของกองช่างองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันท์เห็นว่าโครงการที่ชุมชนต้องการมีผลกระทบต่อโครงสร้างสันฝาย จึงเสนอให้ปรับใช้ด้วยวิธีแบบระบบกัลกัน้ำ เนื่องจาก

ระดับความสูงและระดับกักเก็บในตัวฝายสูงกว่าระดับของ
คลองส่งน้ำ

- 2.3 กำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนา ดำเนินการตามหลัก
วิชาช่าง เพื่อจัดทำระบบกัลกน้ำ มีนายช่าง อบต. และ
ช่างท้องถิ่นร่วมกันออกแบบกัลกน้ำให้มีความเหมาะสมกับ
พื้นที่ โดยการผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีองค์กร/ภาคีเครือข่าย
ประกอบด้วย สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน สำนักงานเกษตรอำเภอ
ภูเพียง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจัง กองพันทหารม้าที่ 10
ค่ายสุริยพงษ์ จังหวัดน่าน มูลนิธิฮักเมืองน่าน ศูนย์การเรียนรู้ใจ
ประชาชนหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 10 ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ
เพื่อปรึกษาหารือ และหาข้อสรุปกิจกรรม/โครงการร่วมกัน โดยเกิด
ข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินโครงการปรับปรุงและซ่อมแซมคลอง
ส่งน้ำ (กัลกน้ำ) บ้านเมืองจัง หมู่ที่ 5 ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือ
ของคนในชุมชน และนวัตกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น
เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งของชุมชนอย่างยั่งยืน แสดงดังภาพ

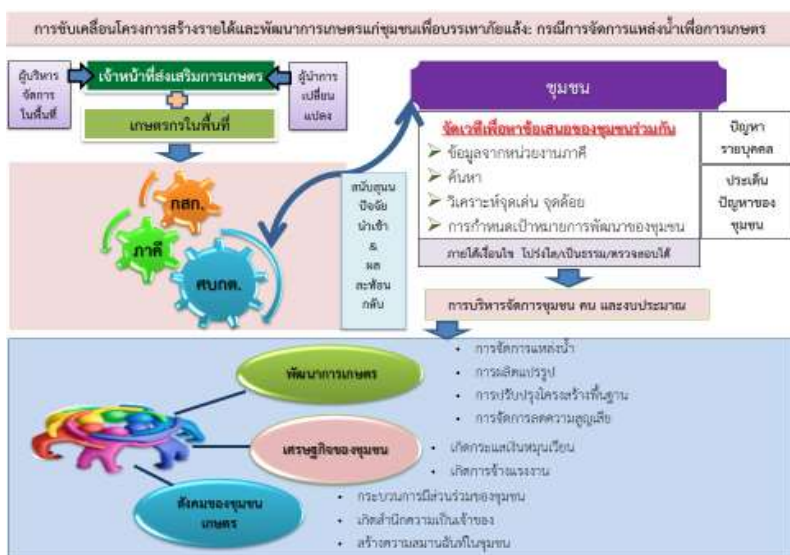
ภาพแสดง : การดำเนินโครงการซ่อมแซมและปรับปรุงคลองส่งน้ำ (กาลักน้ำ)
ภายใต้โครงการสร้างรายได้และพัฒนากิจกรรมแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง

4. กำหนดกลไกในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานโครงการ โดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และ ศบกต. เป็นกลไกในการติดตามการใช้เงินให้เป็นไปตามแผนงานโครงการที่ขอรับการสนับสนุน และมีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำบัญชีแก่ชุมชน การเบิกจ่ายเงิน และตรวจสอบการจัดทำบัญชีของชุมชนให้มีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์เมื่อชุมชนดำเนินงานโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ก่อนรับการตรวจสอบจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน
5. สร้างกลไกในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาระบบกาลักน้ำ โดยมีช่างประจำเพื่อควบคุมดูแลระบบ และจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำมีหน้าที่ในการวางแผน ระเบียบ การใช้น้ำ โดยมีการจัดประชุมและมีมติร่วมกันให้สมาชิกถือปฏิบัติตามทั้งในเรื่องของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกฎระเบียบการใช้น้ำ การบำรุงรักษา และแนวทางการใช้น้ำ ทั้งนี้

ยังมีการกำหนดให้ประธานกลุ่มเรียกประชุมสมาชิก เพื่อกำหนด
แนวทางการใช้น้ำ หากปริมาณน้ำของอ่างเก็บน้ำลดน้อยลงจนอาจ
กระทบกับการทำนาในฤดูถัดไป

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

- มีพื้นที่ปลูกพืชหลังนาเพิ่มขึ้น 77 ไร่ เกษตรกร จำนวน 25 ราย และสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 20,000 บาทต่อครัวเรือน ต่อฤดูกาลผลิต (คือ การปลูกพืชล้มลุกหรือพืชไร่ ในพื้นที่ที่ว่างเว้นจากการทำนา ปลูกได้ปีละ 1 ครั้งหรือ 1 ฤดูกาลผลิต ซึ่งก่อนมีโครงการไม่สามารถปลูกพืชหลังนาได้เลยเพราะไม่มีน้ำ)

2. ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นจากเดิม 480 กิโลกรัม/ไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 666 กิโลกรัม/ไร่ ผลผลิตเพิ่มขึ้น 186 กิโลกรัม/ไร่ สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 2,232 บาท/ไร่ (ราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ย 12 บาท/กิโลกรัม)
3. เป็นแหล่งอาหารและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่จากการทำปศุสัตว์และการประมงขนาดเล็ก
4. พื้นที่ป่าไม้ของชุมชนเพิ่มขึ้นจำนวน 108 ไร่ และได้รับการดูแลโดยชุมชน หลังจากที่ได้ดำเนินโครงการซ่อมแซมและปรับปรุงคลองส่งน้ำบ้านเมืองจั่งและโครงการนาแลกป่า

5. เกิดนวัตกรรมในการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมในพื้นที่
6. เกิดการพัฒนาต่อยอดโครงการ เช่น
 - โครงการน้ำแลกป่า โดยมีภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่นและเอกชน ร่วมวางแผนกับชุมชนเพื่อฟื้นคืนป่า

- โครงการบ่อพวง ถังกักเก็บน้ำและระบบท่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยก่อสร้างบ่อพวง และท่อส่งน้ำความยาว 8 กิโลเมตร และถังกักเก็บน้ำ
- โครงการคืบปานาน โดยร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 83 พรรษา ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2558

7. เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความเป็นเจ้าของ เกิดความรักและหวงแหน เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ท้องที่ ภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมใช้ประโยชน์

ปัจจัยความสำเร็จของโครงการ

1. การใช้ทางเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำ
2. ชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความเป็นเจ้าของ เกิดความรักและหวงแหน เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ท้องที่ ภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมใช้ประโยชน์
3. มีทีมพี่เลี้ยงจากส่วนราชการและท้องถิ่นต่างๆ เช่น นายช่าง อบต. ศบกด. และชุดปฏิบัติการมวลชน มณฑลทหารบกที่ 38 ให้ข้อมูล คำปรึกษา ติดตามและกำกับวิธีสร้างความมั่นใจกับชุมชน
4. ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนมีความสามัคคีและมีความเข้มแข็ง

ภาพกิจกรรม

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริม และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุมป้องกันพื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมที่มีอยู่ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหน และการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน

วิสัยทัศน์

องค์กรนำในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

อำนาจหน้าที่

1. อนุรักษ์ คุ้มครอง ดูแล รักษาทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าให้สมบูรณ์ และสมดุลตามธรรมชาติ โดยให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ที่เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. ฟื้นฟู แก้ไขความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศในพื้นที่ป่าไม้
3. ควบคุม กำกับดูแล ป้องกันการบุกรุก การทำลายป่า และการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและ
คุ้มครองสัตว์ป่า และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

4. ศึกษา วิจัย และพัฒนาวิธีการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ และการฟื้นฟู
ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ
5. กำหนดมาตรการ และมาตรฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การบริหาร
จัดการ และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
6. บริการข้อมูลสารสนเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านป่าไม้
7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม
หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ความสามารถในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ให้ความสำคัญ และ
ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง
โดยได้มีการเปลี่ยนวิสัยทัศน์ จาก “ผืนป่าหลากหลาย สัตว์ป่ามากมาย ป่าไม้
ยั่งยืน” เป็น “องค์กรนำในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยการมีส่วนร่วม
อย่างยั่งยืน” หลังจากได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการ
แบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2558 และเพื่อให้การทำงานสอดคล้องกับแนวทาง
ส่งเสริมการมีส่วนร่วม กรมได้กำหนดพันธกิจ ในข้อที่ 3 ว่า “บริหารจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยการมีส่วนร่วม บนพื้นฐานเทคโนโลยีที่เหมาะสม”
และกำหนดตัวชี้วัดระดับความสำเร็จของการบริหารจัดการผืนป่าอนุรักษ์
อย่างมีส่วนร่วม เป็นตัวชี้วัดระดับองค์กร รวมทั้งจัดทำยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม
การจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2555 – 2559 โดยผู้บริหาร
มีการสื่อสารทิศทางนโยบายในการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม
ในการจัดการพื้นที่คุ้มครองที่ชัดเจน ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์
www.dnp.co.th คู่มือ แผ่นพับ หนังสือสั่งการ งานแถลงข่าว เป็นต้น

กรมฯ มีการจัดการองค์ความรู้ โดยมีประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสังเคราะห์ความรู้และสรุปบทเรียนการดำเนินงานของคณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครอง (Protected Area Committee: PAC) พื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกภาคตะวันตก ภาคเหนือ ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้มีการนำความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของ PAC มาใช้ประกอบในการบริหารราชการ รวมทั้ง จัดทำคู่มือหรือแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรของหน่วยงานเพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ ได้แก่ คู่มือการมีส่วนร่วมและการจัดการความขัดแย้งในผืนป่าตะวันตก โดยมอบหมายความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมของกรมฯ ให้กับส่วนนโยบายและแผน สำนักแผนงานและสารสนเทศ ส่วนอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า และส่วนจัดการพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า นอกจากนี้ มีการติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครองที่ผ่านมา เพื่อถอดบทเรียน และเพื่อพิจารณาถึงกรอบบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครองที่ใช้เป็นกลไกในกระบวนการทำงานด้านการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้คณะกรรมการที่ปรึกษาฯ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน อีกทั้ง เป็นการเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานของคณะกรรมการที่ปรึกษา โดยมีช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารหรือสนับสนุนข้อมูลที่จำเป็นต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการของภาคประชาชน เช่น การจัดประชุม PAC กลุ่มป่า รายไตรมาส และช่องทางทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน เป็นต้น

ในการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความโปร่งใสในการบริหารราชการ โดยกรมฯ ได้จัดทำแผนป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และส่งเสริมคุ้มครองจริยธรรม 3 ปี มีการแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบและส่งเสริมคุ้มครองจริยธรรม และมีประกาศ เรื่องแนวทางวิธีการรับข้อร้องเรียนและวิธี

พิจารณาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับจริยธรรม ข้าราชการพลเรือน พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งถือเป็นการวางระบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในการดำเนินงานโครงการหรือการบริหารงานของหน่วยงานที่ชัดเจน นอกจากนี้ กรมฯ ได้จัดทำแผนบริหารความเสี่ยง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ซึ่งครอบคลุมในเรื่องความเสี่ยงในการทุจริตคอร์รัปชันระบบควบคุมภายใน ที่เป็นการสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน

กรมฯ จัดทำแผนจัดการกลุ่มป่า ซึ่งเป็นการขยายผลจากโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วมในผืนป่าตะวันตก (อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี) โดยตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินการใน 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) กลุ่มป่าผญาเย็น – เขาใหญ่ 2) กลุ่มป่าตะวันออก (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน) และ 3) กลุ่มป่าแก่งกระจาน (อุทยานแห่งชาติกุยบุรี) โดยมีการประยุกต์ใช้โมเดลของโครงการดังกล่าวให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ แต่ยังคงดำรงองค์ประกอบที่สำคัญไว้ คือ การมีองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเช่นเดียวกับกลุ่มป่าตะวันตก

การมีส่วนร่วมในการบริหารราชการอย่างเป็นรูปธรรม

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช นำเสนอโครงการตัวอย่างในการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ คือ “โครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณแนวกันชนในพื้นที่กลุ่มป่าดงผญาเย็น-เขาใหญ่ กลุ่มป่าตะวันออก และกลุ่มป่าแก่งกระจาน” โดยนำรูปแบบหรือแนวทางการดำเนินงานของโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วมในผืนป่าตะวันตก (อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี) ไปสู่การขยายผลการดำเนินงานใน 3 พื้นที่ ดังนี้

1. กลุ่มป่ามรดกโลกดงพญาเย็น – เขาใหญ่
2. กลุ่มป่าตะวันออก (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน)
3. กลุ่มป่าแก่งกระจาน (อุทยานแห่งชาติกุยบุรี)

โดยในการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดการคุ้มครองผืนป่าโดยธรรมชาติให้เป็นผืนป่าเดียวกัน
ทั้งผืน คือ Forest Complex
2. เพื่อนำรูปแบบการจัดการแบบคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยาน
แห่งชาติ ที่ใช้หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากผืนป่า
ตะวันตกไปเป็นต้นแบบขยายผลในพื้นที่ 3 ผืนป่า (กลุ่มป่า
ดงพญาเย็น – เขาใหญ่ กลุ่มป่าตะวันออก และกลุ่มป่าแก่งกระจาน)
3. เพื่อให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่าง 3 ผืนป่า
(กลุ่มป่าดงพญาเย็น – เขาใหญ่ กลุ่มป่าตะวันออก และกลุ่มป่า
แก่งกระจาน) โดยเฉพาะการจัดการปัญหาเรื่องช้างป่า ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ

จากปัจจัยในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร
ส่งผลให้มีการขยายพื้นที่ทำกินและการรุกป่าในเขตพื้นที่ป่า เป็นเหตุให้ปริมาณ
พื้นที่ป่าไม้ของประเทศต้องลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่าไม้
อยู่จริงไม่ถึงร้อยละ 30 จากพื้นที่ป่าไม้ของประเทศที่มีกว่าร้อยละ 53 ในปี
พ.ศ. 2503 ประกอบกับในอดีตที่ผ่านมา การดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกัน
รักษาทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทยเป็นการดำเนินการ โดยภาครัฐเพียงลำพัง
เป็นส่วนใหญ่ โดยไม่ได้เปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นของสังคมที่เกี่ยวข้องเข้ามา
มีส่วนร่วมในการปกป้อง และอนุรักษ์ผืนป่าอย่างเป็นรูปธรรม

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ให้ความสำคัญในการ
บริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม โดยพื้นที่อนุรักษ์ ประกอบด้วย อุทยาน

แห่งชาติ และ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยเปิดให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติ และคณะกรรมการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า คือ “คณะกรรมการระดับพื้นที่ (Protected Area Committee: PAC)” โดยการดำเนินการโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วมในผืนป่าตะวันตก ซึ่งได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา สรุปการดำเนินงาน ดังนี้

1. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ คุ้มครอง และรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของผืนป่า ผ่านกลไกคณะกรรมการ PAC ที่มีผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เขตผืนป่าตะวันตก

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาสังคม ได้แก่ มูลนิธิสืบนาคะเสถียร เข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทขององค์กรที่เป็นกลไกหรือตัวกลางที่คอยเชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่กรมอุทยานฯ กับชุมชน โดยมูลนิธิสืบนาคะเสถียรเป็นกลไกหลักในการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชน เจ้าหน้าที่กรมอุทยานฯ และมูลนิธิสืบนาคะเสถียรซึ่งฐานข้อมูลชุมชนฯ ดังกล่าว จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำตัวแบบการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และนำมาเป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาในผืนป่าตะวันตก

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยมีการจัดตั้งจุดสกัดประตูป่า ซึ่งเกิดจากมติที่ประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ที่มีความเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการทำงานของคณะกรรมการ

ที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ให้มีการจัดสถานที่เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงร่วมกันสร้างจุดสกัดบริเวณทางแยกขึ้น และให้ใช้ชื่อจุดสกัดว่า “ประตูป่า” เพื่อรักษาป่าต้นน้ำ ของชุมชน อย่างเป็นทางการ

4. การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยร่วมกับมูลนิธิสืบนาคะเสถียรในการพัฒนาต้นแบบการเรียนรู้ของชุมชน โดยสร้างบุคคลต้นแบบ ได้แก่ ครูไกร มานิตย์ ครูบุญมา ดาวเรือง และครูไพรัช ศรีเริ่มสกุล เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การมีวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับผืนป่า และต้นแบบในการนำไปขยายผลต่อไป

กรมอุทยานฯ ซึ่งมีบทบาทเป็นกลไกหลัก (Key Actor) ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ได้นำแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบหุ้นส่วน (Partnership) ที่ให้การสนับสนุนในพื้นที่ผืนป่าตะวันตกดังกล่าวไปขยายผลใน 3 พื้นที่ โดยปรับใช้ตามความเหมาะสมของบริบทในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานในพื้นที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งในการขยายผลการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ใน 3 พื้นที่ สรุปการดำเนินงานดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มป่า เพื่อให้เป็นตัวกลาง ทำหน้าที่เชื่อมโยงและประสานความร่วมมือจากชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เช่นเดียวกับที่ผืนป่าตะวันตกมีมูลนิธิสืบนาคะเสถียร เป็นตัวกลาง สรุปดังนี้

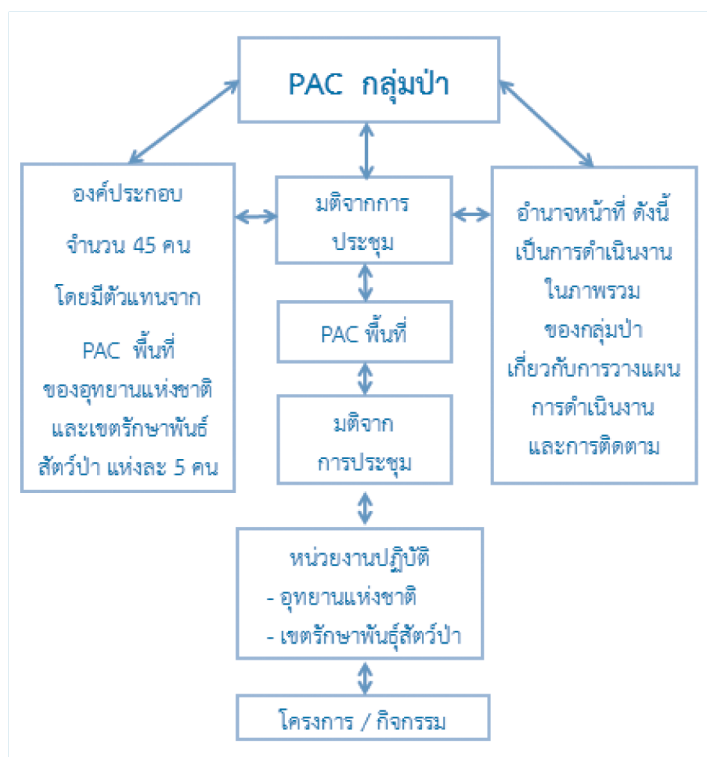
แต่เดิมคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติ และคณะกรรมการที่ปรึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีการวางแผนและการดำเนินงานร่วมกัน แต่เนื่องจากอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ใช้กฎหมายคนละฉบับ อีกทั้ง หลักการในการบริหารพื้นที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องมองการบริหารเป็น

ภาพรวมของกลุ่มป่า เป็นเหตุให้ต้องจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่าขึ้น เพื่อวางแผน และดำเนินการในภาพรวม

กลุ่มป่า ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่เดิมใช้คณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติ และคณะกรรมการที่ปรึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในการวางแผนและการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม แต่เนื่องจากอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ใช้กฎหมายคนละฉบับ ในการปฏิบัติงาน คือ อุทยานแห่งชาติใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 อีกทั้งหลักการในการบริหารพื้นที่แตกต่างกัน อุทยานแห่งชาติ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชน แต่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามุ่งเน้นการดูแล อนุรักษ์สัตว์ป่า และถิ่นอาศัยของสัตว์ป่า เป็นหลัก แต่ผืนป่าติดต่อกันเป็นผืนป่าใหญ่ผืนเดียวกัน สัตว์ป่าไม่สามารถแยกแยะ ได้จึงจำเป็นต้องมองการบริหารเป็นภาพรวมของกลุ่มป่า เป็นเหตุให้ต้องจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่าขึ้น เพื่อวางแผน และดำเนินการในภาพรวม โดยส่งมติของคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่าไปยังคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติ และคณะกรรมการที่ปรึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ไปพิจารณา และมอบหมายให้อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไปดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ในการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ในพื้นที่ ได้แก่ ผู้แทนฝ่ายปกครองส่วนภูมิภาค เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ผู้แทนฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ฯลฯ ผู้แทนหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานเกษตร ครุ หน่วยงานที่ดิน หน่วยงานพัฒนากร หน่วยงานการท่องเที่ยว หน่วยงานตำรวจ หน่วยงานประมง ผู้แทนหน่วยงานในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อื่น ๆ

ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยไฟฟ้า หน่วยต้นน้ำ หน่วยป้องกันรักษาป่าฯ สถานีวิจัยฯ และพื้นที่คุ้มครองข้างเคียง ฯลฯ ผู้แทนอุทยานแห่งชาติ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นั้น ๆ ตามโครงสร้างการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่า คณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติ คณะกรรมการที่ปรึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ เช่น การแก้ไขปัญหาจราจรร่วมกับตำรวจ การรักษาความปลอดภัยร่วมกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) โครงการมัคคุเทศก์น้อยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นต้น

ทั้งนี้ บทบาทหน้าที่คณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่า ตามแนวทางการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครอง ให้ยึดถือตามแนวการจัดตั้งคณะกรรมการระดับพื้นที่ PAC และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนในการบริหารจัดการพื้นที่ผืนป่า ให้คำปรึกษา แนะนำ จัดทำหรือทบทวนแผนการจัดการ พื้นที่คุ้มครอง ให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้คำปรึกษา แนะนำ จัดหาทุนเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ และแต่งตั้งอนุกรรมการในระดับพื้นที่ตามความเหมาะสม
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้คำปรึกษา แนะนำและสนับสนุนกิจกรรมเพื่อการคุ้มครอง ดูแลรักษา ประสานการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมการพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่กลุ่มป่า ตลอดจนพื้นที่แนวกันชนบริเวณรอบพื้นที่คุ้มครองการจัดการแสดงความคิดเห็นของภาครัฐ และเอกชนเกี่ยวกับนโยบายและที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่คุ้มครอง การบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน การจัดตั้งองค์กรชุมชน

เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างระบบเครือข่าย การดำเนินกิจกรรมที่เอื้อต่อการจัดการพื้นที่คุ้มครอง และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การประชาสัมพันธ์เรื่องการอนุรักษ์กับการมีส่วนร่วมให้แก่สาธารณชน พิจารณาจัดทำข้อตกลงกฎกติกาของชุมชน พิจารณาการดำเนินงานพัฒนา ชุมชนในพื้นที่คุ้มครอง เสนอความเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขการดำเนินงานของพื้นที่คุ้มครอง รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างยั่งยืน

3. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ให้คำปรึกษา แนะนำ การติดตามและประเมินผลในการปฏิบัติงานของหน่วยงานตามที่กำหนดในแผนของอุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือโครงการใด ๆ และอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานติดตามและประเมินผล
 4. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษามอบหมาย โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชให้ปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ หรือหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแล้วแต่กรณี เป็นประธานคณะทำงาน
 5. ดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมายจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
2. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ และคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สรุปในแต่ละพื้นที่ ดังนี้

2.1 กลุ่มป่ามรดกโลกดงพญาเย็น - เขาใหญ่

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,353,471.53 ไร่ ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2505 นับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทยที่มีการจัดการแบบ อุทยานแห่งชาติ อีกทั้ง ยังได้รับสมญานามว่าเป็นอุทยานมรดกของกลุ่มประเทศ อาเซียน เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าเป็นอุทยานที่สำคัญของโลก ซึ่งได้รับประกาศ ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติภายใต้ชื่อ “กลุ่มป่ามรดกโลก ดงพญาเย็น - เขาใหญ่” กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำหนดให้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีพันธกิจโดยมุ่งเป้าหมาย 3 ประการ คือ ประการที่ 1 เพื่อคุ้มครองดูแลทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพื้นที่ธรรมชาติ ที่มีความโดดเด่น รวมทั้งทรัพยากรที่หายากในพื้นที่ เช่น พืช สัตว์ ทิวทัศน์ ที่สวยงามมิให้เสื่อมสภาพหรือถูกบุกรุกทำลาย ประการที่ 2 เพื่อให้เป็นสถานที่ สำหรับการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของนักเรียน นักศึกษา และ ประชาชนทั่วไป รวมทั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางธรรมชาติสำหรับผู้สนใจทั่วไป และประการที่ 3 เพื่อบริการด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป

เขตผืนป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ แต่เดิมที่ผ่านมามีอุทยานฯ ใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเข้มงวด จนไม่มีผู้ใดที่จะเข้ามาครอบครองพื้นที่ ตัดไม้ และล่าสัตว์ แต่เมื่อเวลาล่วงเลยมาการบังคับใช้กฎหมายมีข้อผ่อนผันมากขึ้น ประชาชนบางส่วนไม่เกรงกลัวกฎหมาย กล้าที่จะกระทำผิดกฎหมาย และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีอยู่จำนวนจำกัด ไม่สามารถตรวจหรือปราบปรามได้อย่างครอบคลุม และประชาชนในพื้นที่เห็นว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ในอดีตที่มีความเข้มงวดและขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงไม่ได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลเป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องทำงานมากขึ้น ดังนั้น การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นปัจจัยหลักที่ต้องเร่งดำเนินการ และน่าจะเป็นผลดีที่สุดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ดังนั้น กรมอุทยานฯ จึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการผืนป่า กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ซึ่งจำแนกการบริหารจัดการออกเป็นพื้นที่อนุรักษ์จำนวน 4 อุทยานแห่งชาติ และ 1 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ “คณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่ามรดกโลกดงพญาเย็น - เขาใหญ่” จะเป็นจุดเชื่อมโยงแต่ละพื้นที่เข้าด้วยกัน และจะเป็นกลไกสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มป่าในเชิงมหภาคมากยิ่งขึ้น ซึ่งหากมีกรณีปัญหาที่ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นหารือในเวทีของคณะกรรมการที่ปรึกษาของพื้นที่อนุรักษ์แต่ละแห่งนั้น จะสามารถประสานงานหรืออำนวยความสะดวกในการแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่ง แต่หากปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องในระดับนโยบาย อาจจำเป็นต้องอาศัยคณะกรรมการที่มีศักยภาพและระดับความสำคัญสูงที่ขึ้นเพื่อเป็นตัวกลางในการช่วยพิจารณาแนวทางการ

บริหารจัดการพื้นที่ โดยเฉพาะการทำหน้าที่เป็นกลไกการประสานการจัดการเชิงพื้นที่แบบกลุ่มป่า บูรณาการด้านงบประมาณของพื้นที่กลุ่มป่า และเป็นกลไกในการประสานความร่วมมือ รวมทั้ง สร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้การบริหารจัดการพื้นที่สามารถดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแผนการจัดการกลุ่มป่ามรดกโลกดงพญาเย็น - เขาใหญ่ นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ใช้มิติจากการประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแนวทางสร้างความร่วมมือจากหลายองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น มูลนิธิพิทักษ์เขาใหญ่ มูลนิธิฟรีแลนด์ สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า (WCS) คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีกทั้ง องค์กร สมาคม ชมรมในพื้นที่อีกมากมายทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวและนันทนาการ และการศึกษาวิจัยทางวิชาการ ประสบความสำเร็จด้วยดี ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติ ให้เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่ามรดกโลกดงพญาเย็น - เขาใหญ่

2) การสร้างการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว ด้วยพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีฐานะเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ จึงมีนักท่องเที่ยวล้นหลามอย่างมากมาย และมีภาคเอกชนทั้ง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสระบุรี จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดนครนายก ประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวรายล้อมพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงนำแนวทางจากผืนป่าตะวันตกในเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนมาปรับใช้ในการสร้างแกนกลาง โดยสร้างการร่วมกลุ่มของภาคธุรกิจการท่องเที่ยว “สมาคมท่องเที่ยวเขาใหญ่” เพื่อเป็นแกนกลางในการเชื่อมประสานให้เกิดความเข้าใจ และดำเนินการไปในแนวทางเดียวกันระหว่างผู้ประกอบการกับเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความเข้าใจกัน และหันมาร่วมมือทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่น

มีอาชีพกับธุรกิจการท่องเที่ยว ไม่เข้าไปบุกรุกป่าและทำให้คนสามารถอยู่กับป่า
ช่วยดูแลรักษาป่า

3) การสร้างการมีส่วนร่วมด้านการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า
จากปัญหาการลักลอบตัดไม้หอม ไม้พะยุง กลุ่มป่าดงพญาเย็น – เขาใหญ่
นำแนวทางการลาดตระเวนแบบมีส่วนร่วมของป่าตะวันตกมาขยายผลในรูปแบบ
การลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (SMART PATROL) ใช้ในการป้องกันการตัดไม้
ทำลายป่า ทำให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ และแก้ไข
ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างได้อย่างเป็นผล

4) การสร้างต้นแบบการเป็นศูนย์เรียนรู้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
ได้นำแนวทางการสร้างต้นแบบเพื่อศูนย์การเรียนรู้จากผืนป่าตะวันตก
มาขยายผล โดยร่วมกับ โรงเรียนเขาใหญ่พิทยาคม ที่ร่วมกันจัดทำ
หลักสูตรท้องถิ่น และมีเจ้าหน้าที่จากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เข้าไปช่วยสอน
ในทุกสัปดาห์ เพื่อเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ต้นแบบสำหรับนำไปขยายผลต่อไป

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. เกิดสมาคมท่องเที่ยวเขาใหญ่ ที่เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อน
การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการอย่างมีส่วนร่วม
ที่มีหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรม
การท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และมีการร่วมกัน
จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความตระหนักและสำนึก
ในการร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
และวางแผนเส้นทางการท่องเที่ยว จัดให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
เป็นศูนย์กลางของเส้นทาง โดยจัดทำโครงการ “Khaoyai Color
Street Project” หรือ “เขาใหญ่มหัศจรรย์เส้นทางแห่งสีสัน”
ซึ่งจะปลูกต้นไม้ให้ดอกสีสวยงามในแต่ละฤดูกาล เช่น คุณสีชมพู

คุณสีขาว คุณสีม่วง คุณสีแดง รวงผึ้ง ชัยพลฤกษ์ แคลร์ริง หรือพันธุ์อื่น
ที่เหมาะสม บริเวณริมถนนหลวงซึ่งเป็นเส้นทางที่ประชาชนใช้สัญจร
ไปอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยไม่ทำลายระบบนิเวศทางธรรมชาติ
ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2. เกิดโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ที่เป็นต้นแบบในการมีหลักสูตรส่งเสริม
ศักยภาพสู่ความเป็นเลิศ รายวิชาเพิ่มเติมธรรมชาติศึกษากับเขาใหญ่
กลุ่มสาระเรียนรู้วิทยาศาสตร์
3. เกิดการลาดตระเวนแบบมีส่วนร่วม SMART PATROL เพื่อตรวจสอบ
พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อย่างสม่ำเสมอ ครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่
และต่อเนื่องตลอดทั้งปี ร่วมกับมูลนิธิฟรีแลนด์ เพื่องานป้องกัน
และปราบปรามการกระทำผิดต่อทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
4. มีฐานข้อมูลที่ได้จากการลาดตระเวน ซึ่งสามารถนำไปสู่
การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในปีต่อไป
5. พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รับการคุ้มครอง ดูแลรักษา
ทรัพยากรธรรมชาติ มิให้ถูกบุกรุกทำลายลดแรงกดดัน ความขัดแย้ง
ระหว่างชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยโดยรอบอุทยานแห่งชาติ และชุมชน
ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาเฉพาะด้าน/
ตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้
6. มีแหล่งท่องเที่ยว ที่มีขีดความสามารถในการรองรับการเข้ามา
ใช้บริการการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมนันทนาการ และ
การพักผ่อนหย่อนใจ พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในพื้นที่โดยรอบ
และใกล้เคียง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

7. เกิดการยอมรับ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานฯ กับชุมชน ในการร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้อย่างยั่งยืน

ภาพกิจกรรม

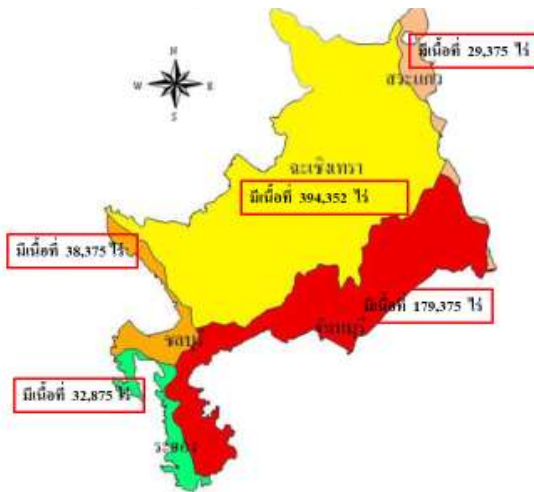
2.2 กลุ่มป่าตะวันตก (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดสระแก้ว จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดชลบุรี ทิศเหนืออยู่ในท้องที่อำเภอท่าตะเกียบ

อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอวน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ทิศใต้อยู่ในท้องที่อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง และอำเภอกง่างาม จังหวัด จันทบุรี ทางตอนใต้ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ติดต่อกับอุทยาน แห่งชาติเขาสิบห้าชั้น และอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา – เขาวง ทิศตะวันออก อยู่ในท้องที่อำเภอวน้ำเย็น และกิ่งอำเภอวน้ำสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ติดกับเขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว ทิศตะวันตกอยู่ในท้องที่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัด ฉะเชิงเทรา และอำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขา อ่างฤๅไน มีเนื้อที่ทั้งหมด 674,352 ไร่ คิดเป็น 1,079 ตารางกิโลเมตร

**เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน
ครอบคลุมพื้นที่ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด (ภาคตะวันออก)**

ปัญหาใหญ่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน คือ มีกลุ่มคนอพยพ มาบุกเบิกตั้งรกราก และจับจองที่ดินทำกิน และปลูกสร้างบ้านเรือนในบริเวณ ป่าเสื่อมโทรมในเขตบ้านนาอีสาน หมู่ที่ 16 ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีการทำการเกษตรด้วยระบบการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว

เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ปอ และข้าว เป็นต้น และโดยที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอ่างฤๅไนมีช้างป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ประสบปัญหาช้างป่าออกนอกพื้นที่ทำให้พืชผลทางการเกษตรของชาวบ้านได้รับความเสียหาย เจ้าหน้าที่และชาวบ้านล้มตายนับสิบราย ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชนมีสูงมากเนื่องจากเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์ป่าโดยเฉพาะช้างป่าให้ปลอดภัย ในขณะที่ชุมชนต้องรักษาทรัพย์สินและชีวิตเช่นกัน

กรมอุทยานฯ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (PAC) กลุ่มป่าตะวันออก เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2558 และคณะกรรมการฯ ได้มีมติให้จัดตั้งสมาคมอนุรักษ์กลุ่มป่าตะวันออกในปี 2559 ซึ่งมาจากภาคประชาชน และเป็นแกนกลางในการทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชน โดยมีส่วนร่วมในการจัดหาทุนเพื่อให้ความช่วยเหลือในการบริหารจัดการกลุ่มป่าตะวันออกอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ มูลนิธิอนุรักษ์ปารอยต่อ 5 จังหวัด ซึ่งมี พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ เป็นประธาน

นอกจากนี้ มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ “บ้านนาฮีสาน” ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ในพื้นที่รอยต่อของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เพื่อเป็นต้นแบบหรือตัวอย่างในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน โดยมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ค้นหาและเข้าใจตัวเอง สร้างสวัสดิการชุมชนและดำรงชีวิตโดยไม่ต้องไปเพิ่มภาระให้กับป่า ซึ่ง “บ้านนาฮีสาน” เป็นสมาชิกหนึ่งของเครือข่ายป่าชุมชนภาคตะวันออก และเป็นแบบอย่างในการมาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชนต่าง ๆ รวมถึงสถานศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน สามารถสรุปบทเรียนด้วยตัวเอง และปรับเปลี่ยนจากชุมชนที่อ่อนแอสิ้นหวัง พลิกฟื้นมาสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง และมีแนวทางการจัดการอย่างยั่งยืน ที่เป็นต้นแบบของกระบวนการแก้ไขปัญหาช้างป่าที่ออกหากินในพื้นที่ของประชาชนรอบเขตอุทยาน

การส่งเสริมการลาดตระเวนแบบมีส่วนร่วม ในการป้องกันรักษาป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน โดยในการลาดตระเวน มีหน่วยพิทักษ์ป่า 14 หน่วย มีการลาดตระเวนอย่างน้อย 4 ครั้ง/เดือน และมีการประชุม การลาดตระเวนประจำในแต่ละเดือน โดยใช้โปรแกรม SMART PATROL ในการบริหารจัดการพื้นที่ พร้อมทั้งการวางแผนที่ดี นำไปสู่การป้องกันพื้นที่ ไม่ให้ถูกบุกรุก และทำลาย เช่น การตัดไม้ การล่าสัตว์ การบุกรุกพื้นที่ การหาของป่า โดยในการลาดตระเวนจะมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมในการลาดตระเวน เช่น ทหารพรานกองร้อยทหารพรานที่ 1306 ตำรวจประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ สก.7 (ไพรจิตร) ชุดเฉพะกิจ กอ.รมน. จังหวัดสระแก้ว เป็นต้น

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาช้างป่าออกหากิน ในพื้นที่ของประชาชน ในรอบเขตอุทยาน โดยชุมชนหาทางออกด้วยการปรับเปลี่ยนตัวเอง มีการศึกษาดูงานเพื่อปรับรูปแบบการเพาะปลูก ไม่โทษช้างป่า ที่ออกหากินเพียงอย่างเดียว รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้เกิด การพึ่งพาตัวเอง
2. เกิดแหล่งเรียนรู้เครือข่ายวนเกษตรภาคตะวันออก เกิดกระบวนการ จัดการพืชผักท้องถิ่นและสมุนไพรพื้นบ้านในระบบวนเกษตรที่เน้น ความหลากหลายทางชีวภาพและโครงสร้างของสังคมพืช
3. เกิดองค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการและกิจกรรมต่าง ๆ สร้างเป็น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ซึ่งช่วยสร้างนิสัยการออมและการแบ่งปัน กันอย่างเอื้ออาทรและเท่าเทียม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ในการพึ่งพาตนเอง ด้วยฐานทรัพยากรและทุนทางสังคม

4. มีคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่และชุมชนใช้ในการตอนช้างกลับเข้าสู่
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน โดยเจ้าหน้าที่ที่ออกตระเวน
ให้ความรู้แก่ชุมชนรอบพื้นที่ จากการปฏิบัติตามคู่มือทำให้เจ้าหน้าที่
และชาวบ้านรอดชีวิตจากการเผชิญหน้ากับช้างป่า และสามารถ
ผลักดันช้างป่ากลับพื้นที่อย่างปลอดภัย
5. ไม่มีข้อพิพาท หรือปัญหาช้างป่าสร้างความเสียหาย ในพื้นที่ชุมชน

ภาพกิจกรรม

2.3 กลุ่มป่าแก่งกระจาน (อุทยานแห่งชาติกุยบุรี)

กลุ่มป่าแก่งกระจาน เป็นผืนป่าขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในแนวเทือกเขาตะนาวศรีมีพื้นที่ครอบคลุม 3 จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี และ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบไปด้วยพื้นที่อุทยานแห่งชาติ 4 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อีก 1 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติกุยบุรี อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน และ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี ซึ่งมีพื้นที่รวมกันทั้งหมดกว่า 290,000 ไร่ เป็นกลุ่มป่าที่ใกล้ชิดกับกลุ่มป่าตะวันตก แต่ปัญหาใหญ่ มีทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน สิ่งที่คล้ายคลึงกันก็คือ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับช้างป่าที่ออกหากินนอกพื้นที่ สร้างความเสียหายให้กับพืชผลของเกษตรกร หรือสร้างอันตรายให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ที่ช้างป่าออกหากิน

จากการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่ามรดกโลก ดงพญาเย็น-เขาใหญ และการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่าตะวันออก กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จึงขยายผลการจัดการกลุ่มป่าไปยังกลุ่มป่าแก่งกระจาน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่าแก่งกระจาน มีการดำเนินการคู่ขนานกันไปกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ เครือข่ายอนุรักษ์สัตว์ป่ากุยบุรี (Power of Kuiburi) เป็นแกนกลางในการประสานความร่วมมือ ซึ่งเครือข่ายอนุรักษ์สัตว์ป่ากุยบุรีให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีการเตรียมพร้อมในการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่าแก่งกระจาน ที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างเข้มข้น ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อันจะนำไปสู่คณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่าแก่งกระจานอย่างเป็นทางการต่อไป ทั้งนี้ คณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มป่า จะเป็นแกนกลางในการจัดประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง เพื่อหารือแนวทางและวางแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม เช่น ปัญหาการลักลอบตัดไม้ ปัญหาพื้นที่ทับซ้อน ปัญหาปศุสัตว์ ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ ปัญหาสัตว์ป่า ฯลฯ และมีรายงานผลการประชุมและผลการปฏิบัติงานให้กรมอุทยานฯ ทราบ

การส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยการเที่ยวชมช้างป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากุยบุรี เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้น ซึ่งชุมชนได้ปรับบ้านของตนเองให้นักท่องเที่ยวพักร่วมกัน และเรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมของคนในชุมชนและกระจายรายได้ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานและกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสมกับกิจกรรมนั้นๆ พร้อมทั้ง ร่วมกันกำหนด กฎ กติกา ระเบียบของกลุ่ม วาระการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน เกิดกลุ่มผลิตภัณฑ์จากสับปะรดขึ้นในปี พ.ศ. 2559 เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับ

ชุมชนและให้ชุมชนได้หันมาช่วยอนุรักษ์ช้างป่า และเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุที่มีในท้องถิ่น ถือว่าเป็นการปรับเปลี่ยนความขัดแย้งในประเด็นช้างป่ามาเป็นใช้ช้างป่าให้เป็นทรัพยากรในการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าและการพักแรม ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกับช้างป่าได้อย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

นอกจากนั้น ได้มีการสร้างต้นแบบบ้านรวมไทยและบ้านย่านซื่อเป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้ ในเรื่องการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับช้างป่า และนำการลาดตระเวนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวทาง SMART PATROL ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากผืนป่าตะวันตก มาใช้ประโยชน์ในการผลักดันช้างป่ากลับสู่อุทยานแห่งชาติกุยบุรี

อุทยานแห่งชาติกุยบุรี ได้ปรับกลยุทธ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งกรณีช้างป่าทำลายพืชผลของเกษตรกร ด้วยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น มูลนิธิช้างป่า...บ้านพ่อ เครือข่ายองค์กรอนุรักษ์สัตว์ป่ากุยบุรี ฯลฯ โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อค้นหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาช้างป่าออกนอกพื้นที่ และร่วมกันค้นหาวិธีการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับช้างป่า โดยพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมคือการสร้างแหล่งน้ำ แหล่งอาหารให้เพียงพอสำหรับช้างป่า และใช้ช้างป่าเป็นทรัพยากร ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน รวมทั้งการต้อนรับช้างกลับสู่อุทยานแห่งชาติ

ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

1. มีการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนเพื่อให้ทราบถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
2. มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทำให้คนสามารถอยู่ร่วมกับช้างป่าได้ เช่น กลุ่มผลิตภัณฑจากสับประรด การทำโฮมสเตย์ แหล่งท่องเที่ยวอนุรักษ์ช้างป่ากุยบุรี
3. เพิ่มประสิทธิภาพในการลาดตระเวน ปีละ ร้อยละ 10 จากฐานข้อมูลปี พ.ศ. 2558 (จำนวนวันและระยะทางลาดตระเวน)

4. จำนวนช้างป่าตายจากความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าลดลงร้อยละ 63.64 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาในรอบ 10 ปี โดยในปี พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน มีช้างตาย 4 ตัว ขณะที่ปี พ.ศ. 2540-2548 มีช้างตาย 11 ตัว
5. การยอมรับจากองค์กรระดับสากล โดยโปรแกรมการอนุรักษ์แรดและช้างป่าเอเชียของ WWF International ให้การยอมรับอุทยานแห่งชาติกุยบุรีว่าเป็นพื้นที่ที่ดีที่สุดในสองแห่งของทวีปเอเชียในเรื่องการจัดการเพื่ออนุรักษ์ช้างป่าและแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า และในปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการมรดกโลกชื่นชมความพยายามของอุทยานแห่งชาติกุยบุรีในการจัดการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าและการต่อต้านช้างป่า

ภาพกิจกรรม

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ

การขยายผลการดำเนินงานทั้ง 3 พื้นที่ พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินโครงการ ดังนี้

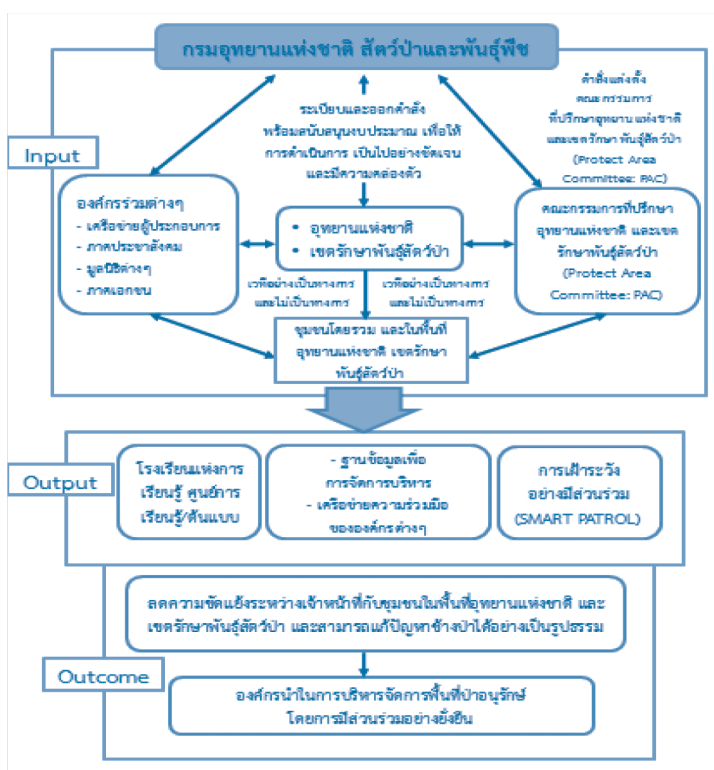
1. ความเข้าใจ และจิตอาสา มุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาและ สร้างความร่วมมือได้อย่างเหมาะสมกับพื้นที่ เช่น ปัญหาความขัดแย้งกรณีช้างป่า และทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ร่วม มีมาตรฐานในการลาดตระเวน SMART PATROL
2. ความร่วมมือของทุกภาคส่วน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่คุ้มครองแบบพหุภาคีและการจัดการแบบร่วมมือกัน
3. กระบวนการสื่อสารมาตรการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครองให้กับชุมชนท้องถิ่นและผู้ใช้ทรัพยากรรับทราบ และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับมาตรการ การกำกับดูแลการประสานหน่วยงาน ช่วยเป็นสื่อกลางในการเจรจาความร่วมมือหรือระงับข้อพิพาทในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง แผนการจัดการกลุ่มป่านั้น
4. การยอมรับต่อมาตรการที่นำมาใช้ในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง (PAC) โดยเป็นการแสวงหาฉันทามติร่วม ด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครองมาตรการและแนวทางในหลายด้านได้รับการตอบสนองจากกลไก (PAC) ซึ่งส่งผลดีต่อการถ่ายทอดมาตรการสู่การปฏิบัติในพื้นที่
5. การได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด หรืองบประมาณอื่น ๆ และการประสานความร่วมมือ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในเขตพื้นที่หรือพื้นที่โดยรอบพื้นที่คุ้มครองโดยเฉพาะแผนงานด้านการจัดการ

พื้นที่แนวกันชน ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาอาชีพรวมกลุ่ม
ชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ เป็นต้น

6. ความภาคภูมิใจในการเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครอง
เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมและสร้างศักยภาพของความเป็นพลเมือง
ที่มีความรับผิดชอบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคม และการเป็นต้นแบบ
ของทรัพยากรมนุษย์ที่มีความมุ่งมั่นในการทำงานด้านการอนุรักษ์

สรุปรูปแบบ (Model) ที่ใช้ในการดำเนินงาน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ
ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการบริหารราชการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ

การมอบรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559 ได้มีการติดตามประเมินผลการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการของส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า และจังหวัดที่สมัครขอรับรางวัล ซึ่งมีการประเมินผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามขั้นตอนการประเมินที่กำหนดไว้ตามหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลฯ ได้แก่ การประเมินจากใบสมัครและเอกสารประกอบใบสมัคร การประเมินผลการดำเนินงานในพื้นที่จริง และการประเมินยืนยันผลโดยคณะทำงานตรวจประเมินยืนยันผลรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับดีเยี่ยม จากการประเมินผลพบว่า ส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า และจังหวัดที่สมัครขอรับรางวัลฯ ส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานที่แสดงให้เห็นว่า มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานที่ผ่านระดับมาตรฐานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับความร่วมมือ และได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัล จะเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมให้ประชาชนและภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีบทบาท ในการดำเนินการตามภารกิจของส่วนราชการหรือจังหวัดและมีการบูรณาการการทำงานกับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในลักษณะภาคี/เครือข่าย รวมทั้ง มีแนวโน้มของความยั่งยืนของการทำงานร่วมกันแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ โดยร่วมรับผลประโยชน์และเป็นเจ้าของผลการพัฒนาร่วมกัน โดยในมิติความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ พบว่า หน่วยงานให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการกำหนดนโยบายหรือทิศทางในการบริหารราชการที่ชัดเจน เพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากร

ในองค์กร ซึ่งจะปรากฏชัดเจนในวิสัยทัศน์ หรือ พันธกิจ หรือประเด็นยุทธศาสตร์ หรือกำหนดเป็นนโยบายในแผนปฏิบัติการของกรม/กระทรวง หรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยผู้บริหารจะให้ความสำคัญกับการสื่อสารนโยบายให้ทราบทั่วกันทั้งองค์กรผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การให้นโยบายประจำปีในเวทีการประชุมสัมมนาของหน่วยงาน เว็บไซต์ของหน่วยงาน วารสาร ฯลฯ เป็นต้น และมีการกำหนดกลไกหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนหรือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ชัดเจน รวมทั้งมีการสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

จากความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม พบว่า หน่วยงานมีรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะของคณะกรรมการ/คณะทำงานภาคประชาชน หรือการทำงานแบบเครือข่าย ที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมในการทำงานร่วมกัน โดยมีการบูรณาการการทำงานและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และมีการเสริมสร้างศักยภาพของภาคประชาชนให้เกิดการรวมกลุ่ม และเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน/โครงการ ร่วมดำเนินการในภารกิจหลักของหน่วยงานภาครัฐ และร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ โดยเป็นการดำเนินงานในโครงการที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (Collaboration) อย่างเป็นรูปธรรมโดยสามารถประเมินผลสำเร็จทั้งที่เป็นผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชนหรือชุมชน ทั้งในเชิงสังคม และเชิงเศรษฐกิจ รวมทั้ง คุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนของชุมชน/ท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีการพัฒนาและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานของหน่วยงานสามารถถอดบทเรียน หรือสรุปบทเรียนเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อขยายผล

หรือต่อยอดในกิจกรรมหรือโครงการอื่นๆ ต่อไป โดยมีข้อค้นพบที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จ ดังนี้

1. นโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับ “ประชารัฐ” เป็นเสมือนสัญญาณที่ทำให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐตระหนัก และปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานที่เปิดให้ภาคประชาชน และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน โดยร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง และจะช่วยให้โครงการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน และโอกาสจะประสบความสำเร็จสูง
2. ผู้บริหารของหน่วยงานให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยให้มีการกำหนดนโยบาย และสื่อสารนโยบายเพื่อเป็นทิศทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ชัดเจน เช่น กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ขององค์กร
3. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) โดยเป็นผู้นำที่เป็นทางการ (หัวหน้าส่วนราชการ) หรือไม่เป็นทางการ (ผู้นำกลุ่มชาวบ้าน) เป็นผู้ที่เอื้อกระบวนการ (Facilitator) เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดกิจกรรม (Advocator) เป็นผู้ไกล่เกลี่ยกรณีเกิดปัญหา (Mediator) และเป็นผู้เสริมสร้างพลัง (Empowerer) ที่จะช่วยให้การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม บรรลุผลอย่างแท้จริง
4. ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นศรัทธา และการยอมรับซึ่งกันและกัน ความรู้สึกถึงหน้าที่ของตนเองว่าจะทำเพื่อสังคมส่วนรวม (จิตสาธารณะ) มีความตั้งใจ และกระตือรือร้นในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น และทำงานร่วมกับภาครัฐ จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศของการทำงานแบบมีส่วนร่วม

5. การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม/องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร เช่น มูลนิธิ สมาคมต่างๆ ที่เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยง และประสานระหว่างภาครัฐกับชุมชน จะได้รับการยอมรับจากประชาชน และสนับสนุนจากประชาชน ในการขับเคลื่อนโครงการหรือการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน
6. การสื่อสารสาธารณะที่ใช้ช่องทางที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงได้ง่าย & สะดวก สามารถสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม หรือเครือข่ายที่ทำงานร่วมกัน ทำให้ทราบปัญหา และสามารถแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว เช่น การให้ข้อมูลเพื่อป้องกัน/เตือนภัย และเฝ้าระวังภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ
7. การทำงานแบบพหุภาคี/ภาคีเครือข่าย ช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belongings) และเป็นหุ้นส่วนในการทำงานร่วมกัน จึงนำมาสู่การสนับสนุนทรัพยากรของตนเอง ส่งผลให้เกิดการทำงานแบบหุ้นส่วนความร่วมมืออย่างยั่งยืน
8. ระบบฐานข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย ของหน่วยงานภาครัฐ และของชุมชน ซึ่งจะเป็พื้นฐานข้อมูลที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ อ้างอิง และประกอบการตัดสินใจในการแก้ปัญหาของพื้นที่/ชุมชน/สังคมได้อย่างถูกต้อง ทันท่วงทีต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
9. ระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือโครงการแบบมีส่วนร่วม ที่เปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินโครงการที่ส่งผลต่อชุมชน/ท้องถิ่น/สังคมหรือประเทศ จะช่วยให้โครงการเกิดความโปร่งใส และเกิดความเชื่อมั่น ในการใช้งบประมาณแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ ของหน่วยงานภาครัฐ

10. มีภาคประชาสังคมหรือกลุ่มองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร (NGOs) เข้ามาร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในพื้นที่
11. การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน เช่น DSI Map Application การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการลาดตระเวนในผืนป่าเขตอุทยานแห่งชาติ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (SMART PATROL)
12. การถอดบทเรียนจากการดำเนินงาน ที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ทราบถึงรูปแบบหรือวิธีการดำเนินงาน ปัญหา/อุปสรรค และผลสำเร็จที่เกิดขึ้น รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการหรือประเด็นการพัฒนาในพื้นที่นั้น ๆ อันจะส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ที่สามารถนำไปสู่การปรับปรุง หรือต่อยอดการดำเนินงานต่อไป ตลอดจนสามารถนำไปเป็นต้นแบบเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต
13. เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เสนอความเห็น หรือประเด็นปัญหา และสรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
ถนนพหลโยธิน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทรศัพท์ 0 2356 9999
www.opdc.go.th